

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

ALINA EVELINA KEŽUN

**ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ TINKLO FORMAVIMAS REGIONUOSE SIEKIANT
MAŽINTI MOKINIŲ PASIEKIMŲ ATOTRŪKIUS**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Prof. dr. Jolanta Urbanovič

VILNIUS

2021

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

**Švietimo įstaigų tinklo formavimas regionuose siekiant mažinti
mokinių pasiekimų atotrūkius**

Viešojo administravimo programos
Švietimo ir mokslo politikos ir vadybos specializacijos
magistro baigiamasis darbas

Vadovas

_____ Prof. dr. Jolanta Urbanovič

2021 – –

Recenzentas

Atliko

_____ stud. A. E. Kežun

2021 – –

2021 – –

VILNIUS

2021

TURINYS

TURINYS.....	3
LENTELĖS.....	5
PAVEIKSLAI.....	6
ĮVADAS.....	7
1. LIETUVOS REGIONINĖ POLITIKA.....	10
1.1 Regiono samprata.....	10
1.2 Regioninė politika.....	12
1.4 Netolygumų priežastys ir jų mažinimas.....	16
1.5 Lietuvos regioninė politika.....	18
2. ŠVIETIMO PASLAUGŲ PRIEINAMUMO IR KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS.....	20
2.1 Švietimo paslaugų prieinamumas.....	20
2.2 Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimas. Kokybės krepšelis.....	21
3. ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ TINKLO FORMAVIMO PAGRINDAI.....	24
3.1 Savivaldybių vaidmuo švietimo tinklo formavime.....	24
3.2 Mokyklų tinklo kūrimo tikslo kriterijai.....	26
3.3 Mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimo kriterijai ir planų įgyvendinimas.....	27
3.4 Mokyklų tinklo formavimas ir pasiekimų atotrūkių mažinimas.....	29
3.5 Mokyklų tinklo optimizavimas.....	34
3.5.1 Mokinių pasiekimų atotrūkių veiksniai.....	35
4. MOKINIŲ PASIEKIMŲ MAŽINIMO TIKSLO RAIŠKOS IR ĮGYVENDINIMO PERTVARKANT VILNIAUS IR ŠALČINIKŲ RAJONO SAVIVALDYBIŲ MOKYKLŲ TINKLĄ TYRIMAS.....	40
4.1. Tyrimo metodai.....	40
4.2. Tyrimo organizavimas, imtis, instrumentarijų struktūra.....	42
5. MOKINIŲ PASIEKIMŲ MAŽINIMO TIKSLO RAIŠKOS VILNIAUS IR ŠALČINIKŲ RAJONO SAVIVALDYBIŲ MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS PLANUOSE TYRIMAS.....	48
5.1 Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybių mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 m. planų analizė.....	48
5.2 Mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo siekinio raiškos analizė Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendruosiuose planuose.....	50
5.2.1 Vilniaus rajono savivaldybės 2016 metų švietimo veiklos ataskaita.....	50
5.2.2 Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 m. bendrojo plano įgyvendinimo analizė.....	53
5.3.1 Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 m. bendrojo plano įgyvendinimo analizė.....	61
5.4 Vilniaus rajono savivaldybės ir Šalčininkų rajono savivaldybės ekspertų interviu analizė.....	69

5.5 Tyrimų rezultatų apibendrinimas	78
IŠVADOS.....	80
REKOMENDACIJOS.....	81
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	82
ANOTACIJA	86
ANOTATION	87
SANTRAUKA	88
SUMMARY	89
PRIEDAI	91

LENTELĖS

<i>1 lentelė</i> Tikslinės tyrimo imties sudarymo būdai. Sudaryta darbo autorės remiantis Patton, M. (1990). Qualitative evaluation and research methods.....	43
<i>2 lentelė</i> Tyrimo imties sudarymo būdas ir esminė charakteristika. Sudaryta darbo autorės. Šaltinis Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Vadovėlis. (Kęstutis Kardelis. 2016, p. 34).....	43
<i>3 lentelė</i> . Interviu ekspertų kodavimas. Sudaryta darbo autorės	50
<i>4 lentelė</i> . Šaltinis: Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigose ugdomų mokinių/vaikų skaičius pagal ugdymo programas. Sudaryta darbo autorės remiantis Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyriaus 2016 metų veiklos ataskaitos duomenimis.....	52
<i>5 lentelė</i> . Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigose ugdomų mokinių skaičius pagal ugdymo kalbas. Šaltinis: Sudaryta darbo autorės remiantis Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyriaus 2016 metų veiklos ataskaitos duomenimis.....	53
<i>6 lentelė</i> . Mokinių pasiekimų atotrūkių situacijos pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	55
<i>7 lentelė</i> . Mokyklų tinklo pertvarkymo tikslo pagrindimas. Sudaryta darbo autorės.....	55
<i>8 lentelė</i> . Numatyti uždaviniai tikslui pasiekti. Sudaryta darbo autorės	56
<i>9 lentelė</i> . Pasiekimų atotrūkių mažinimo ir stebėsenos pagrindimas. Sudaryta darbo autorės.	57
<i>10 lentelė</i> . SEK konteksto pagrindimas. Sudaryta darbo autorės.....	58
<i>11 lentelė</i> . Mokinių pasiekimo atotrūkio mažinimo situacijos analizės pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	63
<i>12 lentelė</i> . Mokyklų tinklo pertvarkos tikslo pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	64
<i>13 lentelė</i> . Numatyti uždaviniai tikslui pasiekti. Sudaryta darbo autorės.....	65
<i>14 lentelė</i> . Pasiekimų atotrūkių mažinimas ir stebėsenos pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	66
<i>15 lentelė</i> . SEK konteksto pagrindimas. Sudaryta darbo autorės.....	67
<i>16 lentelė</i> . Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijos. Sudaryta darbo autorės.	70
<i>17 lentelė</i> . Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	70
<i>18 lentelė</i> . Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	71
<i>19 lentelė</i> . Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	72
<i>20 lentelė</i> . Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	73
<i>21 lentelė</i> . Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	74
<i>22 lentelė</i> . Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės	75
<i>23 lentelė</i> . Mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo subkategorijos. Sudaryta darbo autorės.....	76
<i>24 lentelė</i> . Mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo subkategorijos pagrindimas. Sudaryta darbo autorės.	77
<i>25 lentelė</i> . Mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo subkategorijos. Sudaryta darbo autorės.....	78

PAVEIKSLAI

<i>1 pav.</i> Klasterio formavimo proceso etapai. Šaltinis (Viederytė R., 2014).....	31
<i>2 pav.</i> Skirtingų klasterio vystymo brandumo fazių susietumo vizualizavimas. Šaltinis (Viederytė, 2014).....	32
<i>3 pav.</i> Organizacijos kultūros „ledkalnis“ (Jucevičienė, 1996).....	33
<i>4 pav.</i> Šaltinis: Lietuvos kaimo/miesto mokyklų mokinių PISA rezultatų (skaitymo, matematikos ir gamtos) kaita 2006-2018 m. A. Zabulionis „Tarpautinio švietimo tyrimo OECD PISA Lietuvos ir kaimyninių šalių duomenų tikslinė antrinė analizė“(2020).....	34
<i>5 pav.</i> Aukšto SEK (socialinis, ekonominis ir kultūrinis kontekstas) statuso mokinių motyvacijos siekti gerų rezultatų. Šaltinis: Lietuva švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis (2019).....	36
<i>6 pav.</i> Savivaldybės kontekstas turi įtakos rezultatams, bet nėra lemiantis ryšys. Savivaldybės švietimo konteksto ir rezultatų rodiklių ryšys. Šaltinis: Lietuva švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis(2019).....	37

ĮVADAS

Temos aktualumas. Šiuolaikinėje besivystančioje visuomenėje regionų politikos raida – vienas svarbiausių aspektų siekiant užtikrinti regionų socialinių, ekonominių ir kultūrinių netolygumų mažinimą. Pastaruosius dešimtmečius vienu iš svarbiausių Europos Sąjungos (toliau - ES) prioritetų yra regionų plėtra bei darnaus vystymosi galimybės, kurių įgyvendinimui yra skiriama nemažai ES lėšų. 2014-2020 m. Nacionalinė pažangos programa „LRV nutarimas dėl 2014-2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo 2012/Nr. 1482“ iš ES fondų investicijų veiksmų programos Lietuvai skyrė 6,7 mlrd. eurų investicijų. Daugiau nei 16 proc. šių investicijų - skirta regionų plėtrai.

Lietuvoje pastebima gana didelė atskirtis tarp kaimo vietovių, miestelių ir didžiųjų miestų. Išryškėja ne tik nepakankamai gerai išvystyta savivaldybių ir vietos savivaldų, turizmo ir kita infrastruktūra, bet ir problemos susijusios su ugdymu. Svarbus Valstybės prioritetas yra užtikrinti lygias ir vienodas ugdymo(si) galimybes visiems Lietuvos gyventojams.

Mokslinėje literatūroje plačiai nagrinėjama nacionalinė regioninė politika. Analizuojami išskelti tikslai ir jų įgyvendinimo rezultatai. Gilinamasi ne tik į sėkmingai įgyvendintus tikslus bei uždavinius, bet atkreipiamas dėmesys ir į nesėkmes.

Regionine politiką įvairiais aspektais analizuojama Lietuvos ir užsienio autorių tokių kaip Kosiedowski (2001), Melnikas (2003), Pajāk, Dahlke, Kvilinskyi (2015), Plikšnys (2014), Rubikas, Valauskaitė (2015), Surplys (2017) bei daugelis kitų.

Švietimas, jo prieinamumas ir patrauklumas regionuose, švietimo kokybės užtikrinimas, tautinių mažumų mokinių švietimas, pasiekimo atotrūkių mažinimas tarp kaimo ir miesto mokyklų yra **Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“** sudedamosios dalys, kurios atlieka vieną iš svarbiausių regioninės politikos kūrimo, valdymo ir įgyvendinimo atspirties taškų. Švietimo tema taip pat yra parašyta nemažai knygų bei įvairių mokslinių straipsnių, atlikta nemažai mokslinių tyrimų. Verta paminėti šiuos Lietuvos autorius: Lukšienė (1974), Targamadžė (2014, 2017), Bitinas (2001), Jovaiša (2003), Ališauskas (2001), Dukynaitė (2018), Zabulionis (2020). Šie ir kiti autoriai regioninės politikos įgyvendinimo kontekste tyrinėjo švietimo kaitą ir analizavo svarbiausius švietimo aspektus.

Tyrimo problema.

Vienas iš pagrindinių Švietimo strategijos tikslų yra vienodų ugdymo(si) ir mokymo (si) galimybių užtikrinimas visiems Lietuvos gyventojams, nepaisant jų tautybės, religinių įsitikinimų, kultūros, gyvenamosios vietos ar lyties. Kiekviena savivaldybė, įgyvendinant Švietimo strategijos tikslus privalo užtikrinti kiekvienam asmeniui lygias teises ir galimybes į kokybišką ugdymą bei suteikti vienodas galimybes mokytis visą gyvenimą. Prieš organizuodamos mokyklų tinklo optimizavimą, savivaldybės privalo įvertinti bei numatyti, koks pokytis įvyks optimizuojant mokyklų tinklą. Ne ką svarbiau yra numatyti kokie bus rezultatai.

Remiantis 2018 metų PISA penkiolikmečių tyrimo rezultatais, matomas ryškus Lietuvos ugdymosi pasiekimų atotrūkis matematikos raštingumo, gamtos mokslų raštingumo ir skaitymo gebėjimo srityse lyginant su Lietuvos kaimyninėmis valstybėmis (Lenkija, Latvija ir Estija). Taip pat atlikus PISA tyrimo rezultatų analizę yra nustatytas vis dar esamas mokinių pasiekimo atotrūkis tarp kaimo ir miesto mokyklų. Zabulionis (2020) savo atliktoje Lietuvos ir kaimyninių šalių pasiekimai PISA 2018 tyrimų antrinėje analizėje įvardino dvikalbystės aspektą, kaip pasiekimo atotrūkio problemos priežastį.

Tyrimo objektas: mokyklų tinklo formavimas siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkį. Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybės atvejais.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti mokinių pasiekimų atotrūkio veiksnius ir švietimo įstaigų tinklo savivaldybėse formavimo galimybes atotrūkių sumažinimui. **Darbo hipotezė. Regioninės politikos plėtros netolygumai lemia nepalankų socialinį ir ekonominį kontekstus, kurie turi tiesioginę įtaką tokių vietovių mokinių pasiekimas, kurie taip pat yra priklausomi nuo savivaldos siekio išsaugoti kaimiškas vietas.**

Magistro baigiamojo darbo tyrimo tikslui pasiekti išskelti šie tyrimo **uždaviniai:**

1. Išanalizuoti mokinių pasiekimų atotrūkių veiksnius.
2. Atskleisti regioninės politikos prielaidas ir mokyklų tinklo savivaldybėse formavimo kriterijus, lemiančius mokinių pasiekimo atotrūkių mažinimą.
3. Atlikus empirinį tyrimą atskleisti mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo tikslo raišką formuojant mokyklų pertvarkos planus bei jo įgyvendinimo praktiką Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse bei pasiūlyti rekomendacijas ir priemones naujam tinklo pertvarkos planavimo periodui 2021-2025 metams.

Tyrimo metodai Mokslinės literatūros bei teisinių dokumentų kokybinė analizė, mokyklų tinklo formavimo kriterijų apžvalga, ekspertinis interviu.

Tyrimo strategija. Atliekant tyrimą vadovaujamosi kokybinio tyrimo metodologija, naudojant nestruktūrizuota ekspertinį interviu metodą ir dokumentų lyginamąją analizę.

1. LIETUVOS REGIONINĖ POLITIKA

1.1 Regiono samprata

Regiono samprata yra labai populiari moksliniuose tyrimuose, tačiau kol kad nėra vienareikšmio ir neginčijamo sąvokos turinio (Burbulytė, 2005). Remiantis Kembridžo universiteto žodynu, regionas gali reikšti tam tikras pasaulio dalis arba oficialias teritorijas, į kurias šalis yra padalinta. Regionas taip pat gali reikšti teritorijas, turinčias tam tikras jam būdingas savybes arba dėl ko nors žinomas (pavyzdžiui, dėl vyno gamybos). Kitaip tariant, praktikoje regiono terminas dažniausiai vartojamas, kai norima apibrėžti vandens ar žemės teritoriją, kuri yra didesnės teritorijos dalis.

Regionai gali būti klasifikuojami įvairiais kriterijais. Dažniausiai – pagal bendrų panašumų tipą:

1. Gamtiniai;
2. Visuomeniniai;
3. Kompleksiniai (Burneika, 2013).

Gamtiniai. Toks klasifikavimo tipas apibrėžia dykumas, kalnus, deltas ir panašiai. Vienaame užsienio tyrime, atliktame Kanadoje (2006), išsiaiškinta, kad Albertos provinciją buvo galima padalinti į šešis gamtinius regionus: uolėtus kalnus, papėdes, žolynus, parkus, miškus ir „Kanados skydą“. Natūralūs regionai yra didžiausi atvaizduoti ekologiniai vienetai Albertos klasifikavimo sistemoje. Jie geografiškai apibrėžiami remiantis kraštovaizdžio modeliais, ypač augmenija, dirvožemiu ir fiziografinėmis ypatybėmis. Laukinių gyvūnų paplitimo modeliai ir ypač tam tikros rūšys, mėgstančias konkrečias buveines, kartais yra naudingos apibrėžiant natūralius regionus. Gamtiniai modeliai taip pat gali būti naudingi aprašant žmogaus veiklą.

Visuomeniniai. Toks klasifikavimo tipas apibrėžia ekonominius, etninius, politinius regionus ir panašiai.

Kompleksiniai. Toks klasifikavimo tipas apibrėžia reiškinių kompleksą. Pavyzdžiui, salos, kurios randasi Karibų jūroje, gali sudaryti kompleksinį regioną ir vadintis Karibų jūros salomis (Burneika, 2013).

Regionus taip pat galima suklasifikuoti pagal jų išskyrimo principus:

1. **Homogeniniai** – išskiriami remiantis panašaus reiškinio principais (pvz: ežerynas, Europos Sąjunga, Vilniaus rajono savivaldybė ir pan.) (Budreika, 2013).
2. **Funkciniai** – čia svarbiausias vaidmuo atitenka regioną formuojančiam veiksniumi- *branduoliui*. Tokie regionai išskiriami tam tikrai funkcijai atlikti. Galima išskirti du potipius:

- *Nodaliniai* regionai formuojami ne vientisu teritorijų panašumo principu, bet kuriami tam tikros veiklos aktyvumo taškų pagrindu. Pagrindinis regioną išskiriantis veiksnys yra vienas ar keli centrai, vykdančys tam tikras funkcijas visoje teritorijoje (Budreika, 2013).
 - *Tinklo* regionus apibūdina ir formuoja paskirtos veiklos veiksniai (Budreika, 2013).
3. **Vernakuliariniai** regionai yra konstruojami žmonių sąmonėje, kiekvienas žmogus tą patį regioną apibrėžia ir suvokia skirtingai. Tokios konstrukcijos kuriamos per bendrą žmonių patirtį ir prisiminimus. Dažnai tokie regionai yra gyvenančių ten žmonių kultūrinio tapatumo dalis, tokie regionai gali būti ilgainiui formalizuojami ir vėliau įteisinti tampant politinio administravimo regionais (Budreika, 2013).

Remiantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos metodika, regionai yra skirstomi į 3 grupes: kaimo, pusiau kaimo bei miesto regionus, kai pagrindiniu kaimiškumo kriterijumi yra laikomas gyventojų tankumas. Teritorijos, kur gyventojų tankumas mažesnis nei 150 žmonių / km², laikomos kaimo regionais (Vidickienė Dalia, Gedminaitė-Raudonė Živilė, 2011).

Kai norima klasifikuoti didesnius teritorinius vienetus, naudojamas kitas rodiklis – gyventojų skaičius. Taigi, naudojantis šiuo papildomu rodikliu yra atliekamas kitas klasifikavimo žingsnis. Miesto ir kaimo teritorijos skirstosi į tris kategorijas:

1. Kaimo regionai – daugiau nei 50 proc. gyventojų registruoti / gyvena kaimuose;
2. Pusiau kaimo regionai – nuo 15 iki 50 proc. gyventojų registruoti / gyvena kaimuose;
3. Miesto regionai – mažiau nei 15 proc. gyventojų registruoti / gyvena kaimuose.

Verta pabrėžti, kad kaimo regionas gali būti traktuojamas pusiau kaimo regionu, jei jame randasi miestas su daugiau nei 200 tūkst. gyventojų ir jie sudaro ne mažiau 25 proc. regiono populiacijos. Tas pats ir su pusiau kaimo regionu – gali būti priskirtas miesto regionui, jei tame regione yra miestas, turintis daugiau nei 500 tūkst. gyventojų, ir tai sudaro mažiau 25 proc. ar daugiau regiono populiacijos (OECD, 2010).

Tačiau, nepaisant to, kad Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos metodika klasifikuojant regionus yra taikoma, ji turi savų trūkumų:

1. Regiono klasifikavimas priklauso nuo regiono dydžio ir kaimo vietovių;
2. Visiškai neatsižvelgiama į kaimyninių regionų charakteristikas (Vidickienė Dalia, Gedminaitė-Raudonė Živilė, 2011).

Vienas iš pagrindinių Lietuvos plėtros tikslų – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionų viduje, išlaikyti šių regionų savitumą ir tuo pat metu skatinti tolygią visos Lietuvos raidą (Nutarimas „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo).

Nesulaukę reikiamo dėmesio regionai informatizacijos bei globalizacijos fone gali tapti periferijomis. Gyventojams bus sunkiau įveikti kylančius iššūkius, kurti patogią ir darnią aplinką. Dėl šios priežasties yra būtina pažinti visus regionus – jų stipriąsias bei silpnąsias puses, plėtros galimybes. Toks tikslas būtų sunkiai pasiekimas, jei nebūti reikiamos statistinės informacijos, todėl Lietuvoje yra leidžiamas kasmetinis leidinys (nuo 2017 metų) leidžiantis iš arčiau pažvelgti į Lietuvos regionus. Leidinyje yra pateikiama oficiali statistika – regionų ekonominiai, socialiniai demografiniai, aplinkos bei kiti rodikliai. Leidinyje duomenys yra pateikiami Lietuvą skirstant į apskritis bei savivaldybes (Lietuvos regionai, 2019).

2016 m. sausio 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 5 „Dėl Sostinės regiono ir Vidurio ir vakarų Lietuvos regiono sudarymo“ buvo sudaryti du Lietuvos regionai:

1. Sostinės regionas iš Vilniaus apskrities savivaldybių;
2. Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas iš Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių ir Utenos apskričių.

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1059/2003 nustatytas bendras teritorinių statistinių vienetų klasifikatorius (NUTS), kuris yra skirtas suderinti regioninę statistiką. Ir taip, nuo 2016 m. lapkričio 21 d. pagal Komisijos reglamentą (ES) 2016/2066, Lietuvai nuo 2018 m. sausio 1 d. taikomi NUTS klasifikatoriaus lygmenų atitikmenys:

- 1 lygmuo – Lietuva;
- 2 lygmuo – Sostinės regionas bei Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas;
- 3 lygmuo – apskritys.

Duomenys rodo, kad šiandien vis dar pusę Lietuvos gyventojų registruoti/gyvena kaime, kas verčia valstybę užtikrinti šių vietovių plėtrą ir vystyti Regioninę politiką, siekiant tolygios Lietuvos teritorijų plėtros ir gyventojų poreikių tenkinimo. Siekiant šio tikslo didelį vaidmenį vaidina ES ir jos Lietuvai teikiami finansiniai paramos mechanizmai.

1.2 Regioninė politika

Mokslinėje literatūroje bei valdymo ir planavimo institucijose egzistuoja du regioninės politikos sampratos apibrėžimai:

1. Regioninė politika – tai visuma priemonių, siekiančių garantuoti (santykinai arba absoliučiai) socialinę ir ekonominę šalies integralumą. (Vienodą gyvenimo lygį ir sąlygas visiems piliečiams, nepriklausomai nuo to, kurioje šalies vietoje jie gyvena).
2. Regioninė politika – tai yra visuma priemonių, skirtų paskatinti ekonominę plėtrą regione, kuo efektingiau panaudojant vietinius (endogeninius) resursus (Budreika, 2013).

Pirmame apibrėžime pirmenybė suteikiama ekonominei plėtrai siekiant spartesnio ekonominio augimo. Tuo tarpu antrame apibrėžime – tikslai yra labiau socialiniai.

Dažnai teigiama, kad regioninė politika yra šalies vykdomos ekonominės politikos sudėtinė dalis. Galima pastebėti, kad kai šalis išgyvena recesijos ar ekonominės stagnacijos laikotarpį, regioninė politika turi labiau ekonominius tikslus, tačiau kai šalis jau pasiekia tam tikrą ekonominį stabilumą / augimo laipsnį – dėmesis skiriamas socialinei gerovei (Budreika, 2013).

Verta paminėti, kad ES lygmenyje regioninė politika gali būti įvardijama kaip struktūrinė politika (angl. *structural policy*). Tai yra dėl to, kad ji yra vykdoma per struktūrinius fondus. Taip pat regioninė politika gali būti dar vadinama sanglaudos politika (angl. *cohesion policy*). O tai yra dėl to, kad 2007 – 2013 m. ES regioninė politika turėjo faktinius tikslus.

Domėtis regionų problemomis pradėta nelabai seniai. Prieš pasaulinę ekonominę krizę trečiajame dešimtmetyje buvo manoma, kad geografinį pasiskirstymą lėmė ekonominės plėtros galimybės ir nebuvo reikalinga keisti to pasiskirstymo (Vanhove, 2018).

Regioninė plėtra yra vienas iš pagrindinių ES išlaidų prioritetų vykdant regioninę politiką. Atsižvelgiant į kylančius politinius iššūkius ir naujausius indėlius į regioninės politikos mokslinius tyrimus, pabrėžiama, kad naujovės, žmogiškasis kapitalas ir veiksmingos institucijos yra trys esminiai ateities regioninės politikos aspektai (Bachtler, 2018).

Po kelerių metų recesijos ir ekonominės stagnacijos, ekonomikos augimas turi didėjančią tendą Europoje. Nedarbas arba stabilizavosi, arba sumažėjo, tačiau vis dar yra didesnis nei iki krizinio laikotarpio. Krizės metai paliko paveldą, kuriame pabrėžiami makroekonominės veiklos skirtumai ir, ko gero, labiau nerimą keliantis pagrindas – augimo potencialas. Nepaisant intensyvaus ekonomikos nuosmukio, Airija ir Ispanija vėl sugrįžo prie spartaus BVP augimo, tačiau Italija sunyko, o ekonomika šiandien nėra didesnė nei 1999 m. aspektai (Bachtler, 2018).

Crescenzi, Luca ir Milio (2016) išanalizavę regioninius krizės padarinius atskleidžia sudėtingą pagrindinės periferijos modelį. Palyginti nedidelis regioninis poveikis pastebimas Vokietijoje, daugumoje Lenkijos, Slovakijos ir Čekijos regionų. Tuo tarpu Airijoje, Ispanijoje, Italijoje, Graikijoje, Kipre, Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje matomi didesni pokyčiai. Labiausiai nukentėjusiuose regionuose BVP smarkiai sumažėjo, pavyzdžiui Graikijoje – net 25 proc. Socialinės atskirties ir skurdo lygis padidėjo daugiau nei 15 proc. Airijoje, Graikijoje ir Ispanijoje.

Europos regionai atsigauna lėtai ir nevienodai. Naujausi ES duomenys rodo, kad regionuose užimtumo ir BVP skirtumai pradėjo mažėti 2014–2015 m., o Europos Komisija tvirtina, kad yra ženklų, jog ilgalaikis regioninės konvergencijos procesas, kurį nutraukė ekonominė krizė, atnaujintas. Tačiau ilgalaikė beveik visų Vidurio ir Rytų Europos regionų ekonominė konvergencija skiriasi nuo didelių pietų Europos

regionų. Be to, regioniniai nedarbo skirtumai yra dideli, ypač daugelio pietų Europos regionų jaunimui (Bachtler, 2018).

Produktyvumo augimas daugelyje Europos šalių sulėtėjo ir tampa nerimą keliančia problema keliose valstybėse narėse, ypač JK, kur pastarąjį dešimtmetį jis sustojo. Duomenys apie produktyvumo pokyčius ir užimtumą rodo ryškų skilimą tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmeniu. EBPO tyrimai teigia, kad ši produktyvumo sulėtėjimą lemia mažiau pažangiausių firmų, sektorių ar regionų inovacijų trūkumas, o ne inovacijų sklaidos problema (OECD, 2015).

Tai reiškia, kad regiono politika turi sutelkti dėmesį ne tik į pažangius regionus, bet ir į ne pažangius. Problemos dar labiau paaštrėja, kai šalyje taip pat yra prasti našumo rodikliai. Regionų konkurencingumo rodikliai pabrėžia augančias regionines inovacijomis pagrįsto augimo galimybių spragas. Nors kai kurie duomenys yra mažiau atnaujinti, nei būtų pageidautina, jei linkę vystytis tik lėtai. Pavyzdys yra darbingo amžiaus gyventojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, dalis. Ir beveik visais atvejais geriausi rodikliai yra šalies sostinėje (Bachtler, 2018).

Naujovės / inovacijos

Inovacijos nuo seno buvo laikomos gyvybiškai svarbiu ekonomikos vystymosi ingredientu, tačiau geografiškai dažnai jos nevienodos. Daugelis ES regionų vos registruojasi pagal inovacijų indeksus, o keli pirmaujantys regionai išsiskiria. Taigi, skiriasi regionų imlumas naujovėms ir jos forma (OECD, 2015).

Skirtingai nuo ankstesnių dešimtmečių, pagrindiniai didmiesčių regionai turi reikšmingų pranašumų. Pirma, inovacijos palengvino veiklos augimą ir antra, klestėjusių ES valstybių narių iki šiol sėkmingesnių mažesnių miestų ir kaimo konkurenciniai pranašumai sumažėjo (Iammarino, Rodriguez-Posce ir Storper, 2017). Iš to išplaukia, kad vykdant politiką reikia atsižvelgti į šiuos skirtumus ir atitinkamai ją nukreipti. Sustiprintos inovacijos yra labai svarbios regionų plėtrai. Taip pat pastebima, kad jei per daug regionų bandys vykdyti tą pačią politiką, bendras poveikis nuvils.

Miestų vaidmuo siekiant suprasti regioninės plėtros modelius ir tendencijas, ypač inovacijų srityje, yra labai svarbus. Florida, Adler ir Mellander (2017) teigia, kad reikia geriau suprasti kūrybiškumo ir verslumo veiklos geografiją. Jie mano, kad inovacijos yra daugiau nei technologinė plėtra, o profesijų koncentracija daro įtaka regiono auginimo skatinti. Miesto gebėjimas suburti ir organizuoti talentus laikomas itin svarbiu. Jų įrodymai taip pat parodo, koks koncentruotas šis pajėgumas, kai nedaugelis dominuojančių vietovių tai apsiekia, o daugelis kitų miestų to nepadaro. Logiška, kad miestai yra pagrindinis našumo augimo šaltinis, buvo akivaizdus, kad 2014–2020 regioninės politikos aprašyme didesnis dėmesys buvo skiriamas miestų teritorijoms.

Pagrindinis iššūkis yra suprasti pagrindinius regioninės plėtros veiksnius sparčios globalizacijos ir technologinių pokyčių kontekste. Boschma, Coenen, Frenken ir Truffer (2017) teigia, kad diversifikacijos supratimas yra nepakankamas, ir siūlo naują teorinę sistemą, apjungiančią evoliucijos ir pereinamojo laikotarpio teorijų išvalgas. Nustatomi trys pagrindiniai ekonominio didinimo keliai: regionai, kuriuose gaminama daug naujovių; regionai, turintys didelės vertės paslaugas; regionai, turintys kultūrinei veiklai būdingų savybių. Tarp jų yra akivaizdžių skirtumų ne tik dėl to, ką jie reiškia darbo rinkai, bet ir dėl augimą lemiančių veiksnių. Regionai, kuriuose vyksta naujoviška gamyba, turi stiprią įgūdžių bazę, gerai moka ir labai vertina inovacijų rodiklius. Regionai, kuriuose vyrauja daug žinių reikalaujančios paslaugos, taip pat gerai moka, tačiau jiems didesnę įtaką turės išlaidos, o turizmo regionai - net ir labai dinamiški - linke mokėti tik palyginti mažus atlyginimus.

Žmogiškasis kapitalas

Didžioji dalis regioninių ekonominių diskusijų nuo krizės pradžios buvo sutelkta į veiksnius, kurie paaiškina regionų atsparumą ar pažeidžiamumą staigiems ekonomikos pokyčiams. Sumažėjus produktyvumo augimui, ES politikos formuotojai žvelgia ne tik į prieštaravimus tarp pirmaujančių įmonių, pasižyminčių tvirtais rezultatais, bet ir į skirtingus regionų našumo tendencijas. Šie reiškiniai, jei kas, dar ryškesni JK, kur labiau matomas kontrastas tarp Londono – plačiai apibrėžto įtraukiant gretimas apskritis į savo įtakos sritį – ir likusios šalies (McCann, 2016). Žmogiškasis kapitalas ir gebėjimas rasti trumpalaikius sprendimus yra gyvybiškai svarbūs.

Italija rodo gilesnių problemų darbo rinkoje padarinius. Keliuose regionuose, ypač šalies pietuose, dėl mažos įgūdžių paklausos atsiranda užburtas ratas, kuriame kvalifikuoti darbuotojai išvyksta, o darbdaviai atgrasomi nuo darbo, reikalaujančio aukštesnių įgūdžių. Tokia žemų įgūdžių pusiausvyra tampa spąstais, ribojančiais ekonomikos plėtrą (Stefanis, 2012). Kiti Stefanis pateikti įrodymai atskleidžia daugybę struktūrinių trūkumų, kurie stabdo naujoves ir slypi už santykinio augimo nuosmukio. Jie apima: mažų firmų persvarą palyginti žemų technologijų pramonėje; prastas valandinis produktyvumo augimas; mokymo darbo vietoje trūkumai; mažos išlaidos aktyviai darbo rinkos politikai.

Institucijos

Trečias svarbus paaiškinamasis veiksnys, be inovacijų ir žmogiškojo kapitalo, yra lemiamas veiksmingo valdymo įtaka regioninei plėtrai. Institucinės kokybės trūkumai vis labiau pripažįstami kaip kliūtis regioninei plėtrai, tačiau juos gali būti sunku sukalibruoti, jau nekalbant apie žalos atlyginimą. Tačiau ekonominės plėtros valdymą veikia ne tik procesai ir institucijos. Kita reikšminga įtaka yra strateginės ES politikos kryptys, pvz., „Europa 2020“, ir makroekonominės politikos vykdymas. Valdymo trūkumai gali turėti silpninantį poveikį regioninės politikos rezultatams dėl dviejų skirtingų priežasčių. Pirma, tai gali paprasčiausiai reikšti, kad turimi ištekliai nėra naudojami laiku ir gali būti prarasti regionui. Antra, jie gali

reikšti, kad vykdomų programų ir projektų darba ir kokybė gali būti nepakankamai optimalios, taigi per mažai prisidedama prie regioninės plėtros (Bachtler, 2018).

1.4 Netolygumų priežastys ir jų mažinimas

Remiantis PSO padaryta išvada, kad netolygumai daro didelę neigiamą įtaką pasaulio gyventojams. Konkrečiai, PSO nustatė nelygybę žmonių gimimo, gyvenimo, darbo ir amžiaus sąlygose, kurias lemia valdžios nelygybė, pinigai ir išteklių, lemiantys sveikatos netolygumus. Nuo 2015 m. vidutinė gyvenimo trukmė Japonijoje buvo 83,7 metai, Siera Leonėje - tik 50,1 metų. Akivaizdu, kad yra veiksmų, kuriais siekiama pagerinti skurdžiau gyvenančiose šalyse, pavyzdžiui, Čade, gyvenimą. Tačiau, kaip buvo gerai dokumentuota, netolygumai taip pat akivaizdūs turtinguose šalyse, miesteliuose ir miestuose, pavyzdžiui, Glazge tarp turtingiausių ir vargingiausių vietovių vyrų gyvenimo trukmės skirtumas yra 20 metų. Vidutinė vyrų gyvenimo trukmė Indijoje buvo 62, tuo tarpu vyrams, gyvenantiems skurdžiausiame Glazgo rajone - Kaltone, buvo 54 metai. Panašiai ir Baltimorėje bei Vašingtone, skurdžioje miesto dalyje gyvenimo trukmė 20 metų trumpesnė nei turtingoje dalyje (Donkin ir kiti, 2018).

Pasaulyje siekiama sumažinti netolygumus tarp pajamų, lyties, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, rasės, klasės, etninės priklausomybės, religijos ir galimybių. Šių socialinių, kultūrinių bei ekonominių netolygumų mažinimas šalyse, regionuose yra svarbus regioninės politikos siekinys.

Netolygumai yra pagrindinė kliūtis tvariam ekonomikos augimui. Skirtingai nuo skurdo – savybės, kurią galima apibrėžti individualiu lygiu – netolygumai yra santykių sampratą, nurodanti skirtumus tarp individų ar grupių ir apimanti įvairias dimensijas:

Ekonominiai netolygumai – daugiausiai susiję su ekonominių rezultatų skirtumais, tokiais kaip pajamos, vartojimas ar turtas;

Socialiniai netolygumai – socialinių rezultatų skirtumai (pvz., išsilavinimas, užimtumas) arba socialinės padėties skirtumai. Socialiniai ir ekonominiai netolygumai yra glaudžiai susiję;

Politiniai netolygumai – sąvoka reiškia nevienodą įtaką politinių organų priimamiems sprendimams ir nevienodą tų sprendimų baigtį. Kai kurios grupės gali būti pašalintos iš dalyvavimo politiniuose procesuose;

Aplinkos netolygumai – sąvoka naudojama norint nurodyti nevienodą rizikos aplinkai ir pavojų pasiskirstymą ir nevienodą prieigą prie gamtos išteklių ir kitų ekosistemų paslaugų tarp skirtingų socialinių grupių. Tai taip pat glaudžiai susiję su socialiniais ir ekonomiais netolygumais (European Commission).

Pavyzdžiui, Europos regione dėl sužalojimų miršta 9 proc. ir blogėja 14 proc. sveikatos sutrikimų. Ši problema yra pamiršta – traumas dažnai vertinamos kaip kasdienio gyvenimo dalis. Vis dėlto, nors

Vakarų Europoje yra geras saugos lygis, mirtis ir neįgalumas dėl traumų auga Rytų Europoje. Žmonės regione šalyse, turinčiose mažas ir vidutines pajamas, yra 3–6 kartus didesnė tikimybė, kad mirs nuo sužeidimų, palyginti su dideles pajamas gaunančiose šalyse. Dėl ekonominių ir politinių pokyčių atsirado nedarbas, pajamų nelygybė, sumažėjo alkoholio apribojimai ir socialinė parama. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tokias rizikas kaip pažeidžiamų gyventojų judėjimas ir gyvenimo būdo bei produktų perkėlimas iš vienos šalies į kitą. Daugelyje šalių visuomenės sveikatos atsakas buvo nepakankamas, tačiau išlaidos žmonėms ir sveikatos paslaugų biudžetui yra pražūtingos. Kasmet šiame regione būtų galima išgelbėti daugiau nei pusę milijono gyvybių, jei būtų galima panaudoti naujausias žinias siekiant išvengti traumų ir taip ištaisyti socialinius netolygumus šioje srityje (Sethi Dinesh, Racioppi Francesca, Baumgarten Inge, Bertollini Roberto, 2007).

Norint sumažinti netolygumus, pasak vieną tyrimą, galima skirti paramą tėvams bei didinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiksmingumą. Peržiūrėti duomenys rodo, kad ankstyvas vaiko vystymasis gali būti pagerintas šiomis intervencijomis. Kitos perspektyvios intervencijos, skirtos ankstyvam vaiko vystymuisi skatinti, yra vaikų švietimo priemonės, intervencijos su didelės rizikos vaikais ir ankstyvo vaiko vystymosi skatinimas su sąlyginėmis grynujų pinigų pervedimo programomis. Veiksmingos investicijos į ankstyvą vaiko vystymąsi gali sumažinti skurdo, netinkamos mitybos ir ribotų mokymosi galimybių išlaikytus netolygumus. Modeliuojant galimą ilgalaikį ekonominį poveikį, padidinant ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičių iki 25 proc. ar 50 proc. kiekvienoje mažas ir vidutines pajamas gaunančioje šalyje, naudos ir sąnaudų santykis buvo nuo 6,4 iki 17,6 (Engle Patrice ir kt., 2011).

Egzistuoja taip pat švietimo netolygumai. Remiantis užsienyje atliktu, tyrimu, norint sumažinti šiuos netolygumus, patartina vaikams suteikti gerą švietimą jau nuo pat mažens. Tai suteiks vaikams galimybę sėkmingai pradėti lankyti mokyklą bei sumažins socio-ekonominius netolygumus, kuriuos vaikai gali patirti tik pradėjus lankyti mokyklą. Autoriai taip pat pataria užtikrinti vaikams gerą minimalų pagrindinių įgūdžių lygį. Ne ką svarbus yra pastebėjimas, kad sumažinus vaikų segregaciją pagal šeimos ekonominę padėtį taip pat padarys teigiamą įtaką netolygumų mažinimui. Taip pat buvo nepamiršta apie lyties netolygumus – patariama vienodai įtraukti į visas veiklas tiek berniukus, tiek mergaites bei turėti tiek vyriškosios, tiek moteriškosios mokytojus (UNICEF, 2015).

Taigi, galima pastebėti, kad norint sumažinti netolygumus, reikia laikytis rekomendacijų, laikytis regioninės politikos tikslų. Tik tinkamas bendradarbiavimas, mokslinių tyrimų pagrįstumas gali padėti juos sumažinti.

1.5 Lietuvos regioninė politika

Remiantis Lietuvos regioninės politikos Baltąją knygą (2017), regionas apibrėžiamas kaip teritorija, pasižyminti geografiniu, socialiniu ir ekonominiu vientisumu ar valdymo principais, kurie išskiria ją iš kitų teritorijų.

Regioninė plėtra Lietuvoje veikia kaip nacionalinės ekonomikos vystymosi netolygumų kompensacinis mechanizmas. Regioninės plėtros politikos įtraukimas į darnaus vystymosi įgyvendinimą yra gan sudėtingas uždavinys. Verta konstatuoti, kad skirtumai tarp Lietuvos regionų yra dideli (Lietuvoje dažniausiai regionai pateikiami kaip apskritys ar savivaldybės).

Nacionalinė regioninė politika –valstybės ir savivaldybių institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas skirtingas poveikis regionų socialinei ir ekonominei plėtrai, siekiant mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą. Nacionalinės regioninės politikos tikslas –mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą (Vaitiekus, 2019).

Baltoji knyga Lietuvos regioninės politikos tikslą apibrėžia kaip prielaidų aktyviam, oriam, sveikam, saugiam bei patraukliam gyvenimui ir darbui Lietuvoje. Taip pat galima apminėti, kad Lietuvos regioninės politikos ambicija yra sukurti veiksmingą darnios plėtros mechanizmą, kuris gali būti pritaikytas kiekvieno Lietuvos regiono specifikai ir gali prisidėti prie gyvenamosios aplinkos gėrėjimo, ekonominio išsivystymo (Vaitiekus, 2019).

Nacionalinę regioninę politiką formuojantys ir įgyvendinantys subjektai yra apibrėžti Regioninės plėtros įstatyme, kur nustatyta, jog: Lietuvos Respublikos Seimas vykdo įstatymų leidybos ir parlamentinės kontrolės funkcijas, o strateginius regioninės politikos įgyvendinimo sprendimus priima Vyriausybė. Taip pat įstatyme nustatyta, kad formuojanti ir koordinuojanti regioninės politikos veiklą institucija yra Vidaus reikalų ministerija, o kitos ministerijos pagal kompetenciją atsako už atskirų regioninės politikos priemonių įgyvendinimą, pvz. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija atsakinga už švietimo organizavimą ir ugdymo prieinamumą regionuose. Cituojant Lietuvos Baltąją knygą (2017) ne ką mažiau svarbesnė yra „Nacionalinė regioninės plėtros taryba, atliekanti strateginių sprendimų derinimo tarp nacionalinio, regioninio, vietos lygmens institucijų ir socialinių partnerių funkciją. Apskričių lygiu veikia regionų plėtros tarybos, kurių sekretoriatų funkcijas atlieka Regioninės plėtros departamentas prie VRM, o savivaldybės dalyvauja rengiant ir įgyvendinant planavimo dokumentus.“

Naujoje Lietuvos Baltojoje knygoje, kuri buvo patvirtinta 2017 metais, siekiama suformuoti darnios regioninės politikos gaires, kurias planuojama įgyvendinti 2017-2030 metais kaskart papildant ir tobulinant.

Šios gairės atspindi ne pavienius tikslus o visumos vizijas nacionalinės valdžios bendradarbiavimo su vietos savivalda ir socialiniais partneriais.

Baltojoje knygoje vienas pagrindinių uždavinių – geografiškai paskirstytas tvarus ekonomikos augimas. Tai reikalinga tam, kad augtų ir plėtotųsi ne vien tik didieji miestai, tokie kaip: Vilniaus m., Kauno m., Klaipėdos m. ir pan. Prioritetu yra paskirstyti darnu ir subalansuotą ekonominį augimą mažuose miesteliuose ir kaimo vietovėse. Jeigu šis uždavinys bus įgyvendintas sėkmingai, vidinės migracijos rodikliai žymiai pasikeistų. Valstybė turi skatinti investuoti į darbo vietas, kurios yra orientuotos į regionų gyventojus. Didėjant darbo vietų skaičiui regionuose, didės ir jaunų bei darbingo amžiaus žmonių skaičius tuose regionuose.

Kitas uždavinys yra orientuotas į kokybiško gyvenimo sąlygų kūrimą visoje Lietuvoje. Baltojoje knygoje (2017) kurioje yra pabrėžta, kad „kiekviename Lietuvos regione turi būti užtikrintos lygios galimybės kiekvienam gyventojui, naudotis valstybės, savivaldybių arba vietos savivaldos paslaugomis. Turi būti užtikrintas švietimo ir mokymosi visą gyvenimą galimybės ne tik didžiuosiuose miestuose, bet taip pat ten kur šios galimybės yra sunkiausiai prieinamos.“ Kalbant apie švietimo prieinamumą regionuose, Baltojoje knygoje (2017) yra nurodyti veiksmai tam pasiekti. Savivaldybėms skiriamos tikslinės dotacijos, kurios leis pritraukti jaunus specialistus, skatins pedagogus atvykti dirbti ir gyventi regionuose. Taip pat yra didinamas finansavimas neformaliai švietimui regionuose.

2. ŠVIETIMO PASLAUGŲ PRIEINAMUMO IR KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS

2.1 Švietimo paslaugų prieinamumas

Valstybės socialinė raida matuojama, atsižvelgiant į rezultatus švietimo srityje. Todėl galima teigti, kad visuomenės augimas priklauso nuo švietimo kokybės ir prieinamumo. Anot Trakšelio ir Martišauskienės (2016, 191-206) „Švietimo paslaugų prieinamumas ir jų kokybė yra vienas iš prioritetų akcentuojamas Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“. Siekiant paskatinti esminius visuomenės pokyčius ir sudaryti sąlygas formuotis kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei, Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, iškėlus sumanios Lietuvos viziją, akcentuoja, „kad visuomenė turi tapti veikli, solidari, nuolat besimokanti, kiekvienas asmuo – atviras kaitai, kūrybingas ir atsakingas. Švietimo politika ir numatomos švietimo kaitos kryptys turi sutelkti švietimo bendruomenę ir visus Lietuvos žmones nuolat kryptingai lavintis siekiant asmeninės ir šalies sėkmės, užtikrinant lygias galimybes.“ (Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2012)

Taip pat švietimo paslaugų prieinamumas ir kokybės užtikrinimas yra akcentuojamas LR Švietimo įstatyme Nr. XI-1281 (2011), įstatymo įgyvendinamuosiuose aktuose, naujojoje Valstybinėje švietimo strategijoje 2013–2022m. Nr. XII-745 ir kituose teisės aktuose. Pasak Trakšelio ir Martišauskienės (2016, 191-206) „Švietimo paslaugų kokybė ir jų prieinamumas stiprina kiekvienos šalies ar jos regiono intelektinį potencialą ir skatina įsilieti į ekonominio konkurencingumo erdvę ne tik Europos valstybių kontekste, bet ir tarptautiniuose forumuose.“

Ekonominė švietimo paradigma remiasi švietimo kaip socializacijos samprata (Schieffelbeino, McGinno 2011, 17). Šioje paradigmoje autorės Bruzgelevičienė ir kt. (2020, 9-15) pabrėžia, kad žmogus yra svarbus „kaip vienas iš ekonomikos augimo veiksnių – kaip darbo jėgos, arba kaip vienos iš kapitalo formų – žmogiškojo kapitalo vienetas.“ Būtent remiantis šia paradigma galima teigti, kad švietimas, auginamas žmogiškojo kapitalo kokybę tiesiogiai prisideda prie ekonomikos augimo (Bruzgelevičienė ir kt., 2020,9-15). Ši paradigma leidžia suprasti, kad švietimo kokybė ir švietimo paslaugų prieinamumas kiekvienam asmeniui skatina valstybės tobulėjimą ir augimą.

Valstybinėje švietimo 2013-2022 m. strategijoje Nr. XII-745 apibrėžta švietimo misija įvardina esminį siekį suteikti kiekvienam asmeniui galimybę nuolat tobulėti, mokytis ir augti tam, kad tapti visaverčiu demokratinės visuomenės piliečiu, kuri aktyviai ir noriai dalyvauja ekonominiame, socialiniame,

kultūriniam gyvenimui. Pabrėžtina, kad asmuo ne tik dalyvauja bet taip pat savo gebėjimais, tobulėjimu ir mokymusi visą gyvenimą daro gerą įtaką ekonomikai, socialiniam ir kultūriniam gyvenimui.

2.2 Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimas. Kokybės krepšelis

LR Švietimo įstatymas Nr. I-1489 numato, kad už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas ir savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija. Valstybė- užtikrina bendrojo ugdymo kokybę, tačiau ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę valstybė užtikrina tik iš dalies.

Remiantis LR ŠMM įsakymu „Dėl Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos patvirtinimo“ Nr. ISAK-3219 siekiant gerinti švietimo kokybę, nuolatos yra vykdoma švietimo stebėseną, atliekami švietimo prieinamumo ir kokybės tyrimai, mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas. „**Formalusis švietimas** – švietimas, vykdomas pagal LR teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas ir įregistruotas švietimo programas, kurias baigus įgyjamas pradinis, pagrindinis, vidurinis arba aukštasis išsilavinimas ir (ar) kvalifikacija arba pripažįstama kompetencija, reikalinga įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai atlikti.“ Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimą sudaro trys veiklos sričių grupės: kokybės sampratos kūrimas, kokybės vertinimas, kokybės gerinimas. Konkretizuojant bendrąjį formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo modelį sukuriama kokybės užtikrinimo sistemos, apimančios strategijas, procedūras, taisykles, vertinimo priemonės ir kt. Jos gali būti trijų lygmenų:

- nacionalinio (aprepiančios regioninių skirtumų problemas),
- savivaldybės,
- švietimo įstaigos ar kito švietimo teikėjo.

(LR ŠMM įsakymas „Dėl Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos patvirtinimo“ Nr. ISAK-3219)

Bendrieji formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo principai nustatyti remiantis LR ŠMM įsakymu „Dėl Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos patvirtinimo“ Nr. ISAK-3219 Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje :

„18.1. visuotinumas – užtikrinant kokybę dalyvauja visi švietimo teikėjai ir švietimo valdymo subjektai;

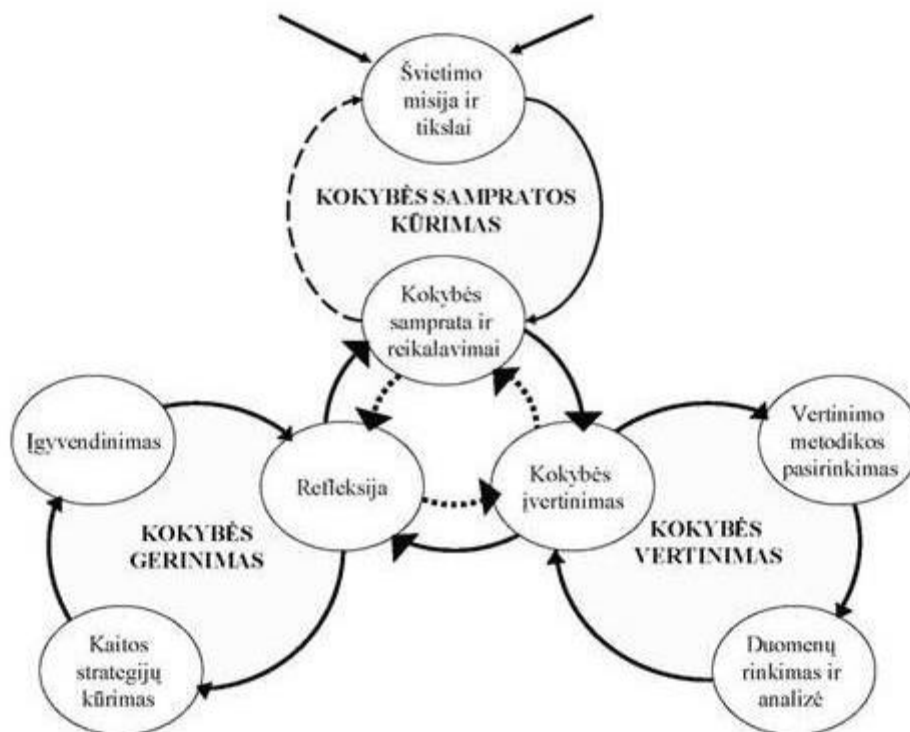
18.2. pažangumas – inovacijų ir pozityvios kaitos skatinimas pasirenkant kokybės užtikrinimo būdus ir priemones;

18.3. nuoseklumas – kokybės užtikrinimo tikslų, principų ir priemonių dermė“.

Atsižvelgiant į bendruosius formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo principus galima teigti, kad tam, kad būtų užtikrinta švietimo kokybė visi susiję dalyviai turi dirbti iš vien. Tiek vyriausybės, tiek savivaldybės,

tiek mokyklos bendruomenės lygmeniu turi būti tikslingai nustatyti tikslai ir uždaviniai švietimo kokybės užtikrinimui.

Detalusis formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo modelis

1 pav. Detalusis formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo modelis. Šaltinis LR ŠMM įsakymas „Dėl Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos patvirtinimo“ Nr. ISAK-3219, VI. FORMALIOJO ŠVIETIMO KOKYBĖS VERTINIMAS, 4 priedas

Šis modelis vizualiai numato kaip turėtų veikti formaliojo švietimo kokybės užtikrinimas.

Taip pat mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų atestacija, mokymosi pasiekimų vertinimas yra neatsėjama švietimo kokybės užtikrinimo dalis. Metų pabaigoje švietimo įstaigos vadovai teikia mokyklos bendruomenei ir tarybai svarstyti metų veiklos ataskaitą, kur nurodo per metus atliktus darbus susijusius su švietimo kokybės užtikrinimu.

Švietimo kokybės užtikrinimui, kad mokykla turėtų galimybes sumažinti neigiamą nepalankios socialinės ekonominės aplinkos įtaką ir suteiktų vaikams šansą į geresnę ateitį, Valstybinėje švietimo 2013-2022 m. strategijoje Nr. XII-745 buvo numatyta suteikti mokykloms Kokybės krepšelį. **Kokybės krepšelis**-tai papildomas biudžetas pokyčiams. Šis krepšelis nėra pakaitalas mokinio krepšeliui, bet sukurtas kaip pridėtinės vertės pokyčių biudžetas. Kokybės krepšelio tikslas yra skatinti stipria geros mokyklos požymių

raišką turinčias mokyklas įgyvendinti arba tęsti pozityvius pokyčius savo mokykloje. Taip pat kokybės krepšelis yra skirtas silpna geros mokyklos požymių raišką turinčioms mokykloms padėti ir paskatinti naikinti kliūtis, visa tai skirta švietimo kokybės gerinimui. Remiantis LR švietimo, mokslo ir sporto įsakymu „Dėl Stiprią geros mokyklos požymių raišką turinčių mokyklų sąrašo ir silpną geros mokyklos požymių raišką turinčių mokyklų sąrašo patvirtinimo“ Nr. V-888 viso 180-čiai mokyklų buvo skirtas kokybės krepšelio finansavimas. 30 mokyklų, turinčių stiprią geros mokyklos požymių raišką gavo lėšas – tos mokyklos, kuriose nedaroma mokinių atranka, jos sugeba pašalinti skirtumus ir skatinti mokinių pažangą. Anot ŠMSM Ilgalaikio švietimo strateginio planavimo rezultatai, Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos įgyvendinimas per XVII Vyriausybės programą (2020): „Mokyklos kurios gavo lėšas dalijosi patirtimi su kitomis mokyklomis, plėtė savo taikomas naujoviškas ugdymo praktikas, diegė naujas. Lėšos taip pat skirtos 150 mokyklų, kuriose geros mokyklos požymių raiška yra silpna. Pastarosioms mokykloms dėl vienokių ar kitokių priežasčių nepavyksta sumažinti mokinių mokymosi pasiekimų skirtumų, apskritai mokinių pasiekimai nėra geri. Gaunančios kokybės krepšelių mokyklos, padedamos projekto konsultantų, sudarė dvejų metų mokyklų veiklos tobulinimo planą, kuriame numatė, ką ir kaip gerinti.“ Ilgalaikio plano programoje taip pat yra numatyta 2021 m. ir toliau investuoti į mokinių pasiekimų skirtumų mažinimą kokybės krepšelio principu – tai numatyta Ateities ekonomikos DNR plane.

Kokybės krepšelio tikslas yra orientuotas į pasiekimo atotrūkių mažinimą ir švietimo kokybės užtikrinimą. Tačiau toks mokyklų paskirstymas skatina ne mokyklų tobulėjimą, o tarpusavio konkuravimą ir nelygybę. Manychiau, kokybės krepšelio paskirstymo būdas nėra iki galo gerai ir strategiškai apgalvotas ir reikalauja korekcijos bei pakeitimų. Būtent naujai pertvarkyto kokybės krepšelio dėka mokyklos pradėtų sėkmingiau įgyvendinti arba bent bandyti pradėti savo pokyčius. Tokia finansinė paskata mokykloms atvers platesnes galimybes dalintis savo gerąją patirtimi ir bendradarbiauti su kitomis mokyklomis, o ne konkuruoti tarpusavyje. Mokykloms skirtos papildomos kokybės krepšelio lėšos ne tik gerins bendrą mokyklos mikroklimatą ir mokinių pasiekimo rezultatus, bet taip pat skatins mokytojų tobulėjimą ir augimą, gerins mokyklos infrastruktūrą, mokinių aprūpinimą būtiniausiomis ugdymo (si) priemonėmis.

3. ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ TINKLO FORMAVIMO PAGRINDAI

„Visų pirma, ir mažiukas, ir didelis privalo pasijusti ir fiziškai, ir dvasiškai esąs namie, o ne pakeleivis, ne nomadas. Klasė turi būti antrieji namai, geri, jaukūs, kad viešpatautų darna, ne paradiškumas ir fasadiškumas, o darbas. Šis namų jausmas perauga į Tėvynės jausmą su atitinkamais įsipareigojimais“

/ Meilė Lukšienė/

Švietimo tema Lietuvoje yra plačiai nagrinėjama įvairių autorių, tokiu kaip: Želvis (2000), Bitinas (2008), Ališauskas (2009), Donskis (2015), Targamadžė (2017) ir kt. Pasak Donskio (2015) švietimas tai procesas vedantis asmenį į priekį tikslo link. Švietimas skatina žmogaus intelektualu augimą ir tobulėjimą. Donskis pabrėžia, jog „švietimas turi sukurti tokią erdvę, kurioje mokytumėmės visą gyvenimą“ (Donskis, 2015).

Šiuolaikinėje Lietuvoje, kaip ir kitose pažangiose valstybėse, veikia daug įvairaus tipo ugdymo įstaigų: valstybinių ir nevalstybinių, tautinių mažumų, pasaulietišku ir įvairioms religinėms pažiūroms atstovaujančių. Sparčiai besikeičiančioje visuomenėje, kartu turi keistis ir tobulėti švietimas. Kiekvienos šalies raidos strategijoje ir kitose strateginio planavimo dokumentuose didelis dėmesis yra skiriamas švietimo sektoriui. Kaip pvz.: Europos Sąjunga turi atskirą švietimo politikos raidos sistemą, užtikrinančia švietimo sistemos finansavimą, koordinavimą ir pagalbą.

Lietuvoje taipogi nemažas dėmesis yra skiriamas švietimo sektoriaus tobulinimui, optimizavimui ir kūrimui. Kiekvieno asmens individualių gebėjimų ugdymas, sugebėjimas pritaikyti ir pripažinti šiuos gebėjimus yra garantas pozityvių pokyčių ir kokybiško ugdymo (si) link. Sumanios ir nuolatos augančios visuomenės vizija yra nusakyta Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030. Remiantis „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ buvo sukurta naujoji švietimo strategija 2013-2022 m, kuri atspindi pagrindinius valstybės poreikius.

3.1 Savivaldybių vaidmuo švietimo tinklo formavime

Remiantis LR Švietimo įstatymo Nr. I-1489 šeštame skirsnyje 58 straipsnyje **Savivaldybės institucijų įgaliojimai švietimo valdymo srityje** numatyta:

„1. Savivaldybės atstovaujamoji institucija teisės aktų numatyta tvarka įgyvendina valstybinę švietimo politiką, planuoja, organizuoja ir kuruoja projektus švietimo pažangos įgyvendinimui. Taip pat formuoja, steigia, reorganizuoja ir likviduoja mokyklų tinklą savivaldybėje. Prižiūri bei sudaro lygias galimybes bei

palankias sąlygas savivaldybės ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir gimnazinio amžiaus vaikams mokytis pagal jų lygį atitinkančiose švietimo institucijose. Taip pat inicijuoja, kad būtų formuojamas gyventojų poreikius atitinkantis profesinio mokymo ir suaugusiųjų švietimo teikėjų tinklas, savarankiškai formuoja neformaliojo švietimo teikėjų tinklą.

2. Savivaldybės vykdomoji institucija užtikrina valstybės švietimo politiko vykdymą analizuojant švietimo būklę bei kokybę. Taip pat organizuoja bei stebi ikimokyklinį ugdymą, priešmokyklinį ugdymą, bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir profesinį orientavimą, kitą vaikų neformalųjį švietimą, suaugusiųjų neformalųjį švietimą. Svarbu pabrėžti, jog savivaldybės atlieka švietimo koordinavimo vaidmenį. Jos organizuoja ir koordinuoja švietimo pagalbos teikimą mokiniui, šeimai, mokytojui ir pačiai mokyklai. Užtikrina prevencinių programų vykdymą savivaldybės švietimo įstaigose. Teisės aktų nustatyta tvarka skiria savivaldybės administracijos švietimo padalinių vadovus ir specialistus;

Savivaldybės taipogi atlieka organizacinį darbą dėl savivaldybės mokyklų mokytojų, švietimo pagalbos specialistų atestacijos ŠMSM nustatyta tvarka;

Tikslingajam mokyklų tinklo formavimui savivaldybės nuolat, vyriausybės nustatyta tvarka organizuoja ir tvarko savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų apskaitą. Savivaldybės užtikrina, kad visiems vaikams būtų suteikto sąlygos užtikrinančios kokybišką ir kiekvienam prieinamą ugdymą (si)“.

Paminėtina, kad savivaldybės vaidmuo mokyklų tinklo formavimo procese labai svarbus. Šis procesas reikalauja daug savivaldybės resursų, gero strateginio plano bei švietimo kokybės užtikrinimo žingsnių.

Savivaldybė (vietos lygmuo), remdamasi nacionalinėmis švietimo kryptimis, formuoja savo kelerių metų švietimo strategiją, atsižvelgdama į bendruomenės, savivaldybės, regiono poreikius. Savivaldybė taip pat numato uždavinius ir priemones strategijoje išsikeltiems tikslams pasiekti. Nacionaliniu lygiu švietimas organizuojamas per įstatymus bei bendras tvarkas, aprašančias švietimo organizavimo principus ir kriterijus. „Pavyzdžiui, nacionaliniu Vyriausybės lygiu yra patvirtintos valstybės ir savivaldybių mokyklų tinklo kūrimo taisyklės. Jos nustato pagrindinius principus, kaip savivalda turėtų tvarkyti mokyklų tinklą, steigti, reorganizuoti, likviduoti ugdymo įstaigas. Remiantis šiomis taisyklėmis nacionalinės institucijos – Seimas, Vyriausybė ar konkrečiai Švietimo ir mokslo ministerija – negali nuspręsti už savivaldybę, kiek kur kokių mokyklų steigti ar uždaryti.“ (Švietimo administravimas ir valdymas. Eurydice, 2019)

Savivaldybės mastu už švietimo priežiūrą, valdymą ir administravimą atsakingos savivaldybės atstovaujamoji institucija, t. y. savivaldybės taryba ir vykdomoji institucija, savivaldybės administracijos direktorius ir jo pavaduotojas. Verta pabrėžti, kad savivaldybės yra daugumos šalies bendrojo ugdymo mokyklų steigėjos ir kartu bendradarbiaudamos su mokyklomis atsako už švietimo kokybę. Dideli mokinių

pasiekimų skirtumai savivaldybėse ir savivaldybių veiklos vertinimo duomenys rodo, kad siekiant užtikrinti ugdymo kokybės pažangą, savivaldybės susiduria su įvairiais sunkumais ir iššūkiais. („Bendrojo ugdymo tobulinimas. Ką gali savivaldybė?“ 2018)

Svarbu pabrėžti, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerija rengia ir įgyvendina valstybinių mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano projektą. O savivaldybių mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų projektus rengia ir įgyvendina savivaldybės. (LRV nutarimas „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ Nr.768 (pakeitimas 2018-09-01))

Būtent savivaldybės yra atsakingos už sklandų ir kokybišką švietimo organizavimą savo regione. Bendradarbiaujant su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, savivaldybės įgyvendina mokyklų tinklo pertvarką rengiant bendruosius planus.

3.2 Mokyklų tinklo kūrimo tikslo kriterijai

Mokyklos steigiamos, reorganizuojamos, likviduojamos, pertvarkomos, jų struktūra pertvarkoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, atskirais juridinių asmenų teises formas reglamentuojančiais įstatymais, Švietimo įstatymu ir taisyklėmis. Remiantis LRV nutarimu „ Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. 768 (pakeitimas 2018-09-01) mokyklų tinklo kūrimo tikslas - „, sudaryti sąlygas plėtoti geros kokybės privalomąjį ir visuotinį švietimą, didinti jo prieinamumą už protingą, valstybei ir savivaldybėms pakeliamą kainą. Siekiama, kad Mokyklų tinklas būtų darniai veikianti, nuolat atsinaujinanti, švietimo programų įvairovę, jų prieinamumą užtikrinančių ir atsakomybę už švietimo kokybę besidalijančių valstybinių, savivaldybių ir nevalstybinių Mokyklų sistema.“ Mokyklos tinklas yra kuriamas vadovaujantis LR Švietimo įstatymu Nr. I-1489 bei švietimo sistemos principais.

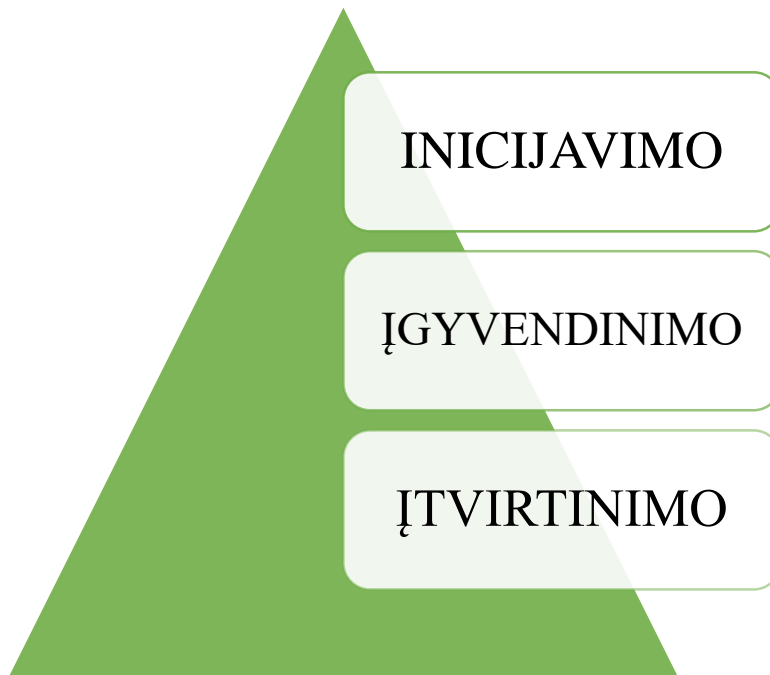
Mokyklų tinklas yra kuriamas kompleksiškai. Kiekviename regione yra analizuojami švietimo poreikiai atskirose savivaldybėse ir skirtingo pavaldumo mokyklų situacija. Savivaldybėse, mokyklų perspektyva, pertvarkymas, tinklo formavimas ir visi kiti būtini pokyčiai, bendrojo ugdymo analizės ir kt. derinimai su kitais mokyklų savininkais ar savininkų teises ir pareigas įgyvendinančiomis institucijomis (dalyvių susirinkimais). Mokinių srantai savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose yra reguliuojami, tam kad užtikrintas būtų užtikrintas mokymosi prieinamumas bei tolygus mokinių pasiskirstymas švietimo įstaigose. Taip pat organizuojamas savivaldybėse saugus mokinių važiojimas, tam savivaldybėms yra skiriami „Geltonieji autobusiukai“ skirti mokinių pavėžėjimui. Užtikrinamas mokinių apgyvendinimas, kai ugdymo įstaiga yra labai toli nuo gyvenamosios vietos, taip pat mokinių iš socialiai remtinių šeimų maitinimas.

Remiantis mokyklų tinklo kūrimo tikslais numatytais LRV nutarime „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. 768 (pakeitimas 2018-09-01) taip pat „užtikrinamas bendrojo ugdymo programų prieinamumas visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje; tenkinami mokinių poreikiai mokytis valstybine kalba, tautinės mažumos kalba ar tautinės mažumos kalbos; užtikrinamas užsienio kalbų, pagilinto dalyko mokymosi, esant pakankamam bendrųjų bendrojo ugdymo mokyklų tinklui, ugdymo tradicijų ir savitos mokyklos kultūros, savita pedagogine sistema grindžiamo ugdymo, kryptingo meninio ugdymo, mokinių saviraiškos poreikių ir kitų interesų tenkinimo tęstinumas jiems pereinant mokytis į kitą bendrojo ugdymo mokyklą pagal aukštesnio lygmens bendrojo ugdymo programą“. Savivaldybėje yra sudaromos sąlygos mokiniams besimokantiems pagal pradinio ugdymo programą ir specialiųjų poreikių turintiems mokiniams, mokytis arčiau namų esančioje mokykloje pagal pradinio, pagrindinio ugdymo ir pritaikytas ugdymo programas.

Taip pat yra įvardijama galimybė mokykloms vykdančios bendrojo ugdymo programas kurios dėl mažo mokinių skaičiaus mokykloje nebepakanka lėšų išlaikyti ją ir visą mokyklos personalą, gali būti prijungiamos prie kitų mokyklų, kurios vykdo atitinkamo lygmens bendrojo ugdymo programas. Tokiu būdu racionaliai paskirstytos savivaldybės skiriamos lėšos švietimui bus išsaugotos ir leis tobulinti kitų mokyklų infrastruktūrą bei gerinti švietimo kokybę savivaldybėje.

3.3 Mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimo kriterijai ir planų įgyvendinimas

Remiantis LRV nutarimu „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. 768 (pakeitimai 2018-09-01), VII skyriuje Mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimas ir įgyvendinimas, yra aprašomos 3 mokyklų kūrimo, planavimo ir įgyvendinimo proceso stadijos:

2 pav. Mokyklų tinklo kūrimo, planavimo ir įgyvendinimo proceso stadijos. Sudaryta pagal LRV nutarimu „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. 768 (pakeitimai 2018-09-01), VII skyrius.

Inicijavimo stadijoje, mokyklų tinklo bendrajam planui įgyvendinti turi būti parengtas priedas - Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo ir struktūros pertvarkos planas. Savivaldybės esant reikalui, dėl mokyklų tinklo pertvarkos, reikia spręsti iškilusi klausimą dėl mokytojų įdarbinimo, privalo būti parengtas priedas. Priede turi būti numatyta, kokių veiksmų imsisi savivaldybė užtikrinant mokytojų įdarbinimą ir kvalifikacijos kėlimą įgyvendinant mokyklų tinklo bendrąjį planą. Taip pat jeigu savivaldybės teritorijoje yra keliamas klausimas, dėl mokinių pavėžėjimo, rengiamas papildomai priedas – Mokinių vežiojimo užtikrinimo planas. („LRV nutarimu dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo, 2018/ Nr. 768“)

Svarbu paminėti, kad remiantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu, mokyklų tinklo kūrimo, planavimo ir įgyvendinimo proceso inicijavimo stadijoje, mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano projektas turi būti viešai skelbiamas, svarstomas ir derinamas su įvairiomis suinteresuotomis grupėmis. Paminėtina, kad inicijavimo stadijoje įvairios suinteresuotos grupės, mokyklos bendruomenė turi įtakos mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano pakeitimams. Mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano projekto rengėjas raštu kreipiasi į mokyklos bendruomenę, kad ji priimtų sprendimą dėl mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano projekte numatyto mokyklos reorganizavimo, likvidavimo, struktūros pertvarkos ar pertvarkymo. Sprendimas turi būti priimamas per 15 kalendorinių dienų. Šie pakeitimai, siūlymai yra svarstomi ir esant poreikiui keičiami pačiame mokyklų tinklo pertvarkymo bendrajame plane. Paminėtina,

jog mokyklos bendruomenė sprendimą dėl to paties mokyklų tinklo pertvarkos bendrojo plano projekto gali teikti tik vieną kartą. („LRV nutarimu dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo, 2018/ Nr. 768“)

Sekančioje įgyvendinimo stadijoje savivaldybės kartu su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija priima ir įgyvendina sprendimus dėl konkrečių mokyklų steigimo, likvidavimo, reorganizavimo, pertvarkos arba struktūros pertvarkos pagal mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo ir struktūros pertvarkos planą. Taip pat mokytojų kvalifikacijos ir įdarbinimo planą bei mokinių pavėžėjimo užtikrinimo planą savivaldybė su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija priima, jeigu tokie planai yra rengiami.

Įtvirtinimo stadijoje mokyklų tinklo bendrajam planui įgyvendinti pertvarkomos bei iš naujo įsteigtoms mokykloms ir mokykloms, kurių struktūra pertvarkoma yra teikiama pagalba. Šios pagalbos tikslas skatinti mokyklas siekti geros mokinių ugdymosi kokybės. Savivaldybės bei valstybės lėšos yra paskirstomos reorganizuotų ir pertvarkytų mokyklų aprūpinimui. Taip pat šioje stadijoje vyksta mokytojų kvalifikacijos atnaujinimas bei įdarbinimas. Vykdoma mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano įgyvendinimo stebėseną, reikalinga nuosekliam plano įgyvendinimui. Esant poreikiui bendrasis planas gali būti tobulinamas. Svarbu pabrėžti, tam kad būtų užtikrintas bendrojo plano realizavimo skaidrumas, kiekvienoje aukščiau paminėtoje mokyklų tinklo pertvarkos stadijoje, mokyklos bendruomenei ir visuomenei teikiama informacija apie visus vykstančius procesus. („LRV nutarimu dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo, 2018/ Nr. 768“)

Apibendrinant galima teigti, kad mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimo ir įgyvendinimas yra daug darbo ir tęstinių tyrimų bei analizių reikalaujantis procesas. Savivaldybės vykdančios mokyklų tinklo steigimo, likvidavimo, reorganizavimo, pertvarkos arba struktūros pertvarkas privalo atsižvelgti į švietimų įstaigų būklę visoje savivaldyje, bet tuo pačiu nuodugnai ištirti atskiras mokyklas. Jeigu rengiant mokyklų tinklo pertvarkos bendrąjį planą savivaldybė nebus iki galo susipažinusi su visą mokyklos esama situacija, problemomis ir tobulintinomis sritimis, nusibrėžti pokyčiai gali nepadėti, o tik pabloginti situaciją mokykloje. Todėl labai svarbu įgyvendinimo stadijoje atsižvelgti į mokyklų bendruomenės nuomonę, kuri padės priimti tikslingus sprendimus siekiant gerinti švietimo būklę.

3.4 Mokyklų tinklo formavimas ir pasiekimų atotrūkių mažinimas

Remiantis LR nutarimu „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ 2011, Nr. 768 (pakeitimai 2018-09-01) teigiama, kad prieš kuriant mokyklų tinklą reikia išanalizuoti švietimo poreikius būtent reikalingus tame regione kur yra mokykla. Tai reikalinga tam,

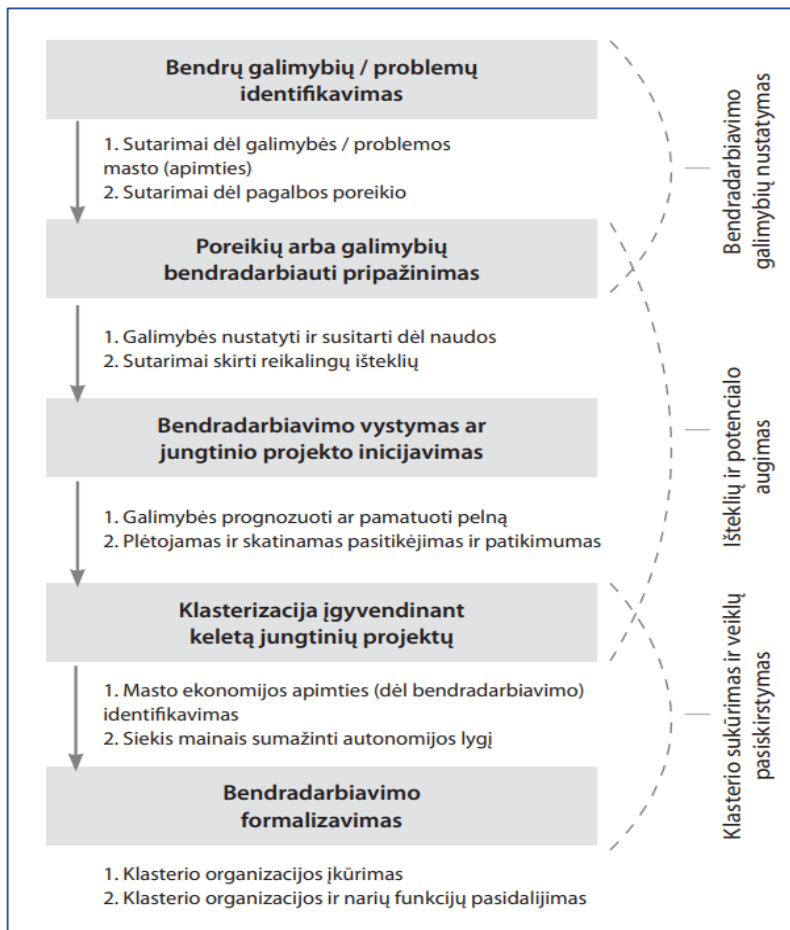
kad švietimas būtų prieinamas kiekvienam. Svarbu užtikrinti ne tik ugdymo prieinamumą, bet ir tolygų mokinių paskirstymą mokyklose.

Rekomendacijų pakete dėl mokyklų tinko pertvarkos (2018) ŠMSM išskyrė du pagrindinius galimus mokyklų pertvarkos metodus: mokyklų uždarymas, perkeliant mokinius į kitą mokyklą arba mokyklų apjungimas. Šie du metodai turi siekti pagrindinių iškeltų tikslų:

- gerinti ugdymo kokybę,
- mažinti pasiekimų atotrūkius,
- mažinti neefektyvų finansavimą,
- užtikrinti prieinamumą.

ŠMSM rekomendacijų pakete (2018) pabrėžia, kad prie šių tikslų siekimo gali prisidėti ir mokyklų bendradarbiavimas, geros patirties sklaida tarp mokyklų, kuris bus veiksmingas faktorius sėkmingam mokyklų tinklo pertvarkymui.

Mokykla, kaip ir kiekviena organizacija, nors ir ne pelno siekianti, taip pat siekia savo veiklos rezultatų. Targamadžė (2017) pabrėžia, jog dažniausiai tokių rezultatų galima pasiekti apjungus adekvatų siekį turinčių organizacijų pajėgas ir vykdant inovatyvią veiklą, optimaliai nukreiptą į tikslų įgyvendinimą. (Targamadžė, 2017). Kuriant klasterio formavimo etapus organizacijose, svarbu pabrėžti, jog yra taip pat kuriama įmonių bendradarbiavimo metodika, kuri yra sudaryta būtent tam konkrečiam regionui kur bus panaudoti klasterio formavimo proceso etapai. Klasterio formavimo iniciatyva švietime yra aktuali tada, kai mokykloms neužtenka vien vadovautis individualiais sprendimais, kad pagerinti ugdymo kokybę, mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius ir tapti patrauklia būsimiems mokyklos „klientams“.

2 pav. Klasterio formavimo proceso etapai. Šaltinis Viederytė R., 2014, 693

Targamadžė (2017) klasterio formavimo proceso etapus panaudojo geros mokyklos siekimams įgyvendinti ir pritaikyti realiame gyvenime. Šio klasterio formavimo proceso etapus galima sėkmingai panaudoti ir mokyklų tinklo kūrimui:

Pirmas etapas- bendrų galimybių/ problemų identifikavimas. Prieš formuojant klasterius svarbu pabrėžti, kad mokyklos ir kitos pagalbos institucijos, tokios kaip savivaldybė, seniūnija ir pan. turi būti pasirengusios bendrauti ir kartu bendradarbiauti. Kuriant mokyklų tinklą, mokyklos turi suformuoti klasterio tikslą,

misiją ir sutarti dėl kiekvienos institucijos vaidmens, bendros veiklos, problemų sprendimo, iššūkių įveikimo bei kitų svarbių veiklų ir klausimų, kad veikla vyktų sklandžiai ir optimaliai.(Targamadžė, 2017)

Antras etapas- poreikio arba galimybių bendradarbiauti pripažinimas. Institucijos ir mokyklos, kurios nori bendradarbiauti, turi suprasti ir pripažinti tokio bendradarbiavimo tikslą, svarbą ir naudą kiekvienam. šiame etape labai svarbu išskirti prioritetus ir juos tinkamai išaiškinti (Targamadžė, 2017)

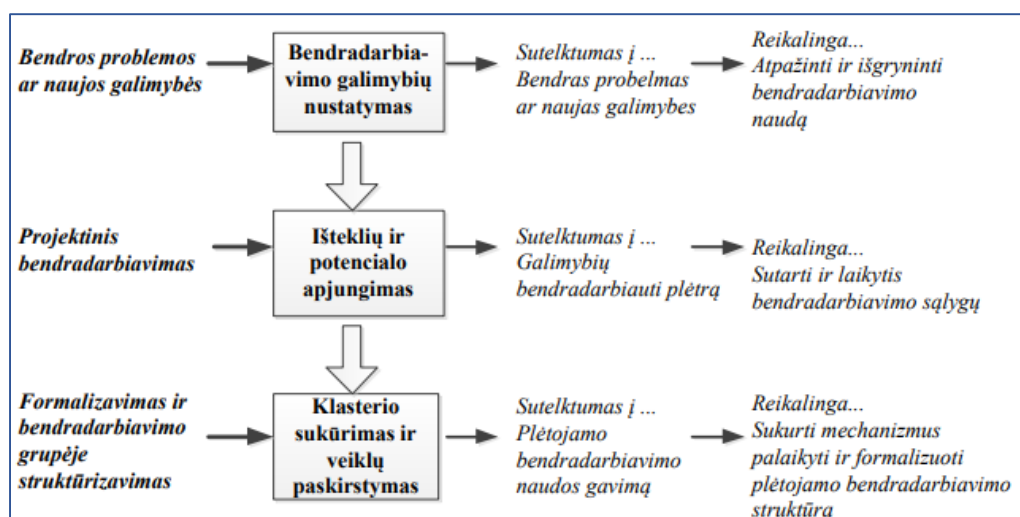
Trečias etapas- bendradarbiavimo vystymas ar bendro jungtinio projekto inicijavimas. Šiame etape institucijos ir mokyklos turi susitarti, dėl kiekvienos iš šalių pareigybės, bendradarbiavimo formos ir atsakomybės. Tai leis kiekvienai iš šalių suprasti ką tiksliai turi padaryti ir kokią naudą gaus įgyvendinus nusibrėžtus tikslus, kokią pridėtinę vertę pelnys. Šis projektas gali būti modeliuojamas numatant įgyvendinanti tiek bendras, tiek individualias veiklas, kurios leis pamatyti tarpinius bei galutinius bendradarbiavo rezultatus, procesus ir vertinimo rodiklius. (Targamadžė, 2017)

Ketvirtas etapas- klasterizavimas įgyvendinant keletą jungtinių projektų. Kokį mastą apims ir kokiai tikslinei grupei bus realizuojami projektai. Reikėtų pabrėžti, jog klasteris įgyvendins ne vieną projektą. (Targamadžė, 2017)

Pentas etapas- bendradarbiavimo formalizavimas, Mokyklos numato formą, kaip bus formalizuojamas jų bendradarbiavimas. Veiklos formalizavimas reikalingas tam, kad būtų siekiama bendro ir vienodo įsipareigojimo, teisinio bendradarbiavimo supratimo bendrose projektuose. (Targamadzė, 2017)

Sėkmingai įgyvendinus klasterio formavimo proceso etapus mokyklų tinklo kūrimas vyktų sklandžiau. Kiekviena bendradarbiaujanti mokykla tiksliai žinotų būtent jos tinklo tikslus, misiją ir uždavinius. Kartu galėtų gerinti švietimo kokybę bei dalinantis gerąją patirtimi sumažinti mokinių pasiekimų atotrūkius. Pvz. mokykla kurioje yra stipresni tikslųjų mokslų specialistai galėtų teikti konsultacijas mokiniams, arba net dirbti tose mokyklose kur yra specialistų trūkumas. Taip pat klasterio metodas leistu kurti atskirus mokytojų būrelius, kur kiekvienas galėtų dalintis savo patirtimi, arba semtis naujų idėjų ir žinių, taip gerinant švietimo kokybę.

Remiantis Viederytę (2014) priklausomai nuo klasterių vystymosi procesų, kinta bendradarbiavimo dinamika. Svarbu užtikrinti mokyklų (organizacijų) ryšių užmezgimą, būtent pradiniam etape užtikrinus organizacijų tarpusavio pasitikėjimą ir ryšių stiprinimą. (Viederytė, 2014)

3 pav. Skirtingų klasterio vystymo brandumo fazių susietumo vizualizavimas. Šaltinis (Viederytė, 2014)

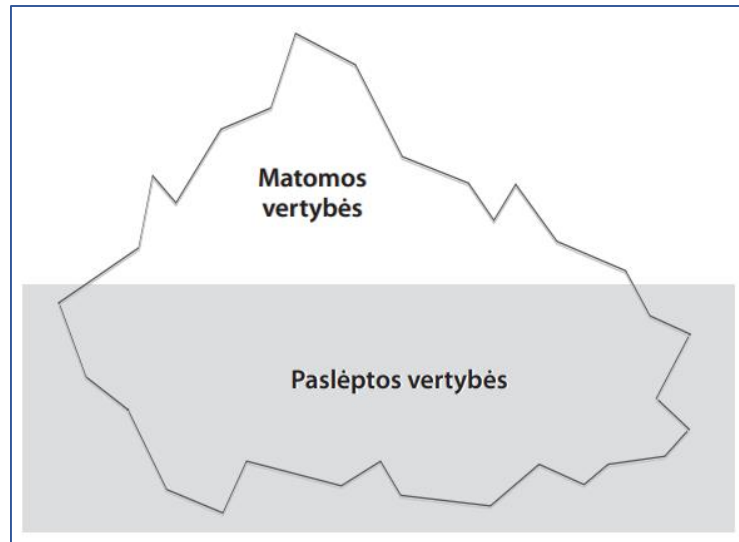
Bendradarbiavimo galimybių nustatymas. Pagal Viederytę (2014) klasteriai pradeda formuotis tada, kai atsiranda mokyklose (organizacijose) bendros problemos arba bendri tikslai. Tokiame formavimo etape pradedama suprasti bendradarbiavimo nauda kiekvienai suinteresuotai šaliai. Viederytė (2014) taip pat pabrėžia „, Siekiant toliau plėtoti bendradarbiavimą ir apjungti išteklius bei potencialą, reikalinga aiškiai atpažinti ir išskirti naudas, gaunamas iš sutarimo veikti kartu.“

Išteklių ir potencialo apjungimas. Kai visi tikslai ir misijos yra aiškiai nubrėžtos, labai svarbu įtraukti kiekvieną iš bendradarbiaujančių šalių į praktinę veiklą. Čia prasideda tikras komandinis darbas, darbas siekiant bendrų rezultatų ir dirbant išvien. Kai yra apjungiamos kiekvienos mokyklos stipriausios savybės

ir unikalūs vertybiniai bruožai, mokyklų tinklas formuojasi tikslingai ir laikantis stabilios pozicijos. Ne ką mažiau svarbus yra bendras požiūris ir aiškus matymas viena linkme. (Viederytė, 2014)

Klasterio sukūrimas ir veiklų paskirstymas. Šiame etape apjungiamas kiekvienos mokyklos esančios klasterio dalimi potencialas ir ištekliai.

Kuriant mokyklų tinklus regionuose svarbu išgryninti kiekvienos „mokyklos kultūrą“. Pagal Jucevičienę (1996), jeigu mokyklą galima pavadinti organizacija tikslingą būtų panaudoti organizacijos kultūros ledkalnį.

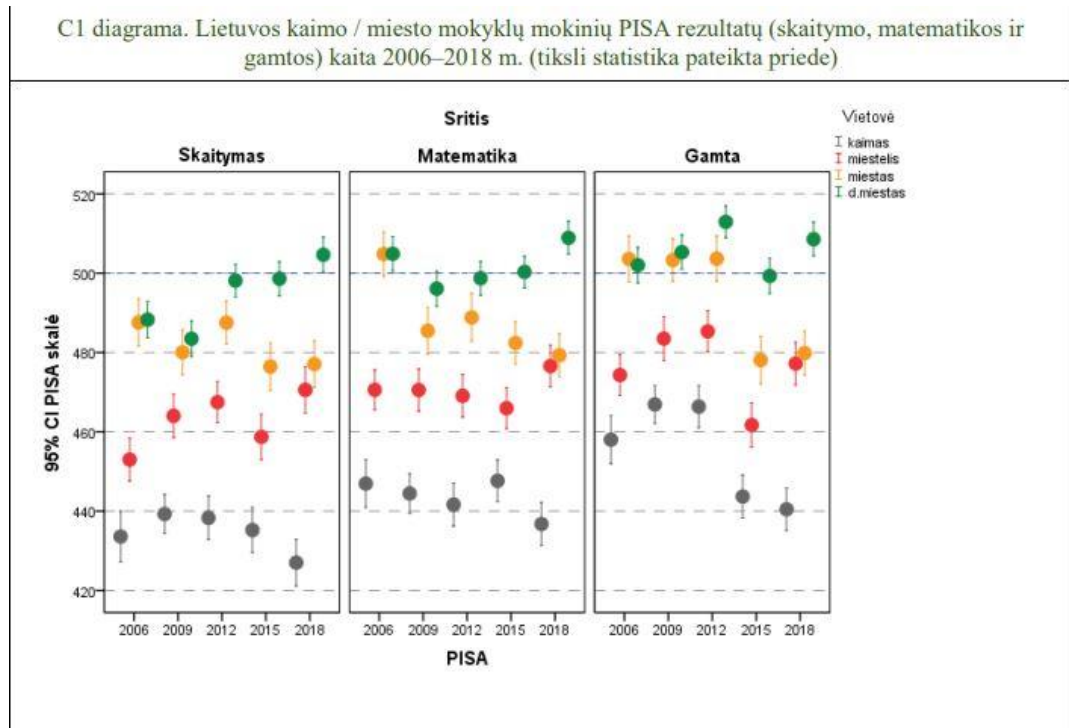
4 pav. Organizacijos kultūros „ledkalnis“ (Jucevičienė, 1996)

Organizacijos kultūros „ledkalnyje“ atvaizduojamos tiek matomos, tiek paslėptos vertybės. Formuojant mokyklų tinklą ir socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą pirmiausia apžvelgiamas viršutinis, labiausiai matoma „ledkalnio“ dalis. Į šią dalį įeina mokyklos tradicijos, unikalios veiklos, simboliai, kurių labai paprasta apčiuopti ir pamatyti. Tačiau paslėptoje „ledkalnio“ dalyje prasideda gilus mokyklos tyrinėjimas. Tai yra kiekvienos mokyklos taisyklės, bei vertybės (Targamadžė, 2017). Būtent čia ir slypi mokyklos kultūros svarbiausi „įrankiai“, kurių pagalba formuojant mokyklų tinklą padės kiekvienai mokyklai likti autentiškai, bet tuo pačiu priimti kitų mokyklų pagalbą ir geros patirties pavyzdį.

Apibendrinant verta pabrėžti, jog kuriant mokyklų tinklus būtent klasterio formavimo proceso principu, svarbu parinkti tinkamas bendradarbiavimui mokyklas. Jos turėtų papildyti vienas kitą, bet tuo pačiu ir viena turėtų užimti dominuojančios, arba geriau pasakyti skleidžiančios gerą patirtį mokyklos vaidmenį. Tai reikalinga tam, kad formuojant mokyklų tinklą, mokyklos galėtų sklandžiai bendradarbiauti ir tekilti darnų bei kokybišką ugdymą. Dominuojančių mokyklų gerosios patirtys bei įgytos kompetencijos, galėtų teikti pagalbą mokykloms kuriuose mokinių pasiekimų atotrūkiu yra didesni.

3.5 Mokyklų tinklo optimizavimas

Vadovaujantis 2018 metų atliktu PISA tyrimų duomenimis, Zabulionis (2020) atliko duomenų tikslią antrinę analizę. Tam, kad geriau išanalizuoti pasiekimo atotrūkį Lietuvoje, Zabulionis (2020) išskiria PISA mokinių rezultatus pagal mokyklas esančias įvairiose Lietuvos vietovėse.

5 pav. Šaltinis: Lietuvos kaimo/miesto mokyklų mokinių PISA rezultatų (skaitymo, matematikos ir gamtos) kaita 2006–2018 m. A. Zabulionis „Tarptautinio švietimo tyrimo OECD PISA Lietuvos ir kaimyninių šalių duomenų tikslią antrinę analizę“ (2020)

Zabulionis (2020) pavaizdavo mokinių PISA rezultatų kaitą pagal vietovės mokyklas nuo 2006 iki 2018 m.. Čia ryškiai matomas didžiųjų miestų ir kaimo mokyklų rezultatų atotrūkis kuris dvylikos metų bėgyje žymiai nesikeitė. Zabulionis (2020) savo ataskaitoje išskyrė pagrindines tendencijas, kurios vaizduoja atskirtį tarp miesto ir kaimo mokyklų, kuri vis dar didėja:

- Kaimo mokyklų mokinių rezultatai visose srityse visais metais (2006–2018 m.) buvo žemiausi ir nekilo. Zabulionis (2020)
- Didžiųjų miestų mokyklų mokinių rezultatai visais tyrimo metais buvo stabiliai aukšti ir nesikeitė Zabulionis (2020)
- Skirtumas tarp didžiųjų miestų ir miestų mokyklų mokinių rezultatų pirmaisiais ciklais buvęs nežymus, bet 2015–2018 m. padidėjo. Zabulionis (2020)

- 2018 m. miestų ir miestelių mokyklų rezultatai, iki tol buvę gana skirtingi, tapo labai panašūs. Zabulionis (2020)
- Kaimo ir didžiųjų miestų mokyklų mokinių rezultatų skirtumas 2018 m. tapo didesnis negu 60 PISA skalės taškų. Zabulionis (2020)

Išnagrinėjus Lietuvos mokyklų tinklo optimizavimo patirtį, nustatyti pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduriama pertvarkant mokyklų tinklą.

Dėl Lietuvoje sparčiai mažėjančio gyventojų skaičiaus ir didėjančios vidinės bei išorinės migracijos, sumažino daugelio mokyklų, ypač regionuose, galimybes užsitikrinti bent bazinį funkcionavimą. Remiantis „Rekomendacijų paketu dėl mokyklų tinklo pertvarkos“ (2018), kur atsižvelgiama į alternatyvos įgyvendinimo galimybes Lietuvoje bei keliamus švietimo tikslus išskiriami pagrindiniai mokyklų tinklo optimizavimo metodai:

- *mokyklų uždarymas* (mokyklos, kaip atskiro funkcionuojančio juridinio vieno likvidavimas, perkeltas mokinius į kitas mokyklas),
- *mokyklų jungimas* (mokykla kaip atskiras juridinis vienetas baigia funkcionuoti ir tampa kito juridinio vieneto dalimi: skyriumi ar filialu)
- *mokyklų bendradarbiavimas* (jungtinė veikla), kai dalinamasi žmogiškaisiais resursais, materialiaisiais resursais, projekcinėmis veiklomis, prieinamumo užtikrinimu.

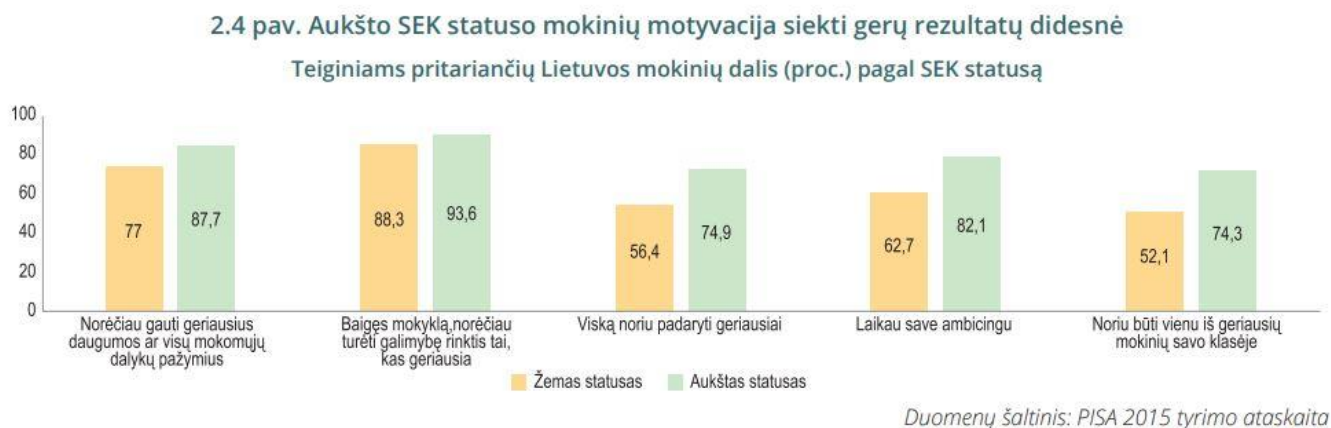
3.5.1 Mokinių pasiekimų atotrūkių veiksniai

Remiantis Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos išleistu leidiniu Lietuva švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis (2019), kuriame šalies ir savivaldybių lygmeniu apžvelgiami Lietuvos mokinių pasiekimų atotrūčiai, mokinių, besimokančių įvairiomis kalbomis (lietuvių, lenkų, rusų ir pan.) bei lankančių miesto ir kaimo, ir kitas mokyklas, jų pasiekimams įtakos turi jų socialinė, ekonominė, kultūrinė namų aplinka. Įžvelgiama, kad teigiamą poveikį mokinių pažangumui daro didesnė prieiga geresnių, kokybiškesnių ir didesnę pasirinkimą turinčių edukacinių išteklių, kurios yra artimiausiose mokinio aplinkose. Aprūpinimas skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, knygomis, vadovėliais, lankymasis kultūrinuose renginiuose, muziejuose, bibliotekose. Taip pat didesnis neformaliojo vaikų švietimo finansavimas daro įtaką mokinių pasiekimams. Tačiau didžiausią indelį atlieka pati šeima. Šeimos bendravimo kultūra, vertybės, palankus mikroklimatas, taip pat tėvų domėjimasis vaiko pažanga mokykloje, vaiko asmeniniais pasiekimais ir laimėjimais, bet taip pat vaiko palaikymas ir pagalba mokantis. Taigi

galima daryti prielaidą, kad mokinių ir mokinių šeimų padėtis turi ne mažą įtaką visos mokyklos bei pačios vietovės socialiniam, ekonominiam ir kultūriniam kontekstui.

Didelės įtakos mokyklų veiklos kokybei ir mokinių pasiekimams turi pati savivaldybė, kuri tvarkydama mokyklų tinklą turi sudaryti palankias ugdymo (si) galimybes bei tinkamai paskirstyti lėšas skirtas ne tik švietimui o taip pat socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto gerinimui. Leidinyje Lietuva švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis (2019) nurodyta, kad „mokinių pasiekimų patikrinimų tyrimai atskleidžia didelį socialinio, ekonominio ir kultūrinio aplinkos mokinių pasiekimų atotrūkį.“.

Atliktas Lietuvoje PISA 2015 ir 2018 metų tyrimai rodo, jog mokinių socialinė, ekonominė ir kultūrinis šeimos kontekstas daro įtaką mokinių pasiekimams. Tyrimų duomenys rodo, kad mokinių pasiekimams taip pat daro ne mažą įtaką mokinių tėvų išsilavinimas. Jeigu mokinio artimiausioje aplinkoje, mokinio tėvai, giminaičiai ir pažystami turi aukštesnį negu pradinį išsilavinimą, tai veikia palankiai pačius mokinius.

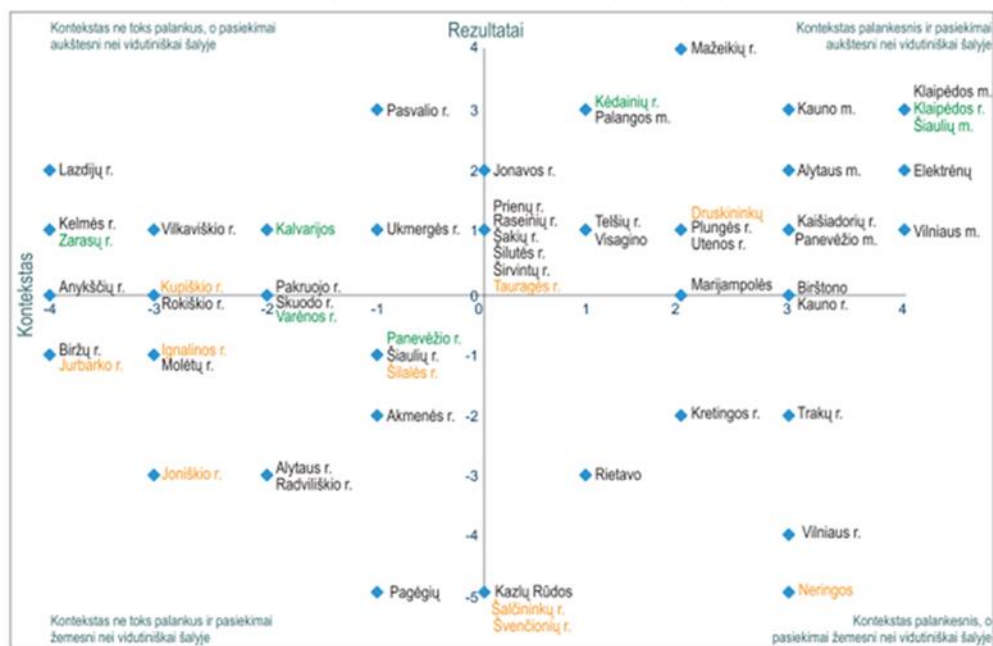

6 pav. Aukšto SEK (socialinis, ekonominis ir kultūrinis kontekstas) statuso mokinių motyvacijos siekti gerų rezultatų. Šaltinis: Lietuva švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis (2019) Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/2019/B%C5%ABk%C4%97s%20ap%C5%BEvalga%202019_GA_LUTINIS.pdf

Galime teigti, kad mokiniai matydami aplink save supančius žmones, kurie siekia įgyti išsilavinimą arba jį jau įgijo yra žymiai motyvuoti patys siekti aukštesnių įvertinimų ir tęsti mokslus. Taip pat dažnai pasitaiko nepalankus socialinis, ekonominis ir kultūrinis šeimos kontekstas, kur situacija yra atvirkštinė ir nepalanki mokinių pasiekiamas. Tačiau tėvų išsilavinimas nėra lemiamas veiksnys kuris daro įtaką mokinių pasiekimams. Kaimo vietovėse pasitaiko mokinių iš jautresnių socialinių grupių, kurie įdeda dideles pastangas į savo ugdymą, kad jų pasiekimai būtų vieni geriausių. Mokiniai yra motyvuoti siekti aukštų įvertinimų, gerai išlaikyti visus patikrinimus ir įgyti aukštąjį išsilavinimą.

Zabulionis (2020) atlikęs antrinę PISA 2018 metų tyrimų analizę teigia, kad „iš švietimo politikos pusės reikia įvertinti, kurį iš šių dviejų veiksnių – mokinio šeimos ekonominės, socialinės ir kultūrinės aplinkos atskirtį ar kaimo / miesto mokyklų skirtumus – gali stipriau „valdyti“ švietimo politikai. Matyt, ekonominiai, socialiniai ir kultūriniai šeimų skirtumai yra gerokai platesnė problema, švietimo institucijų galimybės šioje srityje yra labai ribotos.“ Zabulionis (2020) taip pat pabrėžia, kad kaimo ir miesto mokyklų mokinių pasiekimų atotrūkius didžia dalimi lemia tose mokyklose suteikiama ugdymo kokybė. Švietimo kokybės užtikrinimas tiesiogiai priklauso nuo LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos ir savivaldybių veiklos srities. Zabulionio teigimu (20220) „Taip atskyrus šiuos du veiksnius pagal švietimo politikos veiklos sferą, lieka tik pamėginti atskirti (tiksliau – „išgryninti“) tų veiksnių poveikio mokinių pasiekimams mastą.“

9.5 pav. Savivaldybės kontekstas turi įtakos rezultatams, bet nėra lemiamas veiksnys
Savivaldybės švietimo konteksto ir rezultatų rodiklių* ryšys

Žalia spalva parašyti pavadinimai savivaldybių, kuriose rezultatai per metus (nuo 2017 m. iki 2018 m.) reikšmingai pagerėjo, oranžine spalva – kuriose suprastėjo.

* Konteksto rodiklis sudarytas iš šių rodiklių: mokinių skaičiaus polytis, bedarbių dalis, vidutinis darbo užmokestis ir nemokamai maitinamų mokinių dalis (pastarasis rodiklis neįtrauktas į Kalvarijos sav., Palangos m. sav. ir Šakių r. sav. konteksto rodiklį). Rezultatų rodiklį sudaro: apibendrintas VBE rodiklis, pasiekusių bent pagrindinį PUPP pasiekimų lygį mokinių dalis, dalykų olimpiadų ir konkursų prizinių skaičius, mokinių, kurie mokykloje jaučiasi gerai, dalis ir pažangą padariusių mokinių dalis (pastarasis rodiklis neįtrauktas vertinant rezultatų pokytį savivaldybėje).

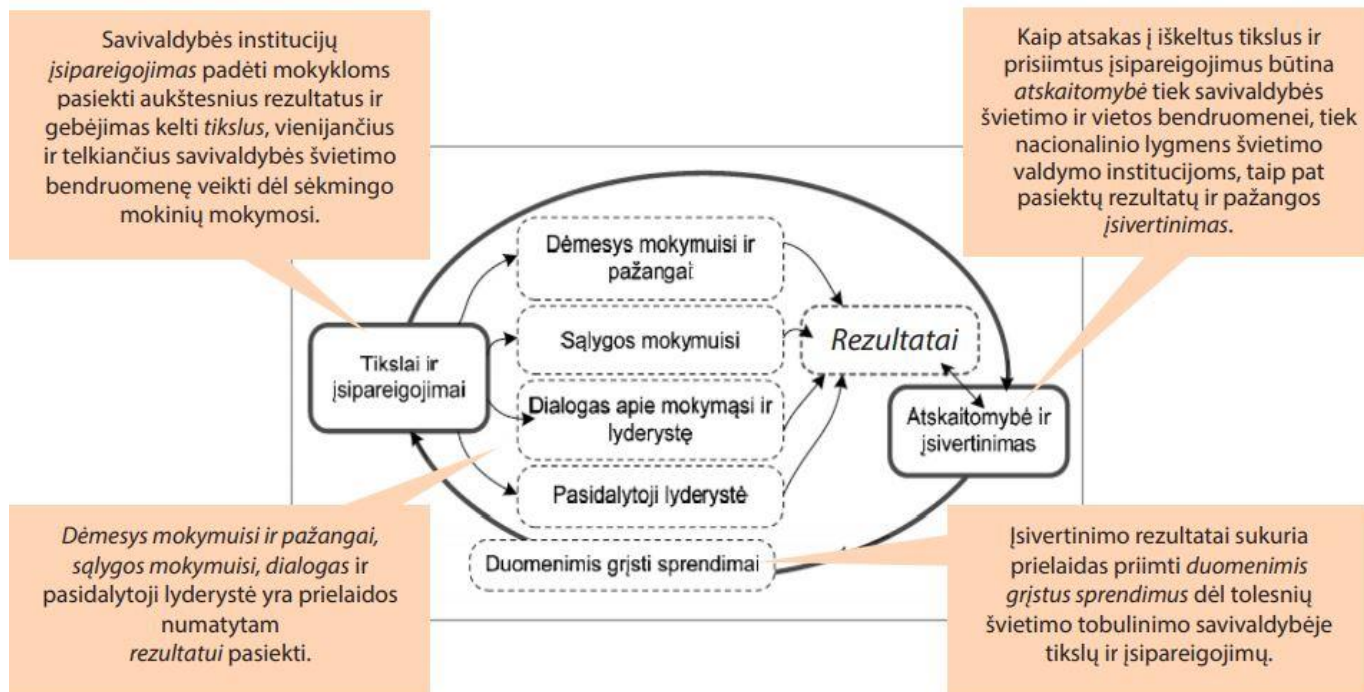
Duomenų šaltiniai: LMNŠC, LSD, NEC, ŠVIS

7 pav. Savivaldybės kontekstas turi įtakos rezultatams, bet nėra lemiamas ryšys. Savivaldybės švietimo konteksto ir rezultatų rodiklių ryšys. Šaltinis: Lietuva švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis (2019) Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/2019/B/C5%ABkl%C4%97s%20ap%C5%BEvalga%202019_GA_LUTINIS.pdf

7 paveikslėlyje yra labai gerai matomas ryšys tarp mokinių pasiekimų ir socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto. Remiantis Lietuva švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis (2019) duomenimis „daugumoje savivaldybių, kuriose kontekstas palankesnis nei vidutiniškai šalyje, ugdymo(si) rezultatai (mokinių pasiekimai, pažanga ir savijauta mokykloje) taip pat aukštesni už vidutinius. Tačiau

aukštus rezultatus pasiekė ne tik palankiausio konteksto savivaldybės (Klaipėdos m., Klaipėdos r., Šiaulių m., Kauno m.), bet ir kai kurios savivaldybės, kurių kontekstas nedaug palankesnis už vidutinį ar net už jį prastesnis (Mažeikių r., Kėdainių r., Pasvalio r.). O pačius žemiausius rezultatus pasiekusių savivaldybių kontekstas yra ne prasčiausias, o vidutiniškas ar net palankesnis.“ Galima teigti, jog savivaldybės socialinis, ekonominis ir kultūrinis kontekstas daro įtaką mokinių pasiekimas, tačiau nėra lemiamas veiksnys, kuris daro didžiausią įtaką mokinių pasiekimams.

Kaip ir buvo minėta didelę įtaką švietimo kokybės gerinimui daro pati savivaldybė. Savivaldybės savo darbe taiko įvairias priemones, kurios padeda užtikrinti bendrojo ugdymo tobulinimą. Tačiau didelė dalis priemonių lieka nepanaudotos, todėl kad yra stokojama įsipareigojimo ir atsakomybės siekti aukštesnių bendrojo ugdymo rezultatų savivaldybėje. Remiantis ŠMSM išleisto leidiniu („Bendrojo ugdymo tobulinimas. Ką gali savivaldybė?“ 2018) galima teigti, kad siekti įsipareigojimų ir atsakomybės dėl bendrojo ugdymo rezultatų savivaldybėje padėtų lyderystės mokymuisi plėtojimas savivaldybėje. „Lyderystė mokymuisi – tai savivaldybės institucijų įsipareigojimas padėti mokykloms pasiekti aukštesnius rezultatus ir gebėjimas telkti savivaldybės švietimo bendruomenę siekti šio tikslo. Prisiimtus įsipareigojimus turi lydėti atskaitomybė tiek vietos bendruomenei, tiek nacionalinio lygmens švietimo valdymo institucijoms ir pasiektų rezultatų įsivertinimas, sukuriantis prielaidas priimti duomenimis pagrįstus sprendimus dėl tolesnių tikslų.“ Parengtoje schemoje pagal Valuckienę, Balčiūną ir kitus (2015) matome, ką turi aprėpti savivaldybės įgyvendinant lyderystę mokymuisi. (žiūr. 8 paveikslėlį)

Parengta pagal: Valuckienė J., Balčiūnas S. ir kt., 2015

8 pav. Lyderystė mokymuisi. ŠMSM „Bendrojo ugdymo tobulinimas. Ką gali savivaldybė?“ 2018. Cit. J., Valuckienė. J., Balčiūnas S. kt. Lyderystė mokymuisi: teorija ir praktika mokyklos kaitai. Monografija. Šiauliai, 2015.

Tyrimai rodo, kad mokinių pasiekimai aukštesni tose mokyklose, kuriose direktorius, orientuodamasis į mokinių rezultatus, kelia aukštus reikalavimus tiek mokytojų darbo kokybei, tiek mokinių mokymuisi. Todėl galima teigti, tam kad būtų sumažintas pasiekimų atotrūkis savivaldybėje, tiek savivaldybės tiek mokyklų direktoriai, mokytojai ir mokyklos bendruomenė turi pradėti siekti bendro švietimo kokybės užtikrinimo ir bendrojo ugdymo pasiekimų rezultatų gerinimo vadovaujantis lyderystės mokymusi. Lyderystė mokymuisi – tai savivaldybės institucijų įsipareigojimas padėti mokykloms pasiekti aukštesnius rezultatus ir gebėjimas telkti savivaldybės švietimo bendruomenę siekti šio tikslo. („Bendrojo ugdymo tobulinimas. Ką gali savivaldybė?“ 2018)

4. MOKINIŲ PASIEKIMŲ MAŽINIMO TIKSLO RAIŠKOS IR ĮGYVENDINIMO PERTVARKANT VILNIAUS IR ŠALČINIKŲ RAJONO SAVIVALDYBIŲ MOKYKLŲ TINKLĄ TYRIMAS

Šio darbo tyrimo **tikslas** yra išanalizuoti švietimo įstaigų tinklo formavimą Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse, nustatant prioritetinius uždavinius siekiant mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą, bei pasiūlyti tinklo formavimo sistemos tobulinimo kryptis.

Tiksliui pasiekti buvo iškelti tokie **uždaviniai**:

1. Išnagrinėti mokyklų tinklo formavimą Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse nustatant esminius projektų rengimo ir įgyvendinimo kriterijus;
2. Atskleisti mokyklų tinklo formavimo tobulintinas kryptis Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse ;
3. Nustatyti esminius mokyklų tinklo formavimo kriterijus lemiančius mokinių pasiekimo atotrūkių mažinimą Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse;
4. Pateikti rekomendacijas.

Siekiant įvykdyti užsibrėžtas užduotis, buvo parinkti metodai, kurie padės efektyviausiai pasiekti tyrimo tikslą.

4.1. Tyrimo metodai

Siekiant nuoseklaus bei tikslingo tyrimo parinkti metodai, kurie leis teisingai įvertinti esančią mokyklų tinklo formavimo situaciją Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse, bei padės nustatyti pagrindines mokinių pasiekimo atotrūkio priežastys.

Pasak Kardelio (2016), bene svarbiausiu tyrimo proceso elementu yra metodas. Kitaip tariant, tai yra būdas taikant įvairias priemones, gauti tam tikrus praktinius ar pažintinius rezultatus. Taip pat metodas yra apibūdinamas kaip, tam tikrų veiksmų, taisyklių ir pažinimo, būdų ir priemonių visuma. Bet pagrindinis metodo tikslas yra būtent rezultato siekis. Norint pasiekti tyrimo tikslo, svarbiausia pasiruošimo dalis yra tikslingas metodo parinkimas ir jo pritaikymas. Teisingai parinktas metodas leis sklandžiai pasiekti tyrimo tikslą arba palengvinti tyrimo eigą.

Siekiant įgyvendinti tyrimo tikslą, kuris padėtų išanalizuoti mokyklų tinklo formavimą Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse bus parinkti metodai, kurie priskiriami **kokybinių tyrimų** rūšiai. Pasirinktas kokybinių tyrimo metodas leis gyčiau apžvelgti esamą tiriamąją situaciją. Mažesnis informantų

skaičius leidžia darbo autoriui skirti kiekvienam informantui vienodai dėmesio, tam kad galima būtų gyčiau ir tiksliau išgryninti būtiniausias klausimus tikslui pasiekti.

Pasak Tidiko (2003) kokybinė analizė gali būti apibūdinama „įsisąmoninta ypatingų metodų ir būdų paieška, socialinių reiškinių, procesų ir sistemų kokybinių bruožų charakteristika“. Tidiko (2003) teigimu tokie tyrimai dažnai dar vadinami interpretaciniais tyrimais. Tokiuose kokybiniuose tyrimuose pabrėžiamas tyrėjo siekis interpretuoti tam tikrus reiškinius, pritaikyti jiems prasmes, kurias pateikia tiriamieji asmenys. Galima teigti, kad kokybiniuose tyrimuose naudojami metodai nagrinėja žodžius, įsivaizduojamus – subjektyvius vaizdus, dalykus ir panašiai.

Kadangi darbo tikslas yra išanalizuoti švietimo įstaigų tinklo formavimą Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse, nustatant prioritetinius uždavinius siekiant mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo, bei pasiūlyti tinklo formavimo sistemos tobulinimo kryptis

- *ekspertinis interviu;*
- *kokybinė dokumentų analizė;*

Norint palyginti ir išsiaiškinti Vilniaus r. ir Šalčininkų r. savivaldybių situaciją, įgyvendinant mokyklų tinklo pertvarką, buvo atliktas **pusiau struktūruotas interviu**. Pasak Gaivažauskaitės ir Valavičienės (2016) pusiau struktūruotas interviu yra tinkamas metodas siekiant įsigilinti į objektą, išgryninant panašumus bei skirtumus. Pusiau struktūruotas interviu metodas pasirinktas siekiant griežtai neformalizuoti atsakymų sekos ir turinio. Tokiu būdu norima sužinoti, ką savivaldybių švietimo skyriaus respondentai pabrėžia ir išskiria labiausiai.

Lyginant bei analizuojant abiejų savivaldybių mokyklų tinklo formavimo bendrųjų planų atitiktį viešajam interesui, remiantis LRV nutarimu „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. 768 (pakeitimas 2018-09-01), 2018 m. „Mokyklų tinklo pertvarkos metodinėmis rekomendacijomis“, taikytas **lyginamosios dokumentų analizės metodas**. Šis lyginamasis dokumentų analizės metodas leis nuodugniau išanalizuoti mokyklų tinklo formavimą savivaldybėse bei palengvins duomenų grupavimą ir skirtumų bei panašumu atskleidimą.

Kokybinio tyrimo metodas buvo pasirinktas neatsitiktinai. Tyrimo tikslui pasiekti kokybinis tyrimo metodas suteikia tyrėjui daugiau laisvės ir kūrybiškumo. Vienas iš kokybinio tyrimo instrumentu, kuris bus naudojamas informacijos surinkimui yra ekspertų interviu metodas. Šio darbo tikslui pasiekti ekspertų interviu metodas kokybiniame tyrime yra labiausiai tinkamas. Siekiant sužinoti kuo tikslesnės informacijos apie mokyklų tinklo pertvarkymo bendrųjų planų rengimą, įgyvendinimą bei mokyklų tinklo formavimą, reikia tikslingai pasirinkti tyrimo ekspertus. Būtent specifinės žinios, kurias ekspertai įgyja per savo

profesinę veiklą, daro jų atsakymus labiausiai naudingus. Ekspertų užimama darbo pozicija, kvalifikacija ir įgyta patirtis leidžia jiems kalbėti tam tikro profesinio lauko ar organizacijos vardu ir atskleisti visus mokyklų tinklo formavimo ypatumus, kurių negalėtume rasti jokiose nutarimuose ir teisės aktuose. Todėl kokybinio tyrimo metodas šio mokslinio tyrimo atveju yra labiausiai tinkamas norint pasiekti iškelta tyrimo tikslą. Be to Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) įvardina, kad kokybiniame tyrime ekspertinis interviu yra labiausiai tinkamas metodas siekiant įsigilinti į patį objektą.

Atsižvelgiant į esamą epidemiologinę situaciją šalyje dėl Covid-19 infekcijos yra sunku gyvai susitikti su respondentais. Todėl interviu metodas yra lankstus susiklosčiusioms galimybėms ir bus atliekamas telefono skambučio metu, prieš tai supažindinant informantus su interviu klausimais. Bitinas (2003) įvardina, jog interviu metodo pagalba tyrėjas renka informaciją, formuojant teoriškai kryptingus klausimus kurių dėka nori gauti kokybiškai interpretuojamą atsakymą. Pasak Bitino (2003) „Interviu struktūroje gali būti tokių klausimų, į kuriuos tiriamasis prašomas atsakyti žodžiu arba įvertinti raštu pateiktus teiginius. Interviu struktūrą reikėtų planuoti taip, kad iš pradžių būtų teikiami bendresni, vėliau – konkretesni klausimai“.

Bitinas (2003) aprašydamas interviu metodą pabrėžia, jog interviu vedėjas pats to nežinodamas gali daryti įtaką respondento atsakymams. Tai gali įvykti asmeninio bendravimo kontekste, kai respondento žodžiai yra interpretuojami. Bitinas (2003) įvardina būdus, kurie padės užimti neutralią klausinėtojo poziciją. Autorius pabrėžia, kad „visus respondentus derėtų klausinėti tuo pačiu būdu nenukrypstant nuo klausimų struktūros:

- a) informuodamas apie save ir interviu tikslą,
- b) teikdamas klausimus,
- c) išklaudydamas ir žymėdamasis atsakymus,
- d) laikydamasis bendravimo taisyklių. „

4.2. Tyrimo organizavimas, imtis, instrumentarijų struktūra

Tyrimo imtis. Kokybinių tyrimų metodologijoje dažniausiai remiamasi M. Patton (1990) siūlomais kokybinio tyrimo imties sudarymo būdais. Pasak Kardelio (2016) kokybiniame tyrime reikia pasirinkti tokius atvejus, kurie yra informatyvūs tiriamuoju požiūriu. Kardelio (2016) teigimu „kiekviename tyrime imties dydis ir konkretūs tyrimui pasirinkti imties vienetai iš esmės priklauso nuo tyrimo tikslų. Todėl kokybiniame tyrime dažniausiai taikoma tikslinė imties vienetų atranka“ (žr. 3 lent.)

1 lentelė Tikslinės tyrimo imties sudarymo būdai. Sudaryta darbo autorės remiantis Patton, M. (1990). Qualitative evaluation and research methods.

Tyrimo imties sudarymui šiame darbe bus taikoma „Sniego gniūžtės“ atranka. Toks tyrimo imties sudarymo būdas yra parinktas tam, kad atrinkti kokybinio tyrimo ekspertiniam interviu informantai tyrimo eigoje galėtų tyrėją nukreipti į kitus žmones, kurie tiesiogiai arba netiesiogiai yra susiję su mokyklų tinklo formavimu Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse. Pasirinktos atrankos būdas leis pasiekti tyrimo generalinės aibės vienetus, kas yra svarbu siekiant tyrimo tikslų įgyvendinimo. (žr. 4 lent.)

Tyrimo imties sudarymo būdas	Pagrindinė būdo charakteristika
„Sniego gniūžtės“ atranka (grandinės, tinklo)	Imties vienetai tyrimui atrenkami iš žmonių, kurie pažįsta kitų žmonių, žinančių informatyvių atvejų, kuriuos verta įtraukti į tyrimą

2 lentelė Tyrimo imties sudarymo būdas ir esminė charakteristika. Sudaryta darbo autorės. Šaltinis Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Vadovėlis. (Kęstutis Kardelis. 2016, p. 34)

Atliekant Vilniaus r. ir Šalčininkų r. savivaldybių mokyklų tinklo formavimo ir įgyvendinimo analizę, ekspertiniam interviu išrinkti asmenys, yra dirbantys šių savivaldybių švietimo skyriuose. Tyrimo informantai yra tiesiogiai susiję su mokyklų tinklo formavimu, plano įgyvendinimu bei yra atsakingi

atliekant švietimo kokybės užtikrinimo priežiūrą. Pasak Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016), atliekant kokybinio tyrimo tikslinę atranką svarbu tinkamai ir strategiškai atrinkti informatyviausius atvejus. Remiantis Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) teigiama, kad „ svarstoma, kokia tikslinė populiacija informatyviausia ir tikslingiausia, kas galės suteikti daugiausiai reikalingos informacijos apie tiriamąjį reiškinį.“ Tokia atranka bus labiausiai orientuota į sėkmę. Atliekant kokybinį tyrimą, informantai pasirinkti taikant kriterijų atranką. Kriterijų atranka, pasak Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) leis tyrėjui pasirinkti informantus remiantis konkrečiais kriterijais: amžius, lyties, išsilavinimo, turima kvalifikacija, profesija, darbo pobūdžiu, darbo patirtimi ir kt. Šiame darbe, respondentai atrinkti pagal tokius kriterijus:

- Darbo vieta - visi respondentai dirba savivaldybėje, švietimo skyriuje;
- Pareigos - užima vadovaujančias pareigas ir yra atsakingi už švietimo sritį;
- Kompetencija ir veikla - visi informantai yra susiję su mokyklų tinklo formavimu, planų rengimu, įgyvendinimu, tvirtinimu arba kuravimu;

Remiantis atrankos kriterijais galima teigti, jog informantai išmano ir gerai žino visas mokyklų tinklo formavimo ir pertvarkos įgyvendinimo aplinkybes. Taip pat informantai tiesiogiai dalyvauja mokyklų tinklo formavimo etapuose. Visų informantų nuomonės, požiūris ir patirtis dirbant švietimo srityje, kuri bus išsakyta tyrimo metu bus labai vertinga, ir leis visapusiškai aprėpti tiriamąją problemą.

Tyrimo metu apklausti dešimt Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybių švietimo skyriaus darbuotojų bei keturis Vilniaus r. ir Šalčininkų r. švietimo įstaigų vadovus. Toks savivaldybių švietimo įstaigų darbuotojų skaičius neatsitiktinis. Tyrimo metu norima apklausti visus švietimo skyriaus darbuotojus susijusius su mokyklų tinklo pertvarkymo bendrųjų planų rengimu, įgyvendinimu ir priežiūra.

Visi ekspertų interviu bus atlikti telefoninio skambučio metu. Vidutiniškai ekspertinis interviu truks apie 1 valandą. Toks interviu atlikimo būdas yra pasirinktas remiantis visais saugumo užtikrinimo principais. Dėl vyraujančios šalyje ekstremaliosios situacijos sukeltos SARS –Cov-2 Covid-19 koronaviruso plitimo, susitikti gyvai su ekspertais nebuvo galimybės. Todėl buvo nuspręsta ekspertinį interviu atlikti telefoninio skambučio metu.

Ekspertinio interviu metu buvo susidurta su duomenų surinkimu ir prieigos prie ekspertų sunkumais. Kaip buvo minėta dėl nepalankios situacijos šalyje ir visame pasaulyje, sukeltos SARS –Cov-2 Covid-19 koronaviruso plitimo, Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybės dirba nuotoliniu būdu. Kadangi, dėl susiklosčiusių priežasčių susitikti gyvai ir atlikti ekspertinį interviu nebuvo galimybės. Todėl ekspertiniam interviu atlikti buvo kreipiamasi į Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo skyriaus vedėjus, kurių buvo paprašyta dalyvauti tyrime atliekant ekspertinį interviu. Taip pat švietimų skyrių vedėjų, buvo paprašyta nukreipti pas kitus švietimo skyriaus darbuotojus, kurie yra susiję su mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano rengimu bei įgyvendinimu. Deja informantų skaičius tyrimo eigoje pasikeitė.

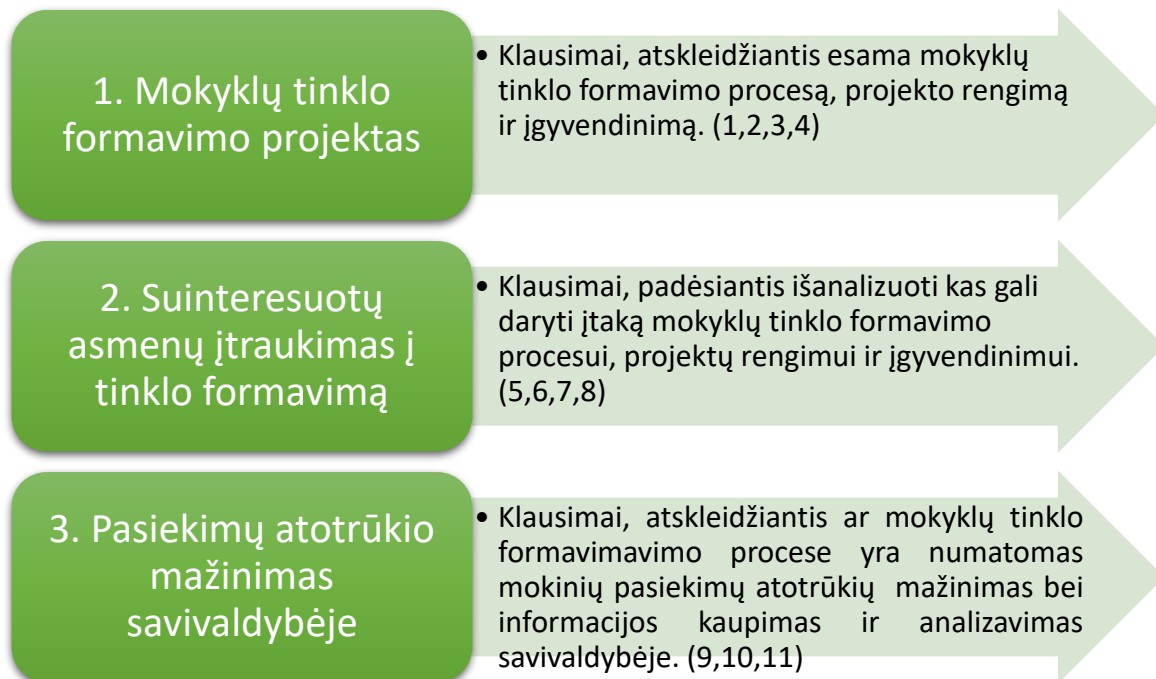
Iš numatytų dešimties Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyriaus darbuotojų nei vienas darbuotojas nesutiko dalyvauti tyrime, tiksliau atsakymo apie dalyvavimą tyrime nesulaukta. Tačiau iš numatytų keturių Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigų vadovų, tyrimo ekspertiniame interviu sutiko ir dalyvavo du vadovai.

Kadangi, dėl padidėjusio krūvio, anksčiau numatytų dešimt Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo skyriaus darbuotojų taip pat negalėjo dalyvauti tyrimo ekspertiniame interviu. Iš dešimties švietimo skyriaus darbuotojų pavyko apklausti tik du. Pastebėtina, kad vienas iš Šalčininkų rajono savivaldybės apklaustų ekspertų, mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano rengimo, įgyvendinimo, stebėsenos procese atlieka svarbią funkciją. Būtent šio eksperto atsakymai, sukaupta darbo patirtis ir žinios yra labai svarbios atliekant tyrimo analizę. Šio eksperto pateikta informacija leis pasiekti numatyta tyrimo tikslą.

Taip pat ekspertiniame interviu dalyvavo du Šalčininkų rajono savivaldybės įstaigų vadovai. Jų atsakymai, sukauta patirtis įgyvendinant savivaldybės numatytus mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano uždavinius, leis atskleisti su kokiais sunkumais, iššūkiais ir pan. susiduria švietimo įstaigos mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano įgyvendinimo procese ir kokią įtaką šiam procesui daro bendruomenės dalyvavimas.

Kadangi ekspertiniame interviu dalyvavo keturi švietimo įstaigų vadovai, ekspertinio interviu klausimai buvo pateikti ne visi. Įstaigų vadovams ekspertinio interviu metu nebuvo pateiktas 1 ir 2 klausimas (žiūr. Priedas 1). Toks sprendimas buvo priimtas vadovaujantis mokyklų tinklo pertvarkymo kriterijais. Kadangi švietimo įstaigų vadovai patys nerengia mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano, bet yra tik įtraukti į rengimą kaip patariamasis balsas, klausimai nr. 1 ir nr. 2 jiems nebuvo užduodami.

Tyrimo instrumentų struktūra. Ekspertinio interviu klausimai buvo sudaryti atsižvelgiant į darbe parengtą metodologiją. Klausimyną sudaro 11 klausimų, kurie yra suskirstyti į tris blokus.

8 pav. Rezultatų analizės poskyriai. Sudaryta darbo autorės

Siekiant kuo tiksliau išanalizuoti mokyklų tinklo formavimą ir mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimą Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse klausimai ekspertiniam interviu buvo suskirstyti į tam tikrus blokus:

Pirmąjį bloką sudarė klausimai, kuriais buvo siekta atskleisti esama mokyklų tinklo formavimo procesą, projekto rengimą ir įgyvendinimą. Įžanginiu klausimu buvo siekta nustatyti kuo Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo skyriaus darbuotojai vadovaujasi, remiasi rengiant mokyklų tinklo formavimo projektą. Kokiais dokumentais vadovaujasi, kokius nustato mokyklų tinklo formavimo projekto kūrimo kriterijus. Taip pat klausimuose siekta sužinoti kaip yra vykdomas pats mokyklų tinklo formavimo procesas.

Antrąjį bloką sudarė klausimai orientuoti į bendradarbiavimą. Šių klausimų dėka norima sužinoti ar formuojant mokyklų tinklo formavimo projektą savivaldybės įtraukia kitus suinteresuotus asmenis. Kokį vaidmenį mokyklų tinklo formavimo projekto metu turi vietos bendruomenė, politikai ir pan. Siekiant atsakyti į iškeltus klausimus ekspertams prašoma paaiškinti ir argumentuoti kokią įtaką daro suinteresuotų asmenų įtraukimas į mokyklų tinklo formavimo projekto rengimo procesą. Kaip formavimo eigoje kinta projektas ir iškelti uždaviniai tikslui įgyvendinti.

Trečiąjį bloką sudarė klausimai susiję su mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimu Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse. Šiais klausimais siekiama sužinoti, ar mokinių pasiekimai lemia mokyklų tinklo formavimo procesą. Siekiama sužinoti, ar iš vis mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas

savivaldybėse yra aptariamas ir kokių priemonių imasi savivaldybės užtikrinti švietimo kokybę ir atotrūkių mažinimą.

Siekiant įgyventi tyrimo tikslą ir iškeltus uždavinius buvo nuspręsta atlikti Vilniaus rajono savivaldybės, Vilniaus rajono savivaldybės sprendimu „Dėl Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano patvirtinimo“ Nr. T3-84 ir Šalčininkų rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos sprendimo „Dėl Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano patvirtinimo“ Nr. T-526 lyginamąją dokumentų analizę. Ši lyginamoji dokumentų analizė kartu su ekspertiniu interviu leis nuodugniau ir geriau išanalizuoti mokyklų tinklo formavimą ir mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimą savivaldybėse.

Šiame tyrime mokyklų tinklo pertvarkos planai ir jų įgyvendinimas bus apžvelgiami pagal šiuos tinklo formavimo kriterijus:

1. Kiek atsižvelgiama į pasiekimų atotrūkių mažinimą rengiant mokyklų tinklo pertvarkos planą?
2. Kokie yra formuluojami tikslai pasiekimų atotrūkių mažinimui?
3. Kaip savivaldybėje stebima pasiekimų atotrūkių mažinimo situacija?
4. Kiek plane uždavinių yra orientuotų į mokinių pasiekimų gerinimą bei atotrūkių mažinimą?
5. Kaip stengiamasi gerinti socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą ?

Kriterijai sudaryti remiantis iškeltais tyrimo uždaviniais tikslui pasiekti. Numatyti kriterijai yra orientuoti būtent į mokinių pasiekimų atotrūkių problematiką. Šie kriterijai leis analizuoti mokyklų tinklo formavimo planus nuodugniau ir aiškiau. Orientavimasis į numatytus kriterijus, leis nenukrypti nuo tyrimo tikslo ir uždavinių įgyvendinimo, bei įneš daugiau aiškumo. Taip pat kriterijuose yra aprėptas socialinis, ekonominis ir kultūrinis kontekstas. Šio konteksto gerinimo svarba ir būtinybė galimai daro teigiamą įtaką mokinių pasiekimams, didinama mokinių motyvacija siekti aukštesnių įvertinimų bei tęsti mokymąsi toliau. Taip pat galima teigti, jog socialinio, emocinio ir kultūrinio konteksto svarba savivaldybėje lemia gyventojų skaičiaus kaitą. Kuo geresnė ir patrauklesnė gyvenimui, ekonominiam stabilumui, ugdymui (si), kultūriniam pažinimui aplinka, tuo daugiau gyventojų turi galimybę dirbti ir mokytis arčiau namų.

5. MOKINIŲ PASIEKIMŲ MAŽINIMO TIKSLO RAIŠKOS VILNIAUS IR ŠALČINIKŲ RAJONO SAVIVALDYBIŲ MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS PLANUOSE TYRIMAS

5.1 Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybių mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 m. planų analizė

Pasak Vienažindienės ir Kochanskaitės (2016) planavimas yra viena svarbiausia valdymo funkcija nuo kurios prasideda visas valdymas. Tik sukūrus planą galima organizuoti visas veiklas, fiksuoti veiklos rezultatus, kontroliuoti ir prireikus koreguoti planą. Savivaldybėms siekiant mokyklų tinklo veiklos efektyvumo, savivaldybės susiduria su dideliais iššūkiais, kurti mokyklų tinklo pertvarkos bendruosius planus, kurių įgyvendinimo rezultatas būtų kokybiškesnis ugdymas ir racionalesnis savivaldybių lėšų panaudojimas.

Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybės, vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr-I533 6 straipsnio 4 punktu, 16 straipsnio 2 dalies 21 punktu, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 28 straipsnio 8 dalimi, 44 straipsnio 4 dalimi, 58 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ (Nauja redakcija nuo 2018-09-01) patvirtintomis „Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklėmis“, 2018 m. rugsėjo 1d. nusprendė patvirtinti Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono švietimo įstaigų tinklo pertvarkos planą 2016–2020 metams.

Remiantis LRV nutarimu „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ Nr- 768 (Nauja redakcija 2018-09-01) teigiama, jog „įgyvendinimo stadijoje savivaldybės ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerija priima ir įgyvendina sprendimus dėl konkrečių Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo ar jų struktūrinių pertvarkymų pagal Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo ir struktūrinių pertvarkymų planą, o Mokytojų kvalifikacijų atnaujinimo ir įdarbinimo planą ir Mokinių vežiojimo užtikrinimo planą, jeigu tokie planai rengiami.“

Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrajame plane Nr. T3-84 pristatoma tinklo pertvarkos paskirtis bei esminės nuostatos. Plane yra nurodoma, kad Vilniaus rajono savivaldybė toliau įgyvendina užsibrėžtus tikslus ir tęsia efektyvaus, kokybiško ir prieinamo bei kokybės reikalavimus atitinkančio mokyklų tinklo savivaldybėje kūrimą. Siekiama, kad Vilniaus rajone

funkcionuoti racionalus, gyventojų poreikius bei lūkesčius atitinkanti ugdymo įstaigų tinklas, kuris suteiks galimybes gauti aukštos kokybės išsilavinimą arčiausiai namų esančioje įstaigoje.

Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrajam planui Nr. T3-84 įgyvendinti, savivaldybė parengė tris priedus:

1. Mokinių vežiojimo užtikrinimo planas;
2. Mokytojų kvalifikacijos atnaujinimo ir įdarbinimo 2016-2020 metais galimybių planas;
3. Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo ir struktūrinių pertvarkymų 2016-2020 metų planas.

Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrajam planui Nr. T-526 įgyvendinti, buvo savivaldybės parengti tris priedai:

1. Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo ir struktūrinių pertvarkymų 2016-2020 metų planas;

Abi savivaldybės viešai skelbė savo visiškai parengtus mokyklų tinklo pertvarkos planus. Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono planai atitinka LRV nutarimą „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ Nr- 768 (Nauja redakcija 2018-09-01). Tačiau tiek Vilniaus rajono savivaldybė, tiek Šalčininkų rajono savivaldybė viešai skelbia tik vieną „Mokyklų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir struktūrinių pertvarkymų 2016–2020 m. veiklos planą“- priedą, kuriame pateikiamos preliminarios mokyklų uždarymo ar pertvarkymo datos. Visą kitą informaciją galima rasti švietimo skyriuje arba www.e-seimas.lrs.lt sistemoje. Manychiau tai nėra pakankamai informatyvu ir prieinama visiems gyventojams. Dažniausiai bendruomenės nariai skaito informaciją susijusia su savo savivaldybę, tos savivaldybės internetiniame puslapyje. Jeigu neranda visos informacijos, reiškia nėra iki galo informuoti apie esama mokyklų tinklo steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, ir struktūrinių pertvarkymų savo savivaldybėje.

Visi dalyvaujantys šiame tyrime informantai yra savo srities žinovai, todėl jie dalyvauja tyrime kaip ekspertai. Pabrėžtina, kaip ir buvo anksčiau paminėta informantų skaičius tyrime turėjo būti didesnis, tačiau dėl sukeltų sunkumų ir tyrimo temos specifikos pavyko apklausti tik tokį skaičių. Siekiant užtikrinti informantų- ekspertų anonimiškumą, jiems suteikti kodai (žr. 5 lent.):

Ekspertų kodavimas

Eksperto darbovietė ir pareigos	Eksperto kodas
Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigos vadovas	E-1
Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo skyriaus vedėjas	E-2
Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo skyriaus vyr. specialistas	E-3
Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo įstaigos vadovas	E-4
Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo įstaigos vadovas	E-5

3 lentelė. Interviu ekspertų kodavimas. Sudaryta darbo autorės

Pagal šiuos kodus bus apibendrinti interviu metu Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo skyriaus darbuotojų atsakymai, Šalčininkų rajono ir Vilniaus rajono švietimo įstaigos vadovų atsakymai. Ekspertų nuomonės bus kategorizuotos, t.y. atsakymai sisteminami pagal jų panašumus ir skirtumus, išskiriant tam tikras kategorijas.

5.2 Mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo siekinio raiškos analizė Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendruosiuose planuose

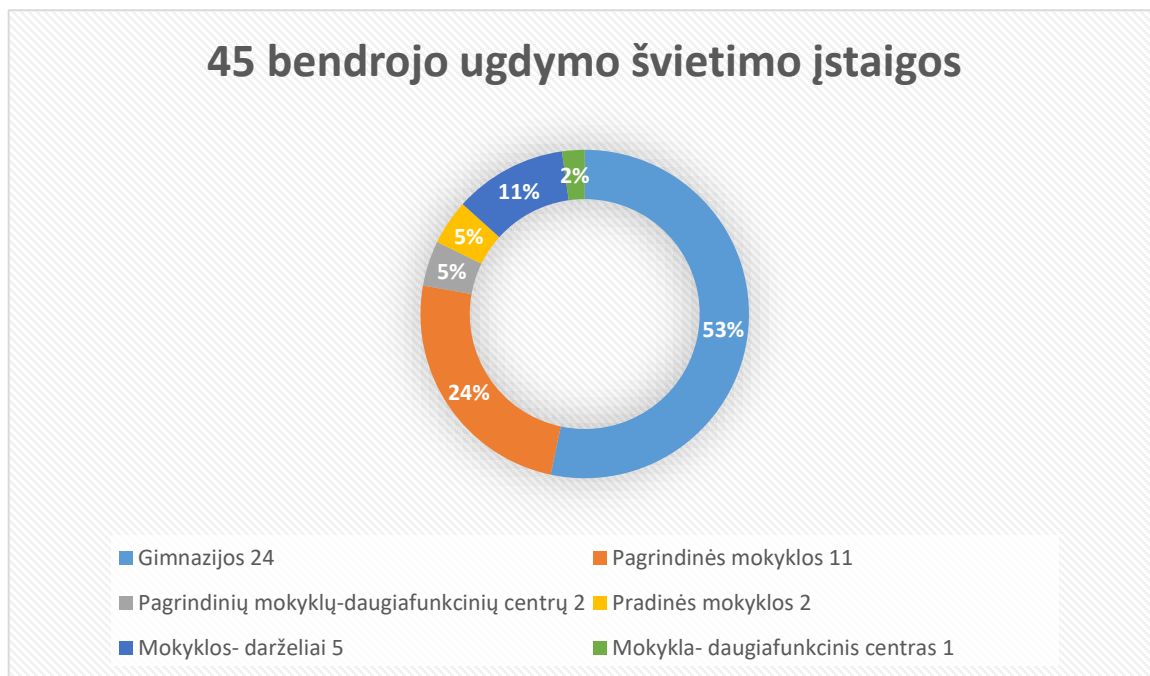
5.2.1 Vilniaus rajono savivaldybės 2016 metų švietimo veiklos ataskaita

Vilniaus rajono savivaldybės internetiniame puslapyje rašoma, kad „Vilniaus rajono savivaldybė – viena didžiausių savivaldybių Lietuvoje. Rajonas užima 2129 kv. km plotą ir yra suskirstytas į 23 seniūnijas. Rajonas iš šiaurės, pietų ir rytų supa Vilnių. Vilniaus rajono teritorija rytuose ribojasi su Baltarusijos Respublika, šiauriniame pakraštyje ribojasi su Švenčionių ir Molėtų rajonais, iš šiaurės – vakarų pusės

rajono kaimynai- Širvintų rajonas. Iš vakarų- Elektrėnų rajonas, iš pietvakarių – Trakų rajonas, o iš pietų pusės – Šalčininkų rajonas.

Vilniaus rajone vyrauja kaimo vietovės (iš viso 1 163 kaimai). Vienintelis Vilniaus rajono miestas yra Nemenčinė, turintis atskirą seniūniją. Savivaldybės teritorijoje taip pat yra 4 miesteliai – Bezdonys, Maišiagala, Mickūnai ir Šumskas. Kaimuose gyvenančių gyventojų skaičius Vilniaus rajone siekia 95 proc. savivaldybės gyventojų, tuo tarpu vidutiniškai Lietuvoje 33 proc. gyventojų gyvena kaimuose.“

2016 metais Vilniaus rajono savivaldybės švietimo tinklą sudarančios įstaigos

9 pav. Šaltinis: Sudaryta darbo autorės remiantis Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyriaus 2016 metų veiklos ataskaitos duomenimis

Remiantis aukščiau nurodyto paveikslėlio duomenimis Vilniaus rajono savivaldybėje 2016 metais didžiąją bendrojo ugdymo švietimo įstaigų dalį sudarė gimnazijos, net 24 įstaigos. 2015-2016 m.m bendrojo ugdymo švietimo įstaigose mokėsi 7581 mokinis, o 2016-2017 m.m. šis skaičius sumažėjo 40 mokinių (žiūr. lentelėje).

Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigose ugdomų mokinių/vaikų skaičius pagal ugdymo programas:

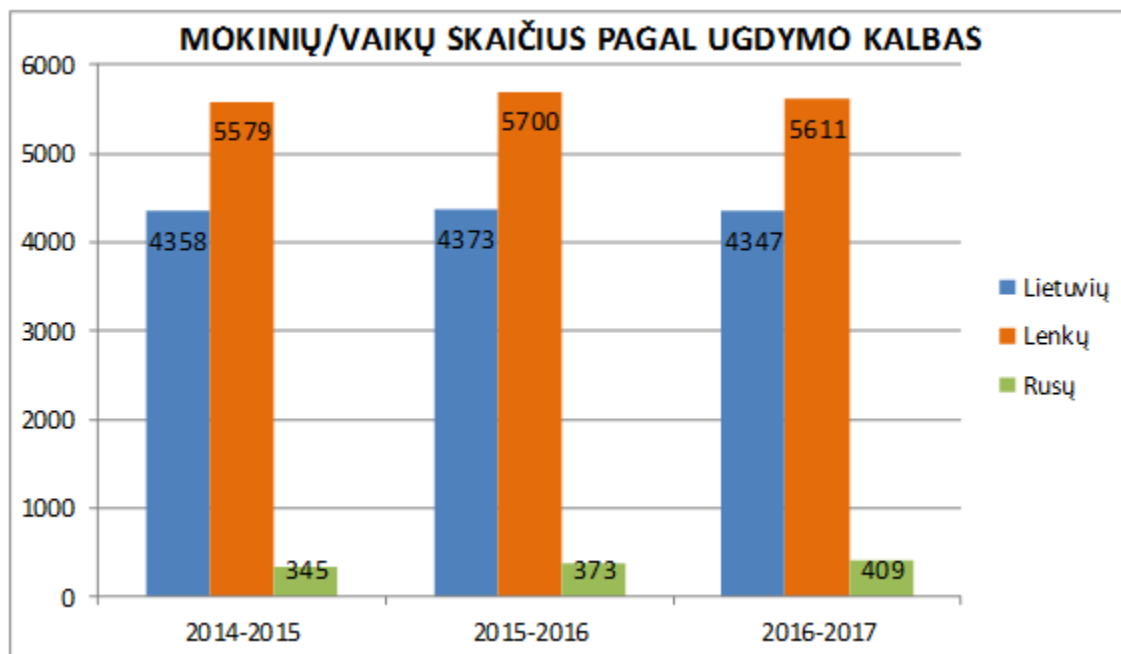
Ugdymo programa	2014-2015 m. m.		2015-2016 m. m.		2016-2017 m. m.	
	Grupių skaičius	Vaikų/mokinių skaičius	Grupių skaičius	Vaikų/mokinių skaičius	Grupių skaičius	Vaikų/mokinių skaičius
bendrojo ugdymo		7 622		7 581		7 541
priešmokyklinio ugdymo	55	589	56	709	61	689
ikimokyklinio ugdymo	98	2 098	104	2 156	105	2 137
Iš viso:	154	10 309	160	10 446	166	10 367

4 lentelė. Šaltinis: Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigose ugdomų mokinių/vaikų skaičius pagal ugdymo programas. Sudaryta darbo autorės remiantis Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyriaus 2016 metų veiklos ataskaitos duomenimis

Pagal lentelės duomenys matome, kad nuo 2014-2015 m.m. iki 2016-2017 m.m. mokynių besimokančių bendrojo ugdymo, priešmokyklinio ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo programomis, iš viso padidėjo nežymiai 58 mokiniais. Tačiau liginant grupių skaičių pagal priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo programas, jų padidėjo 12 vnt.

Vilniaus rajono savivaldybėje, kaip ir buvo anksčiau minėta, didelė dalis gyventojų priklauso tautinių mažumų grupėms. Būtent Vilniaus rajone yra daugiausia tautinių mažumų kalba ugdomų švietimo įstaigų.

Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigose ugdomų mokinių skaičius pagal ugdymo kalbas

5 lentelė. Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigose ugdomų mokinių skaičius pagal ugdymo kalbas. Šaltinis: Sudaryta darbo autorės remiantis Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyriaus 2016 metų veiklos ataskaitos duomenimis.

Diagramoje pavaizduoti duomenis rodo, kad Vilniaus rajono savivaldybėje didžiausias mokinių skaičius yra ugdomas lenkų tautinės mažumos kalba. 2016-2017 m.m. mokėsi- 5611 mokinių lenkų kalba, 4347 mokinių lietuvių kalba ir tik 409 mokiniai mokėsi rusų dėstoma kalba.

Vienas iš prioritetinių klausimų Vilniaus rajono savivaldybės švietimo skyriuje yra mokinių pavėžėjimas. 2016 m. Savivaldybės lėšomis buvo įsigyti 7 mokykliniai autobusai, kurie buvo skirti Lavoriškių Stepono Batoro, Maišiagalos kun. Juzefo Obrembskio gimnazijoms, Zujūnų vidurinei, Eitminiškių, Pakenės Česlovo Milošo ir Rakonių pagrindinėms mokykloms bei Mostiškių mokyklai-daugiafunkciniam centrai.

Kadangi Vilniaus rajono savivaldybėje mokosi ir gyvena daug mokinių kurie yra ugdomi lenkų tautinių mažumų kalba, kasmet savivaldybė gauna papildomų lėšų iš Lenkijos Respublikos, skirtų ugdymo kokybei bei mokinių ir švietimo įstaigų aprūpinimui. Remiantis Vilniaus rajono savivaldybės 2016 metų veiklos švietimo ataskaita, Lenkijos Respublikos užsienio reikalų ministerijos lėšomis 2016 m. mokyklinius autobusus įsigijo 4 savivaldybės mokyklos, tai Kalvelių Stanislovo Moniuškos ir Paberžės Šv. Stanislovo Kostkos gimnazijos bei Medininkų Šv. Kazimiero vidurinė ir Kyviškių pagrindinė mokyklos. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija skyrė dar vieną geltonąjį autobusiuką Nemenčinės Konstanto Parčevskio gimnazijai. 2016 metais iš viso mokyklinius autobusus turėjo 81 proc. Vilniaus savivaldybės švietimo įstaigų. Vilniaus rajono savivaldybė 2016 metais buvo pirmaujanti Lietuvos savivaldybė, kurioje buvo daugiausiai mokyklinių autobusų.

5.2.2 Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 m. bendrojo plano įgyvendinimo analizė

Remiantis Vilniaus rajono savivaldybės sprendimu „Dėl Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano patvirtinimo“ Nr. T3-84 buvo atliktas mokyklų tinklo pertvarkymo, reorganizavimo, likvidavimo planas. Vilniaus rajono savivaldybė prieš rengdama bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 m. planą atliko Vilniaus rajono savivaldybės ugdymo įstaigų esamos būklės analizę. Remiantis savivaldybės duomenimis buvo įvertinti demografiniai, ekonominiai, socialiniai bei kultūriniai aspektai. Taip pat atsižvelgta į ugdymosi poreikių tenkinimą, ugdymo kokybę, mokyklų tinklo efektyvumą, mokyklų pastatų būklę ir atitiktį mokyklos tipui.

Šiame tyrime Vilniaus rajono savivaldybės sprendimu „Dėl Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano patvirtinimo“ Nr. T3-84 mokyklų tinklo pertvarkos planai ir jų įgyvendinimas bus apžvelgiami pagal šiuos tinklo formavimo kriterijus:

1. Kiek atsižvelgiama į pasiekimų atotrūkių mažinimą rengiant mokyklų tinklo pertvarkos planą?
2. Kokie yra formuluojami tikslai pasiekimų atotrūkių mažinimui?
3. Kaip savivaldybėje stebima pasiekimų atotrūkių mažinimo situacija?
4. Kiek plane uždavinių yra orientuotų į mokinių pasiekimų gerinimą bei atotrūkių mažinimą?
5. Kaip stengiamasi gerinti socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą

Vadovaujantis anksčiau minėtais tinklo formavimo išskirtais kriterijais, analizuojant mokyklų tinklo pertvarkymo planus galėsime giliau apžvelgti į ką labiausiai buvo orientuotas mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrasis planas. Išskirti tinklo formavimo kriterijai šiame tyrime yra labiau orientuoti į mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą savivaldybėje. Šie kriterijai padės apžvelgti mokyklų tinklo pertvarkymo bendruosius planus kritiškai. Taip pat numatyti kriterijai leis atlikus mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano analizę išgryninti stipriąsias ir tobulintinas sritis.

Mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo raiškos siekio analizė, matoma Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane

Tyrimo pjūviai	Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Mokinių pasiekimų atotrūkių situacija	<i>Atskiras prioritetas mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas nėra apibrėžta. Numatytas švietimo būklės gerinimas, palankių ugdymo (si) sąlygų sudarymas. Švietimo prieinamumo sudarymo sąlygos visiems savivaldybės vaikams ir suaugusiems pagal poreikį. Lygių galimybių</i>	<i>Ugdymo gimtąją kalba užtikrinimas; Švietimo prieinamumas; Švietimo sąlygų gerinimas.</i>	<i>Įtraukti ateityje į mokyklų tinklo pertvarkymo bendrąjį planą mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą kaip prioritetą.</i>

	<i>užtikrinimas mokytis savo gimtąją kalbą.</i>		
--	---	--	--

6 lentelė. Mokinių pasiekimų atotrūkių situacijos pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Remiantis Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendroju planu atskirai išskirto prioriteto, kaip mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas nėra apibrėžta. Plane yra numatyta gerinti švietimo kokybę bei sudaryti tam palankias sąlygas „10.1 sąlygų sudarymas visiems norintiems mokytis gimtąja kalba, arčiausiai savo gyvenamosios vietos pagal mokyklų teikiamas formaliojo ugdymo programas;“. Galima teigti, jog mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas savivaldybėje pradedamas nuo ugdymo prieinamumo. Mokyklų tinklo pertvarkos prioritetuose iki 2020 metų yra numatyta „geresnių sąlygų sudarymas mokymosi kokybei užtikrinti“.

Galime daryti prielaidą, kad savivaldybė pasiekimų atotrūkio mažinimą žvelgia per mokymosi kokybės sąlygų sudarymą savivaldybėje. Į mokymosi kokybės sąlygų sudarymą įtraukiama daug aspektų: mokinių pavėžėjimas, pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimas, edukacinių IKT prieinamumas ir pan. Taip pat išskirtas prioritetas sudaryti sąlygas visiems kas norėtų mokytis savo gimtąją kalbą. Išanalizavus mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrąjį planą matome, jog pačiame plane nebuvo atsižvelgiama į mokinių atskirai, bet žiūrima į švietimą plačiąją prasme.

Tyrimo pjūviai	Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Mokyklų tinklo pertvarkymo tikslas	<i>Tikslas – sudaryti sąlygas, garantuojančias kokybišką švietimą bei veiksmingą išteklių paskirstymą.</i>	<i>Švietimui skirtų lėšų racionalus paskirstymas; Švietimo kokybės gerinimas; Palankių ugdymo (si) sąlygų sudarymas.</i>	<i>Tikslas suformuluotas per daug abstrakčiai. Reikalauja konkretumo</i>

7 lentelė. Mokyklų tinklo pertvarkymo tikslo pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrajame plane numatytas savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos tikslas yra – „sudaryti sąlygas, garantuojančias kokybišką švietimą bei veiksmingą išteklių paskirstymą.“

Mano manymu iškeltame tikslu matome jog pasiekimų atotrūkio mažinimas numatytas netiesiogiai. Rekomenduotina, norint mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius, vertą mokyklų tinklo pertvarkymo bendrajame plane iškelti atitinkamą tikslą, kuriame atsispindėtų mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas. Taip pat iškelti tinkamus uždavinius tokiam tikslui pasiekti. Svarbu, kad ne tik savivaldybė žinotų apie iškeltą tikslą bet ir visos švietimo įstaigos. Kaip buvo anksčiau minėta, lyderystė mokymuisi, kurios tikslas

Tyrimo pjūviai	Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Numatyti uždaviniai tikslui pasiekti	<i>Mokinių srautų sureguliuavimas mokyklose; Švietimo lėšų paskirstymas siekiant gerinti mokymo bazę ir švietimo kokybę; Pedagoginio personalo kokybinės sudėties gerinimas.</i>	<i>Racionalus mokinių srautų sureguliuavimas savivaldybės mokyklose. Švietimo lėšų paskirstymas.</i>	<i>Trūksta tikslumo uždavinių įgyvendinimo būdai.</i>

8 lentelė. Numatyti uždaviniai tikslui pasiekti. Sudaryta darbo autorės

Mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano tikslui pasiekti, yra numatyti tris uždaviniai: „ 9.1.1. sureguliuoti mokyklose ir klasėse mokinių srautus, leidžiančius veiksmingiau įgyvendinti ugdymo tikslus; 9.1.2. veiksmingiau panaudoti Mokinio krepšelio ir Savivaldybės mokyklų aplinkai išlaikyti skirtų lėšų ugdymo kokybei ir materialinei mokymo bazei gerinti; 9.1.3. pagerinti mokyklų pedagoginio personalo kokybinę sudėtį. “ Manychiau, kad mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano uždaviniai tik iš dalies yra orientuoti į mokinių pasiekimų gerinimą. Uždaviniuose trūksta tikslingumo, viskas per daug abstrakčiai aprašyta. Yra daug rašoma apie švietimo kokybės gerinimą ir palankių sąlygų sudarymą, tačiau

nenurodoma tikslaus užduočių įgyvendinimo. Drįsčiau teigti, jog toks konkretus užduočių įgyvendinimo aprašymas numatytam tikslui pasiekti leistų konstruktyviau pažvelgti į užduočių įgyvendinimą.

Tyrimo pajūviai	Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Pasiekimų atotrūkių mažinimas ir stebėseną	<i>Yra numatyta keli uždaviniai, kurie yra orientuoti būtent į mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimą savivaldybėje. Akcentuojamas prieinamumo užtikrinimas socialinės pedagoginės, psichologinės, pedagoginės ir specialiosios pagalbos visiems švietimo bendruomenės nariams. Užtikrinant šių paslaugų prieinamumą, mokiniai turės galimybę kreiptis į specialistus, kurie turės galės suteikti reikiamą pagalbą.</i>	<i>Srautų sureguliojimas mokyklose ir klasėse leis veiksmingiau įgyvendinti ugdymo tikslus. Lėšų skirtų šveitimui uždavinys yra iš dalies orientuoti į mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą.</i>	<i>Plane trūksta informacijos apie mokinių pasiekimų atotrūkių stebėseną savivaldybėje.</i>

9 lentelė. Pasiekimų atotrūkių mažinimo ir stebėsenos pagrindimas. Sudaryta darbo autorės.

Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrajame plane yra numatyta keli uždaviniai, kurie yra orientuoti būtent į mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimą savivaldybėje. Visų pirmą bendrajame plane akcentuojamas prieinamumo užtikrinimas socialinės pedagoginės, psichologinės, pedagoginės ir specialiosios pagalbos visiems švietimo bendruomenės nariams. Užtikrinant šių paslaugų prieinamumą, mokiniai turės galimybę kreiptis į specialistus, kurie turės galimybę pagelbėti mokiniams. Galima daryti prielaidą, kad užtikrinus profesionalią psichologinę, pedagoginę, specialiąją arba socialinę pedagoginę pagalbą mokiniams, jų požiūris į mokymą (si) bus pozityvesnis ir, tikėtina, paderės mokinių pasiekimai bei emocinė savijauta. Taip pat didelis akcentas bendrajame plane yra matomas ties švietimo prieinamumo arčiausiai namų užtikrinimo. Atliekant mokyklų tinklo pertvarką, bus

siekama užtikrinti visiems galimybę mokytis arčiausiai namų. Manoma, kad vien užtikrinti švietimo prieinamumą arčiau namų nėra pakankamai, siekiant mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo. Svarbu yra iš vidaus išanalizuoti pačioje švietimo įstaigoje teikiamo ugdymo kokybę. Svarbu akcentuoti mokytojų kvalifikacijos sisteminę kėlimą bei šiuolaikišką ir modernų mokymą. Toks uždavinys taip pat yra iškeltas bendrame plane, tačiau nėra nurodyta kaip to bus siekiama. Pasiekimų atotrūkio stebėseną Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrajame plane nėra numatyta. Kaip buvo minėta anksčiau, savivaldybė ir mokyklos bendruomenė turi prisiimti atsakomybę dėl pasiekimų rezultatų. Teigčiau, kad lyderystė mokymuisi padės efektyviai siekti sumatytų tikslų, bendrai įgyvendinant ir priimant atsakomybę už pasiekimų rezultatus ir švietimo būklę.

Taip pat yra numatomas švietimo kokybės gerinimas savivaldybėje, užtikrinant švietimo prieinamumą kiekvienam. Galime daryti prielaidą, jog du uždaviniai (sureguliuoti mokyklose ir klasėse mokinių srautus, leidžiančius veiksmingiau įgyvendinti ugdymo tikslus; veiksmingiau panaudoti Mokinio krepšelio ir Savivaldybės mokyklų aplinkai išlaikyti skirtų lėšų ugdymo kokybei ir materialinei mokymo bazei gerinti;) yra iš dalies orientuoti į mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą. Mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrajame plane, apie mokinių pasiekimų atotrūkių stebėseną savivaldybėje trūksta informacijos.

Tyrimo pjūviai	Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Socialinis, ekonominis ir kultūrinis kontekstas (SEK)	<i>SEK konteksto gerinimas naudojant „mokinio krepšelio mokyklų aplinkai skirtų lėšų ugdymui ir mokymo bazei gerinti. Ugdymo (si) aplinkų gerinimas; Modernių ir šiuolaikiškų ugdymo (si) ir mokymo (si) priemonių įsigijimas.</i>	<i>Perspektyvių mokyklų finansavimo didinimas; SEK konteksto gerinimas mokyklos bendruomenei; Ugdymo (si) ir mokymo (si) prieinamumo didinimas.</i>	<i>SEK konteksto stiprinimas savivaldybėje gerinant regiono politiką.</i>

10 lentelė. SEK konteksto pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

SEK kontekstą savivaldybė planuoja gerinti naudojant „mokinio krepšelio ir savivaldybės mokyklų aplinkai išlaikyti skirtų lėšų ugdymo kokybei ir materialinei mokymo bazei gerinti.“ Remiantis Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrajame plane VII punkte „Numatomos mokyklų tinklo pertvarkos vertinimas“ lūkesčiais, įgyvendinti šį punktą bus atliktas lėšų skirtų mokyklų atnaujinimui, aprūpinimui paskirstymas. Įgyvendinus mokyklų tinklo pertvarką, bus labiau aprūpinamos perspektyviosios, savivaldybės atžvilgiu, mokyklos ir tokiu būdu bus efektyviau tenkinamas ugdymo (si) poreikis. Taip pat plane kalbama apie ugdymo (si) aplinkų gerinimą, mokyklų renovacijas bei modernių ir šiuolaikiškų priemonių įsigijimas.

Tačiau mano nuomone, šis uždavinys neatitinka iki galo iškeltam kriterijui, nes lūkesčiuose kalbama vien tik apie lėšų panaudojimą sudarant palankias ugdymo (si) sąlygas savivaldybės mokiniams. Bet pamirštama apie socialinio, ekonominio kultūrinio konteksto reikšmę. Be abejo, palankių ugdymo (si) sąlygų užtikrinimas mokiniams yra labai svarbus, ir galimai daro gerą įtaką mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimui. Tačiau, kad būtų gerinamas socialinis, ekonominis ir kultūrinis kontekstas, manyčiau reikėtų daug plačiau apžvelgti gerinimo galimybes regioninės politikos atžvilgiu. Vertėtų iš naujo apžvelgti regiono politiką, kur turėtų būti numatytas Vilniaus rajono infrastruktūros gerinimas, naujų darbo vietų sudarymas ir kultūrinio konteksto gerinimas kaip įrankiai siekti geresnio ir kokybiškesnio švietimo, orientuoto į mokinių pasiekimus bei SEK kontekstą.

Atlikus išsamią Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrojo plano analizę pagal numatytus kriterijus galime teigti, kad Vilniaus rajono savivaldybė yra daugiausia orientuota į racionalų lėšų paskirstymą iš savivaldybės biudžeto. Mokyklų tinklo pertvarkymo bendrajame plane matome, kad Vilniaus rajono savivaldybė siekia užtikrinti prieinamą ugdymą visiems rajono vaikams pagal jų poreikius. Tačiau savo bendrajame plane neįvardina siekio mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius rajono savivaldybės mokyklose.

Taip pat buvo trumpai apžvelgta Vilniaus rajono savivaldybės administracijos švietimo skyriaus, Vilniaus rajono savivaldybės 2019-2020 mokslo metų švietimo apžvalga ir veiklos kryptimis 2020-2021 mokslo metams. Šio dokumento trumpas apžvalgos tikslas yra įvertinti tolimesnę Vilniaus rajono savivaldybės švietimo veiklą ir numatytus švietimo gerinimo tikslus bei uždavinius. Atlikus trumpą dokumento apžvalgą buvo aptiktos švietimo prioritetinės veiklos kryptys 2020-2021 m. m. :

1. Skatinti mokinių pažangą mažinant atotrūkį tarp mokinių pasiekimų, orientotis į skirtingus mokinių poreikius;
2. Tobulinti mokytojų skaitmenines kompetencijas;

3. Gerinti mokinių savijautą mokykloje, veiksmingiau vykdyti prevencines programas;

4. Skirti daugiau dėmesio pilietiniam ir dvasiniam mokinių ugdymui.“

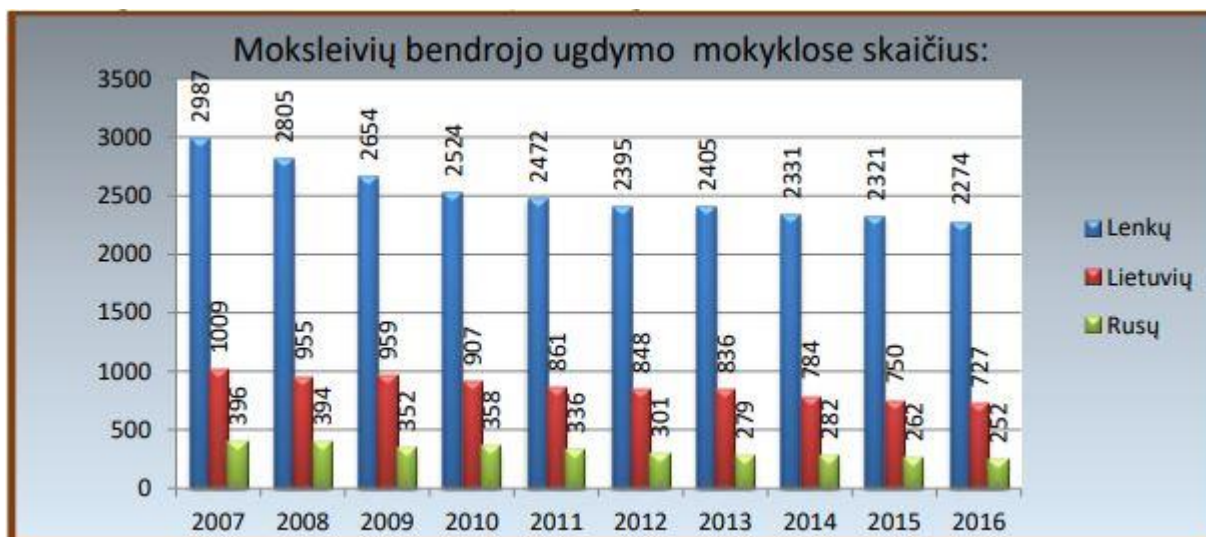
Pastebėtina, kad Vilniaus rajono savivaldybė, įgyvendinus Mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrąjį planą įvertino švietimo spragas. Tai rodo prioritetingos veiklos kryptių įvardijimas. Galime pastebėti, jog prioritetinga veiklos kryptis 2020-2021 m. m. yra „skatinti mokinių pažangą mažinant atotrūkį tarp mokinių pasiekimų, orientuotis į skirtingus mokinių poreikius“. Galime daryti prielaidą, kad Vilniaus rajono savivaldybė apžvelgė švietimo tobulinimo kryptis savo mokyklų tinkle ir sugebėjo jas išgryninti kaip prioritetingas, kas yra labai svarbu.

5.3 Šalčininkų rajono savivaldybės 2016 metų švietimo veiklos ataskaita

Internetiniame Šalčininkų rajono savivaldybės puslapyje yra viešai prieinama informacija apie Šalčininkų rajoną „Šalčininkų rajono savivaldybė yra įsikūrusi Vilniaus apskrities pietrytinėje dalyje, Baltarusijos pasienyje. Rajono plotas 1491,4 kv. km. Administracinis centras - Šalčininkai, 42 km nuo Vilniaus, kiti rajono miestai - Eišiškės, Baltoji Vokė, miesteliai Jašiūnai, Turgeliai ir Dieveniškės. Rajonas ribojasi su Vilniaus, Trakų ir Varėnos rajonais, pietuose ir rytuose rajono ribos sutampa su Lietuvos - Baltarusijos valstybine siena. Šalčininkų rajone gyvena 30 521 gyventojas (2021 m. Statistikos departamento duomenimis): 79,5 % - lenkų, 10,4 % - lietuvių, 5,0 % - rusų, 2,9 % - baltarusių, 1,2 % - kitų tautybių gyventojų. “

2016 m. Šalčininkų rajono bendrojo ugdymo mokyklų tinklas radikaliai nesikeitė. Rajone buvo likviduotos vidurinės mokyklos. Visos vidurinio ugdymo programos buvo akredituotos. Remiantis 2016 metų Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo veiklos ataskaitos duomenimis 2016 metais veikė: „13 gimnazijų, 6 pagrindinės mokyklos, 1 specialioji mokykla, 2 mokyklos - daugiafunkciai centrai; 10 lopšelių/darželių, 1 universalus daugiafunkcis centras; 4 formalųjį švietimą papildančios neformaliojo švietimo ugdymo įstaigos. “ Iš viso 2016 metais savivaldybės pavaldumo bendrojo ugdymo mokyklose, o jų yra 16 mokėsi 3253 mokiniai, iš jų mokyklose lenkų mokomąja kalba – 2274 mokiniai, lietuvių mokomąja kalba – 727 mokiniai ir rusų mokomąja kalba – 252 mokiniai. Visi šie duomenys yra laisvai prieinami savivaldybės internetiniame puslapyje. Šalčininkų rajono savivaldybės duomenimis nuo 2007 iki 2016 metų moksleivių besimokančių bendrojo ugdymo mokyklose skaičius pakito. Remiantis Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos sprendimu „Dėl Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano patvirtinimo“ Nr. T-526 „demografinės problemos daro įtaką mokinių skaičiaus mažėjimui ir lemia mokytojų darbo krūvio mažėjimą. Mažėjant mokinių skaičiui

savivaldybėse skirtingai sprendžiami mokytojų atleidimo klausimai. Neretai mokyklose susitariama pasidalinti darbo krūviu. Taip išsaugomos darbo vietos, bet mažėja darbo užmokestis.“

10 pav. Mokinių skaičiaus kaita bendrojo ugdymo mokyklose nuo 2007 iki 2016 metų. Šaltinis: Šalčininkų rajono savivaldybės mero 2016 metų veiklos ataskaita

Paveikslėlyje pavaizduotas bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičiaus nuosmukis. Kaip buvo anksčiau minėta, Šalčininkų rajono savivaldybėje didelę dalį gyventojų sudaro tautinės mažumos. Daugiausia gyventojų ir mokinių besimokančių lenkų tautinės mažumos kalba. Mokinių skaičius kito dėl Lietuvoje vystančios vidinės migracijos ir emigracijos. Daugelis bendrojo ugdymo amžiaus mokinių nors ir gyveno Šalčininkų rajone, tačiau į mokyklą važinėjo į Vilniaus miestą. Daugelį tokių mokinių iki ugdymo įstaigų pavėžėdavo patys tėvai.

Visiems Šalčininkų rajono savivaldybės mokiniams, gyvenantiems toliau nei 3 km. nuo artimiausios ir pagal mokomąją kalbą atitinkančios mokyklos, yra organizuotas pavėžėjimas. Bendrojo ugdymo mokyklų vaikų pavėžėjimui 2016 metais buvo skirti 13 geltonųjų autobusų, 1 mokyklinis autobusas bei Šalčininkų AP specialūs reisai. Rajono savivaldybėje taip pat yra derinamas vietinio nuolatinio susisiekimo ir geltonųjų autobusų maršrutai, kad vieni kitų nedubliuotų. Tokiu būdu yra sudaromos palankios galimybės mokiniams atvažiuoti ir grįžti iš mokyklos namo.

5.3.1 Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 m. bendrojo plano įgyvendinimo analizė

Remiantis Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos sprendimu „Dėl Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano patvirtinimo“ Nr. T-526 buvo atliktas mokyklų tinklo pertvarkymo, reorganizavimo, likvidavimo planas. Šalčininkų rajono savivaldybė prieš

rengdama bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 m. bendrąjį planą, kaip ir kasmet atliko tyrimus dėl mokinių skaičiaus pokyčių ir įstaigų veiklos tendencijų. Taip pat bei rengė Šalčininkų rajono savivaldybės tarybai sprendimų projektus dėl grupių ir klasių komplektavimo mokyklose ir įstaigų pertvarkos.

Šalčininkų rajono savivaldybėje mokyklų tinklo pertvarkos planas kuriamas „vadovaujantis šiais principais:

- mokyklų tinklas yra socialiai teisingas, užtikrina švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo įgijimą;
- mokyklų tinklas atitinka nuolat kintančias visuomenės poreikius;
- mokyklų tinklas sudaro prielaidas siekti geros kokybės rezultatų sumaniai ir taupiai naudojant turimus išteklius, nuolat vertinant, analizuojant ir planuojant veiklą, laiku ir tinkamai priimant sprendimus“

Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos sprendime „Dėl Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano patvirtinimo“ Nr. T-526 yra aprašomi rajono savivaldybės mokyklų išorės vertinimo 2013-2015 metų rezultatai. Išorės vertinimo rezultatai parodė, kad labiausiai tobulintinos sritys susijusios su „Ugdymas ir mokymas“ srities rodikliais. Išorės vertinimo analizėje pabrėžiama, kad turi būti tobulintinos „ pamokos struktūros kokybė, skirtingų gebėjimų ir poreikių mokinių ugdymo diferencijavimas bei individualizavimas, kasdienės mokytojų veiklos planavimas, vertinimo metu gaunamos informacijos panaudojimas planuojant mokinių pažangą. Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros ataskaitose pažymima, kad Šalčininkų rajono mokyklų veiklos išorės vertinimo rezultatai yra patenkinami.“ Rengiant mokyklų tinklo pertvarkos bendrąjį planą tikslinga yra remtis išorės vertinimo analizės išvadomis, kurios gali daryti įtaką keliamiems uždaviniams numatytų tikslų siekimui.

Galima daryti prielaidą, jog siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius neužtenka iškelti tikslą gerinti švietimo kokybę, tačiau reikia tiksliai orientuotis į pačius mokinius, analizuoti pasiekimų atotrūkių veiksniai atskirose mokyklose ir visoje savivaldybėje. Vadovaujantis anksčiau minėtais tinklo formavimo išskirtais kriterijais, analizuojant mokyklų tinklo pertvarkymo planus galėsime giliau apžvelgti į ką labiausiai yra orientuotas savivaldybės darbas rengiant mokyklų tinklo formavimo 2016-2020 metų bendrąjį planą.

Šiame tyrime Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos sprendimo „Dėl Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano patvirtinimo“ Nr. T-526 mokyklų tinklo pertvarkos planai ir jų įgyvendinimas bus apžvelgiami pagal šiuos tinklo formavimo kriterijus:

1. Kiek atsižvelgiama į pasiekimų atotrūkių mažinimą rengiant mokyklų tinklo pertvarkos planą?
2. Kokie yra formuluojami tikslai pasiekimų atotrūkių mažinimui?

3. Kaip savivaldybėje stebima pasiekimų atotrūkių mažinimo situacija?
4. Kiek plane uždavinių yra orientuotų į mokinių pasiekimų gerinimą bei atotrūkių mažinimą?
5. Kaip stengiamasi gerinti socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą ?

Mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo raiškos siekio analizė, matoma Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane

Tyrimo pjūviai	Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Mokinių pasiekimo atotrūkio mažinimo situacijos analizė	Atlikta išorinio vertinimo analizė savivaldybės mokyklose, leis siekti tikslingai pokyčių švietimo srityje atžvelgiant į gautus vertinimo išvadas.	Uždaviniai orientuoti į mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą; Išorinio vertinimo išvados apie savivaldybės mokyklų švietimo būklę. Tikslingas pokyčių siekimas.	

11 lentelė. Mokinių pasiekimo atotrūkio mažinimo situacijos analizės pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane iškeltam tikslui pasiekti yra numatytas pirmas uždavinys „*Užtikrinti ugdytinių ir mokinių kokybišką ugdymą(si) ir mokymą(si) bei teikti profesionalias paslaugas*“ kuri planuojama įgyvendinti 2019-2020 mokslo metais „98,2 proc. mokinių įgis pagrindinį išsilavinimą ir gaus išsilavinimo pažymėjimą“. Galima daryti prielaidą, kad tokiam uždaviniui įgyvendinti, Šalčininkų rajono savivaldybė nuo 2016 metų palaipsniui sieks gerinti švietimo kokybę rajono savivaldybės švietimo įstaigose. Taip pat galima teigti, jog buvo atsižvelgta į anksčiau tyrime minėtą išorinio vertinimo išvadą Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklose. Tai rodo, kad rajono savivaldybė tikslingai siekia pokyčių ir vadovaujasi specialistų atliktu išorės vertinimu. Mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimas taip pat matomas numatytuose rezultatuose 2019-2020 mokslo metais „*Kursą kartos*

ne daugiau kaip 0,3 proc. mokinių“. Šis numatomas rodiklis leidžia daryti išvadą, kad savivaldybė 2016-2020 metų mokyklų tinklo pertvarkymo bendrajame plane siekia mažinti pasiekimų atotrūkius savivaldybėje.

Tyrimo p̄jūviai	Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Mokyklų tinklo pertvarkymo tikslas	<i>Tikslas-sudaryti prielaidas ir sąlygas Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo įstaigoms įgyvendinti visuomenės lūkesčius, užtikrinant ugdytiniams ir mokiniams kokybišką ugdymą(si) ir mokymą(si).</i>	<i>Švietimo būklės geriniam; Mokinių klasėse skaičiaus sureguliuavimas; SEK konteksto stiprinimas. Pagrindinių rezultatų siekimo rodiklių apibrėžimas.</i>	<i>Apie mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą plane kalbame netiesiogiai. Trūksta konkrečiai apibrėžto siekimo.</i>

12 lentelė. Mokyklų tinklo pertvarkos tikslo pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane yra numatytas mokyklų tinklo pertvarkos tikslas - „, sudaryti prielaidas ir sąlygas Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo įstaigoms įgyvendinti visuomenės lūkesčius, užtikrinant ugdytiniams ir mokiniams kokybišką ugdymą(si) ir mokymą(si).“ Išskeltam tikslui pasiekti yra numatyti tris uždaviniai :

1. „,Užtikrinti ugdytinių ir mokinių kokybišką ugdymą(si) ir mokymą(si) bei teikti profesionalias paslaugas;
2. Sureguliuoti mokyklų klasėse mokinių skaičių;
3. Sudaryti švietimo įstaigose saugią ir patrauklią aplinką.“

Pastebėtina, kad mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane yra numatyti pagrindiniai rezultatų rodikliai. Manychiau, tai yra labai tikslinga iš anksto apibrėžti tiksliau ko bus siekiama

įgyvendinant mokyklų tinklo pertvarkymą. Tačiau mokyklų tinklo bendrojo plano tikslė ir numatytuose uždaviniuose tiesiogiai apie mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimą nėra kalbama.

Tyrimo pjūviai	Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Numatyti uždaviniai tikslui pasiekti	<i>Mokinių klasėse srauto sureguliuavimas savivaldybėje; Uždaviniuose tiesiogiai neapibrėžtas mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas, tačiau tai numatyta rezultatuose. Švietimo kokybės užtikrinimas savivaldybėje.</i>	<i>Numatomi rezultatai mokinių pasiekimų atotrūkiui mažinti; Pagalbos specialistų pagalba suteikimas mokiniams; Srautų sureguliuavimas, mažinant perpildytų klasių skaičių.</i>	<i>Siūlyčiau apibrėžti uždavinių įgyvendinimo instrumentus.</i>

13 lentelė. Numatyti uždaviniai tikslui pasiekti. Sudaryta darbo autorės

Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane yra 3 uždaviniai tikslui pasiekti. Visi numatyti uždaviniai yra orientuoti į mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimą, tačiau tiesiogiai tiksliai nėra apibrėžta. Numatytame mokyklų tinklo pertvarkos vertinime yra numatytas sprendimas „*Užtikrintos lygios mokymosi galimybės ir garantuota aukštesnė ugdymo*“ bei nurodytas šio sprendimo įgyvendinimo poveikis „*Visi vaikai turi sąlygas pasirengti mokyklai ir pradėti ją lankyti. Visiems, kuriems reikia, teikiama pedagoginė, socialinė pedagoginė, psichologinė, specialioji pedagoginė, profesinio informavimo ir konsultavimo bei kita pagalba. Visi mokiniai pagal poreikius gauna kokybišką ugdymą, pagal savo gebėjimus daro pažangą. Mažėja mokinių, kurie kartoja kursą arba nebaigę pagrindinio ugdymo programos palieka mokyklą. Daugiau mokinių ir suaugusiųjų įgyja pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą, sėkmingai mokosi toliau ir įsitvirtina darbo rinkoje.*“ Galima teigti, jog numatytas socialinis poveikis įgyvendinus numatytus sprendimus sąlygos mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą savivaldybėje. Taip pat

galime daryti prielaidą, tam kad mokinių pasiekimų atotrūkių būtų sumažinti reikia kelti švietimo kokybę Šalčininkų rajono savivaldybėje, aprūpinant mokinius būtiniausiomis ugdymo (si) priemonėmis ir užtikrinti palankias ugdymo (si) ir mokymo (si) sąlygas kiekvienam. Mano nuomone, mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų plane vertėtų įvardinti mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo uždavinį, tam kad įgyvendinant bendrąjį planą būtų numatyti uždavinio įgyvendinimo instrumentai, kurie padėtų susikauti ties pačia uždavinio realizacija.

Tyrimo pjūviai	Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Pasiekimų atotrūkių mažinimas ir stebėseną	Mokinių pasiekimų atotrūkio stebėseną tiksle ir uždaviniuose tiesiogiai nėra apibrėžta; Numatomas mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas pagrindiniuose rezultatuose.	Numatytas konkretus rezultatas sąlygojantis mokinių pasiekimo atotrūkio mažinimą.	Apibrėžti mokinių pasiekimų stebėseną savivaldybėje kaip įrankį siekiant mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo. Išgryninti mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą uždaviniuose arba tiksle.

14 lentelė. Pasiekimų atotrūkių mažinimas ir stebėsenos pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane yra numatytas uždavinys „Užtikrinti ugdytinių ir mokinių kokybišką ugdymą(si) ir mokymą(si) bei teikti profesionalias paslaugas“. Galima teigti, kad savivaldybė siekiant užtikrinti mokinių ugdymą (si) ir mokymą (si) pradės nuo mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo. Tokią išvadą yra teisinga, nes mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane numatytuose rezultatuose yra numatomas mokinių kartojančių kursų procentinis sumažėjimas. Tokį rezultatą ketinama pasiekti 2019-2020 m.m. . Siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimą daug prireiks ne vienerių mokslo metų. Tai ilgas ir tęstinis procesas, reikalaujantis daug savivaldybės bei mokyklos edukacinių, pedagoginių ir finansinių resursų. Tačiau pasiekimų atotrūkio stebėseną Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane

nėra numatyta. Galima daryti prielaida, kad savivaldybė galimai atskirai neakcentuoja mokinių pasiekimų atotrūkio stebėsenos, nes pasiekimų atotrūkius galės stebėti atlikus mokinių pasiekimų patikrinimus. Manychiau, kad atskira mokinių pasiekimų atotrūkių stebėseną būtų efektyvi priemonė ir ilgalaikis įrankis, kuris padėtų gyčiau išanalizuoti pasiekimų atotrūkių problematiką.

Tyrimo pjūviai	Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrasis planas	Stipriosios sritis	Tobulintinos sritis
Socialinis, ekonominis ir kultūrinis kontekstas (SEK)	90 proc. gimnazijos pastatų savivaldybėje bus atnaujintos; 60 proc. įstaigų bus pritaikytos neįgaliųjų poreikiams tenkinti; Edukacinių erdvių atnaujinimas ir optimizavimas.	Didelis dėmesys skirtas švietimo įstaigų renovacijai; Lygių galimybių užtikrinimas įvairių poreikių mokiniams; Atnaujintos edukacinės erdvės padės siekti kokybiškesnio ugdymo (si) ir mokymo (si)	Atnaujinti ne tik IKT erdves bet taip pat laboratorijas bei bibliotekas. Atnaujintos ugdymo (si) ir mokymo (si) aplinkos darys palankią įtaką mokinių ugdymo (si) ir mokymo (si) motyvacijai kelti.

15 lentelė. SEK konteksto pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane, gerinti socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą sudarant švietimo įstaigose saugią ir patrauklią aplinką. Iki 2019-2020 mokslo metų numatoma „ 90 proc. gimnazijų pastatų bus visiškai atnaujinta ir atitiks 90–100 proc. mokyklos tipui keliamus reikalavimus“, „ 60 proc. įstaigų pastatų bus pritaikyta (arba iš dalies pritaikyta) neįgaliesiems“, „ 1 kompiuteriu (ne senesniu negu 4 metai) naudosis ne daugiau kaip 4 mokiniai“, „ Visose mokyklose pilnai bus atnaujinti technologijų kabinetai ir edukacinės erdvės“, „ Visos švietimo įstaigos turės Higienos pasus-leidimus“, „ 60 proc. įstaigų pastatų bus pritaikyta (arba iš dalies pritaikyta) neįgaliesiems“. Šie anksčiau paminėti pagrindiniai rezultatų rodikliai rodo, kad Šalčininkų rajono

savivaldybė mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano įgyvendinimo metu taip pat didelį dėmesį ketina atkreipti socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto gerinimui savivaldybėje. Galima teigti, jog socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto gerinimas savivaldybėje gali daryti įtaką mokinių pasiekimo atotrūkio mažinimui. Mokymo (si) ir ugdymo (si) aplinka yra labai svarbi ugdymo procese. Patraukli mokymo (si) aplinka, pritaikyta visiems mokinių poreikiams, kokybiškos edukacinės erdvės, šiuolaikiškai įrengtos aplinkos ir platus, šiuolaikiškai edukacinių virtualių mokymosi aplinkų bei naujų knygų ir vadovėlių pasirinkimas gali daryti įtaką mokinių pasiekimo atotrūkio mažinimui. Taip pat galima teigti, kad mokiniai bus labiau motyvuoti mokytis ir siekti geresnių ugdymo (si) pasiekimų, nes turės prieigą prie reikiamų mokymosi instrumentų.

Atlikus išsamią Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrojo plano analizę, vadovaujantis numatytais anksčiau analizės kriterijais galima teigti, kad plane yra numatomas netiesiogiai, mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas. Mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano tikslas ir išskelti uždaviniai šiam tikslui pasiekti yra orientuoti į švietimo kokybės gerinimą, lygių ugdymo (si) ir mokymo (si) užtikrinimo bei SEK konteksto gerinimą savivaldybėje. Šių visų uždavinių įgyvendinimas gali daryti įtaką mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimui. Kaip ir buvo anksčiau minėta tiek teorinėje, tiek empirinėje dalyje siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkį, visų pirmą turi būti konkrečiai nubrėžtas tikslas ir teisingai parinkti uždaviniai tikslui pasiekti. Būtent orientuotas į konkrečią problemą tikslas leis kelti tokius uždavinius, kurie galės efektyviau padėti mažinti esamas problemas ir siekti užsibrėžto tikslo. Todėl svarbu mokyklų tinklo pertvarkymo bendrajame plane konkrečiai apibrėžti tikslą bei uždavinius siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius.

Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane yra numatyti pagrindiniai rezultatai, bei apibrėžtas įgyvendinimo laikotarpis. Mano manymu toks pagrindinių rezultatų ir įgyvendinimo laikotarpio apibrėžimas leis tikslingiau siekti tikslo, nes ne tik pati savivaldybė matys planuojamus rezultatus bet ir savivaldybės švietimo tinklo įstaigos. Galima teigti, kad tai gali padėti švietimo įstaigoms iš anksto planuoti savo strateginiuose planuose uždavinius ir konkrečiau išgryninti tikslą. Kaip ir anksčiau buvo minėta darbe lyderystės mokymosi metodas yra veiksmingas norint pasiekti nusibrėžtus tikslus. Šio metodo pagrindas atsakomybės prisiėmimas kiekvienai iš šalių, šiuo atveju Šalčininkų savivaldybei ir savivaldybės švietimo įstaigų tinklui. Manychiau tokio metodo panaudojimas labiau įpareigoja mokyklų vadovus ir pačią savivaldybę prisiimti atsakomybę už mokinių pasiekimus, kas galimai gali sąlygoti mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą savivaldybėje.

Atlikus išsamią dviejų Vilniaus rajono savivaldybės ir Šalčininkų rajono savivaldybės dokumentų analizę galime teigti, kad abiejų savivaldybių Bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų

bendrieji planai atitinka keliamus mokyklų tinklo formavimo kriterijus. Kiekviename plane numatytas mokyklų tinklo formavimo tikslas ir išskelti atitinkantis reikalavimus uždaviniai šiam tikslui pasiekti. Abiejų savivaldybių bendrieji planai buvo analizuojami remiantis anksčiau darbe numatytais kriterijais. Kokybinės dokumentų analizės metu pastebėta, kad Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų plane yra išskelti tikslai susiję su švietimo kokybės gerinimu plačiąją prasme. Pastebėtina, kad bendrajame plane apie mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą tiesiogiai nėra kalbama ir tiesioginio tikslo mažinti mokinių pasiekimų atotrūkį savivaldybėje nėra numatyta. Galime daryti prielaidą, kad Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų planas yra orientuotas labiau į racionalų lėšų skirtų švietimui paskirstymą. Tačiau, pagal išskeltus uždavinius taip pat galime daryti prielaidą, jog savivaldybė siekdama gerinti švietimo kokybę bei mokinių socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą, galimai įgyvendinti uždaviniai galės padaryti teigiamą įtaką mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimui. Jeigu Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų tinklo 2016-2020 metų bendrasis planas yra labiau orientuotas į racionalų lėšų skirtų švietimui paskirstymą, tai Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane numatytas mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas. Tai rodo bendrajame plane numatyti uždavinių įgyvendinimo pagrindiniai rezultatai. Šie pagrindiniai rezultatai leidžia teigti, kad savivaldybė iš anksto numatydamas rezultatus planuoja strategiją kaip juos įgyvendins ir pasieks iškeltą tikslą. Manytina, kad būtent rezultatų įgyvendinimo strategija, kuri yra numatyta iš anksto leis tikslingai tiek savivaldybei, tiek mokykloms bendrai siekti numatytų rezultatų..

5.4 Vilniaus rajono savivaldybės ir Šalčininkų rajono savivaldybės ekspertų interviu analizė

Ekspertinio interviu metu užduodami klausimai buvo iš anksto paskirstyti į tris temines sritis : .mokyklų tinklo formavimo projektas, suinteresuotų asmenų įtraukimas į tinklo formavimą ir mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimas savivaldybėje. Toks paskirstymas leido konkrečiau formuluoti klausimus ir gauti tiksliausius atsakymus, kurie papildytų, pagrįstų arba ne, ankstesniame skyriuje padarytas prielaidas ir išvadas

Apie patį mokyklų tinklo formavimo procesą ekspertai kalbėjo nemažai. Ekspertams nr.3 ir nr. 4 buvo papildomai užduoti klausimai susiję su mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano rengimo ypatumais ir mokyklų tinklo formavimo procesu. Ekspertai išsamiai papasakojo kuo vadovaujasi rengiant mokyklų tinklo formavimo projektą. Abu ekspertai įvardino, kad savivaldybė prieš rengiant mokyklų tinklo formavimo projektą analizuoja švietimo situaciją, remiantis iš gautos kiekvienos savivaldybės mokyklos esamos situacijos analizės. Po atliktos išsamios švietimo būklės savivaldybėje analizės yra pradedamas mokyklų tinklo formavimo proceso įtvirtinimo etapas. Įtvirtinimo etape taip pat didelį dėmesį skiriama mokinių

skaičiaus kaitai savivaldybėje. Kaip įvardina ekspertai, nuo mokinių skaičiaus priklauso ar bus formuojama klasė mokykloje.

Kokybinės tyrimo medžiagos analizės metu buvo išskirtos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos. Pirmąją kategoriją „Mokyklų tinklo formavimo procesas“ sudaro šios subkategorijos:

Kategorija	Subkategorija
Mokyklų tinklo formavimo procesas	Mokinių skaičiaus pokytis
	Mokinių klasės komplektų formavimas ir finansavimas
	Mokyklų finansavimas
	Kaimo mokyklų situacija
	Savivaldybės vaidmuo
	Bendruomenės vaidmuo

16 lentelė. Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijos. Sudaryta darbo autorės.

Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Eksperto kodas
Mokinių skaičiaus pokytis	<i>„Atliekam kasmetinį monitoringą dėl mokinių skaičiaus klasėse ir kasmet mes iki gegužės 1 dienos nustatom, o iki rugsėjo 1 dienos patikslinam mokinių skaičiaus klasėse pokytį pačioje mokykloje“</i>	E-2
	<i>„Atsižvelgiame į gimstamumo rodiklius savivaldybėje. Taip pat analizuojame vaikų skaičiaus tendencijas.“</i>	E-3

17 lentelė. Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Remiantis ekspertų interviu metu atsakymais, galima teigti, kad savivaldybė rengiant projektą didelį dėmesį atkreipia į mokinių skaičių klasėse. Iš ko vėliau yra matoma kiek mokyklų galės gauti finansavimą iš Vyriausybės ir kiek klasių, kurios yra nepilnai sukomplektuotos bus finansuojamos iš savivaldybės biudžeto.

Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Eksperto kodas
Mokinių klasės komplektų formavimas ir finansavimas	<i>„Jeigu pavyzdžiui komplekte pagal reikalavimus turi būti klasėje 12 mokinių, o susirenka tik 10 mokinių grupė, tokios grupės negauna finansavimo iš Vyriausybės. Tokiu atveju juos išlaikyti turi savivaldybė naudojant savivaldybės lėšas, iš savo biudžeto.“</i>	E-3

18 lentelė. Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Pastebėtina, kas ekspertas E-3 įvardina galimybę komplektuoti mokykloms nepilnas klases. Šioje situacijoje daugiausia buvo kalbama apie 11 ir 12 klasių kompleksus.

Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Eksperto kodas
Mokyklų finansavimas	„Visų pirmą atsižvelgiame į mokinių klasėse skaičių, nes nuo mokinių skaičiaus priklauso mokyklų finansavimas, kiek savivaldybė turi lėšų švietimui finansuoti ir kiek lėšų gaus iš vyriausybės.“	E-3
	„Jeigu nėra 10 vaikų priešmokyklinėje grupėje, tada finansavimas yra mažinamas. Jeigu nuo 1-10 klasės nėra 8 mokinių klasėje, pvz. yra tik 5. Tada iš valstybės gaunama tik pusė krepšelio, o 11-12 klasėje jeigu nėra 12 vaikų, tai Valstybė visai neskyrė finansavimo komplektuoti tokias klases.“	E-3
	„Na ir be abejo lėšų paskirstymas lemia mokyklų tinklo formavimą, arba atvirkščiai mokyklų tinklo formavimas lemia lėšų paskirstymą.“	E-3

19 lentelė. Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Galima daryti prielaidą, kad tokiu iš savivaldybės biudžeto skirtu finansavimu savivaldybė stengiasi palaikyti mokyklas, kurios dėl tam tikrų priežasčių negalėjo surinkti pilno klasės komplekto. Čia galima išvelgti nemažą savivaldybės indelį į mokyklos tinklo formavimą leidžiant mokiniams mokytis mokykloje arčiausiai savo namų ir nekeičiant į kitą bei siekį palaikyti mažas mokyklas kaimo vietovėse.

Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Eksperto kodas
Kaimo mokyklų situacija	<i>„Norėčiau pabrėžti, kad mažose gyvenvietėse labai svarbu, kad būtų mokykla. Tada yra didesnė tikimybė, kad jaunos šeimos liks gyventi toje gyvenvietėje, jų vaikai turės galimybę mokytis arti namų na r galiausiai neištuštės Lietuvos kaimai, miesteliai ir vienkiemiai. Tada toks miestelis turi ateitį.“</i>	E-3
	<i>„Jeigu kalbėti apie mokyklų uždarymą, stengiamės to nedaryti o ieškoti įvairių išeičių.“</i>	E-2

20 lentelė. Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

E-2 ir E-3 ekspertai pabrėžia, kad taip planuojant lėšas, kaimo vietovėse esančios mokyklos yra išsaugomos. Toks sprendimas yra priimamas siekiant išsaugoti kaimo vietovėse gyventojų tankumą išvengti kaimų ištuštėjimo. Paliekant atidarytas pradinio ir pagrindinio ugdymo mokyklas, mokiniai turi galimybę mokytis arčiau namų. Tuo pačiu nereikia skirti papildomų lėšų mokinių pavėžėjimui į kitas mokyklas, mokytojams išsaugomos darbo vietos, o svarbiausia jaunos šeimos pasilieka gyventi kaime. Galima teigti, kad tokia savivaldybės strategija yra pagrįsta ir susijusi su regioninės plėtros tikslais Tačiau vien mokyklos fizinis išsaugojimas nėra pakankamas švietimo kokybei ar atotrūkiams mažinti ir reikalauja išsamesnės švietimo kokybės tokiose mokyklose analizės, įvertinant mokytojų kvalifikaciją ir ilgalaikį socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą kaimo vietovėje. Jeigu švietimo kokybė mokykloje yra užtikrinama ir mokinių pasiekimų atotrūkių tendencija nedidelė ir mažėjanti, tai tokios mokyklos gali funkcionuoti. Pastebėtina, jeigu mokykla nesugeba suteikti kokybiško ugdymo savo mokiniams arba dėl netinkamo klasės komplektavimai mokinių skaičiaus klasėse negali steigti 11 -12 klasės, tokias mokyklas dabar siūloma reorganizuoti. Tačiau mokyklų tinklo formavimo ir klasės komplektų formavimo kriterijuose iki galo nėra atsižvelgiama į kaimo vietovės, mažų miestelių situaciją ir specifiką regioninės politikos plėtros kontekste.

Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Eksperto kodas
Savivaldybės vaidmuo	„Savivaldybė prieš rengiant mokyklų tinklo formavimo planą atlieka įvairias apklausas“	E-5
	„Tvirtina galutinį mokyklų tinklo formavimo planą ir viešai skelbia apie nutarimą.“	E-4
	„Savivaldybės taryba tvirtina mokyklų tinklo formavimo planą, atsižvelgia į visus švietimo kokybės gerinimui reikalaujančius aspektus.“	E-1
	„Savivaldybė yra mokyklos savininkė, o savivaldybės Taryba tvirtina mokyklų tinklo pertvarkymo bendrąjį planą, mokyklų reorganizaciją.“	E-2
	„Savivaldybė yra iniciatorė.“	E-3

21 lentelė. Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Remiantis ekspertų atsakymais galima teigti, kad savivaldybė yra mokyklų tinklo formavimo iniciatorė, vykdytoja ir įgyvendinimo proceso stebėtoja. Nuo savivaldybės atliktų tyrimų ir švietimo kokybės analizės priklauso kaip bus formuojamas mokyklų tinklas. Tam, kad švietimo kokybės analizė būtų veiksminga, savivaldybės turėtų savo veiklą daugiau orientuoti į mokinių pasiekimų atotrūkių

savivaldybėje mažinimą. Siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius vertėtų į mokyklų tinklo formavimo procesą įtraukti mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimą kaip prioritetą ir atsižvelgti į mokyklų bendruomenės indėlį tinklo formavimo ir įgyvendinimo procese.

Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Eksperto kodas
Bendruomenės vaidmuo	<i>„Patariamasis balsas. Visos švietimo įstaigų bendruomenės, kai eina kalba būtent apie jų ugdymo įstaigą labai aktyviai dalyvauja mokyklų tinklo formavimo procese.“</i>	E-3
	<i>„Mokyklos bendruomenė mokyklų tinklo formavimo procese atlieka pagrindinį vaidmenį.“</i>	E-2
	<i>„Būtent mokyklos bendruomenės balsas mokyklų tinklo formavimo procese yra svarbiausias.“</i>	E-1
	<i>„Todėl svarbu, kad kiekviena mokyklose bendruomenė kuri susiduria su mokyklų tinklo formavimu turi tvirtai atstovauti savo mokyklos interesus, visų pirma savo mokinių interesus.“</i>	E-4
	<i>„Mokyklos bendruomenė šiame mokyklų tinklo formavimo procese atlieka labai svarbų vaidmenį, tačiau nėra galutinė sprendimo priminėtoje.“</i>	E-5

22 lentelė. Mokyklų tinklo formavimo proceso subkategorijų pagrindimas. Sudaryta darbo autorės

Atlikto tyrimo metu ekspertų nuomonė apie mokyklos bendruomenės vaidmenį mokyklų tinklo formavimo procese yra vienareikšmiškai palanki. Visi dalyvaujantis interviu ekspertai pasisakė, mokyklos bendruomenės vaidmuo yra labai svarbus ir reikšmingas visam mokyklų tinklo formavimo procesui. Ekspertas E-3 savo atsakyme įvardina, kad atliekant mokyklų tinklo formavimą mokyklų bendruomenės balsas yra labai svarbus. Ekspertai taip pat įvardina, kad savivaldybė dažnai nemato visos esamos situacijos mokykloje, kas jų nuomone yra visiškai normalu. Todėl šiame mokyklų tinklo formavimo procese, mokyklos bendruomenės balsas yra ekspertinis, patariamasis ir atstovaujantis visos mokyklos interesams. Ekspertai įvardina, kad mokyklos bendruomenė teikiant savo pakeitimus ir pasiūlymus mokyklų tinklo formavimo procese prisideda prie pačio inicijavimo proceso, ko pasėkoje mokyklai yra žymiai lengviau įgyvendinti savo mokykloje planuojamus pokyčius, siekiant kokybiškesnio ugdymo (si) ir mokymo (si).

Antrąją kategoriją „Mokyklų tinklo formavimo procesas“ sudaro šios subkategorijos:

Kategorija	Subkategorija
Mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimas	Pasiekimų atotrūkių veiksniai
	Mokinių pasiekimų atotrūkių stebėseną

23 lentelė. Mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo subkategorijos. Sudaryta darbo autorės.

Ekspertų interviu analizės metu išaiškėjo, kad ekspertams kelia sunkumų įvardinti veiksniai kurie lemia mokinių pasiekimų atotrūkį. Daugelis ekspertų įvardino pagrindinius, arba labiausiai pastebimus mokinių pasiekimų atotrūkių veiksniai, tai - socialinis, ekonominis ir kultūrinis kontekstai.

Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Eksperto kodas
Pasiekimų atotrūkių veiksniai	„Kas tiksliai lemia mokinių pasiekimų atotrūkius labai sunku pasakyti, nes lemia daug įvairių faktorių: šeimos ekonominė padėtis, gyvenamoji vieta, gerų specialistų trūkumas mokykloje ir pan.“	E-3
	„Atsižvelgiame į mokyklos aplinką, mokytojų kvalifikaciją ir kitus veiksniai. Ir tada matome kur galime padėti, pareguliuoti.“	E-2
	„Mano labiausiai lemia tai mokinio mikroklimatas ir socialinė padėtis. Kokioje aplinkoje gyvena, kokie mokinio tėvai“	E-1
	„Manau sunku nuspėti visus veiksniai lemiančius mokinių pasiekimų atotrūkį.“	E-4

	„Manyčiau čia nuo beveik visko priklauso. Mokinių pasiekimų atotrūkį gali lemti tiek mokyklos ugdymo ir mokymo kokybė, gali lemti socialinė kultūrinė mokinių aplinka, kur jie gyvena ir su kuo bendrauja. Taip gali lemti dvikalbystė.“	E-5
--	--	-----

24 lentelė. Mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo subkategorijos pagrindimas. Sudaryta darbo autorės.

Ekspertai įvardina, kad mokiniai dažnai perima savo tėvų įpročius bei gyvenimo būdą. Todėl labai svarbu socialinį, emocinį ir kultūrinį kontekstą gerinti regioninės politikos lygiu. Pastebėtina, kad ekspertas E-5 dvikalbystę įvardina kaip mokinių pasiekimų atotrūkio veiksnį. Ekspertas E-5 dvikalbystės veiksnį aprašo, kaip labiau neigiamą, argumentuojant, kad mokiniai į savo gimtąją kalbą įtraukia nereikalingus žodžius iš kitų kalbų. To pasekoje, mokiniai pripranta kalbėti netaisyklingai, nuo ko vėliau mokinių kalbiniai gebėjimai gali būti prastesni. Galime daryti prielaidą, kad kuo taisyklingesnė yra mokinių gimtoji kalba, kuri priklauso nuo įvairių faktorių, tuo mokinių kalbiniai, rašybos ir kitų dalykų pasiekimai bus geresni.

Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Eksperto kodas
Mokinių pasiekimų atotrūkių stebėseną	„Vyкта įvairūs pasiekimų patikrinimai pvz. PISA tyrimo duomenys, Nacionaliniai mokinių patikrinimai, brandos egzaminų rezultatai. Taip pat mokyklos pačios kasmet atlieka įsivertinimą.“	E-3
	„Savivaldybės švietimo skyrius nuolat stebi pagrindinių mokyklų patikrinimo rezultatus ir juos analizuojame, analizuojame brandos egzaminų rezultatus ir darome išvadas.“	E-2
	„Visi mokinių patikrinimai, olimpiados, egzaminai ir panašiai yra savivaldybės analizuojami ir rezultatai yra kaupiami.“	E-1
	„Kiekviena mokykla švietimo skyriuje turi savo kuratorių	E-4

	<i>kuriam teikia pagrindinius duomenys apie mokinių pasiekimus olimpiadose, egzaminuose, patikrinimuose ir panašiai. “</i>	
	<i>„Mokyklos pateikia mokinių pasiekimų suvestinę ataskaitą ir taip savivaldybė mato mokinių pasiekimus. “</i>	<i>E-5</i>

25 lentelė. Mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo subkategorijos. Sudaryta darbo autorės.

Atlikto ekspertinio interviu metu išaiškėjo, kad savivaldybė nuolat kaupia ir analizuoja mokinių pasiekimus. Duomenys yra gaunami iš mokyklų, kurios atlieka išorinį mokinių pasiekimų vertinimą ir išvadas pateikia savivaldybės švietimo skyriui. Švietimo skyrius kaupia gautus iš mokyklų duomenys apie mokinių pasiekimus, analizuoja gautus rajono olimpiadų ir konkursų rezultatus, brandos egzaminų rezultatus, PUPO ir mokinių nacionalinio patikrinimo rezultatus. Ekspertų teigimu visi kaupiami duomenys apie mokinių pasiekimus yra reikalingi tam, kad kiekviena mokykla galėtų palyginti save su kitomis mokyklomis tam, kad siekti geresnių rezultatų ir matyti tobulintinas sritis, o savivaldybė galėtų matyti bendrą savivaldybės švietimo kokybės būklę.

5.5 Tyrimų rezultatų apibendrinimas

Siekiant įgyvendinti darbe užsibrėžtas užduotis pasirinktas kokybinio tyrimo metodas ir kokybinė dokumentų analizė, atlikta Vilniaus rajono savivaldybės ir Šalčininkų rojo savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendruoju planų analizė. Atliktas ekspertinis interviu, kurio metu buvo apklausti penki ekspertai.

Tyrimo metu siekta atskleisti mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo tikslo raišką formuojant mokyklų pertvarkos planus bei jo įgyvendinimo praktiką Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse bei išanalizuoti mokinių pasiekimų atotrūkių veiksnius.

Pastebėtina, kad ekspertiniame tyrime planuota buvo apklausti didesnę skaičių informantų iš abiejų savivaldybių. Tačiau, dėl iškilusių tyrimo eigoje sunkumų buvo apklausti tik penki informantai, kurie tyrime dalyvauja kaip ekspertai. Pažymėtina, kad tarp informantų yra du savivaldybės darbuotojai kurie glaudžiai susiję su mokyklų tinklo formavimo procesu.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad:

- Savivaldybė prieš rengdama mokyklų tinklo formavimo projektą privalo informuoti visus suinteresuotus asmenys. Ištirtose savivaldybėse suinteresuotųjų informavimas vykdomas raštu.

Paruoštas oficialus laiškas yra siunčiamas suinteresuotiems asmenims, kurie per nustatyta laiką ne mažiau kaip per 7 dienas ir ne ilgiau nei per 15 dienų privalo įvertinti projektą. Jeigu planuojami pakeitimai netenkina, per numatyta laiką suinteresuotieji asmenys privalo pateikti savo korekcijas arba siūlymus. To neatlikus laiku keisti mokyklų tinklo formavimo projekto nebegali ;

- Mokyklos bendruomenės indelis yra labai reikšmingas ir reikalingas mokyklų tinklo formavimo procese siekiant ugdymo ir tinklo pertvarkos įgyvendinimo kokybės. Ištirtose savivaldybėse mokyklų bendruomenės aktyviai dalyvauja, tačiau išskyla problemos ;
- Iš anksto numatyti tinklo pertvarkos plane pagrindiniai rezultatai leidžia tikslingai formuoti įgyvendinimo strategiją savivaldybei ir mokyklų bendruomenėms, kas leidžia užtikrinti ir taikyti stebėsenos mechanizmą;
- Klasės komplekto formavimas mažosiose savivaldybėse yra skirtingas negu žiedinėse, todėl atitinkamai turėtų būti kitaip finansuojamas ir organizuojamas, atsižvelgiant į individualią kiekvienos mokyklos situaciją ir regioninės politikos tikslus;

Mokinių pasiekimų atotrūkio veiksniai yra žinomi, tačiau kriterijai, kurie padėtų mažinti mokinių pasiekimų atotrūkį nedetalizuojami, kas apsunkina šio tikslo realizavimą. *Apibendrinant galima teigti, kad tyrimo metu atlikta kokybinė dokumentų analizė ir ekspertinis interviu padėjo įvykdyti užsibrėžtas užduotis. Kokybinio tyrimo metu atliktas ekspertinis interviu leido atskleisti kokie veiksniai galimai daro įtaką mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimui, bei išgrynino mokyklos bendruomenės indelio svarbą formuojant mokyklų tinklą savivaldybėje. O kokybinė dokumentų analizė leido atskleisti mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimo tikslo raišką Vilniaus rajono savivaldybės ir Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendruosiuose planuose.*

IŠVADOS

1. Nustatyta, kad mokinių atotrūkius gali lemti tokie veiksniai: socialinis, ekonominis kultūrinis kontekstas, mokinio šeimos kultūra ir namų aplinka, socialinis, ekonominis, kultūrinis vietovės ir regiono kontekstas, pedagogų kvalifikacijos lygis, ugdymo organizavimas mokykloje, emocinė mokinio aplinka, mokinio motyvacija mokytis, neformaliojo ugdymo prieinamumas. Tačiau Lietuvoje iki šiol tiksliai nėra žinoma kokie iš paminėtų veiksnių turi lemiamą įtaką mokinių pasiekimų atotrūkiams ir kokios priemonės gali sumažinti tų veiksnių poveikį... Tačiau pagal išnagrinėtą literatūrą galime daryti prielaidą, kad kiekvieno mokinio situacija yra individuali ir turi būti atskirai analizuojama mokyklos ir kiekvienos savivaldybės mastu.
2. Atskleidus regioninės politikos prielaidas galima teigti, kad, tam jog būtų užtikrintas kokybiškas ir prieinamas švietimas kiekvienam mokiniui, visų pirmą turi būti užtikrintas kokybiškas gyvenimas tiek didmiesčiuose, tiek mažuose kaimeliuose, kas reiktų socialinių atotrūkių nacionaliniu mastu mažinimą. Atsižvelgiant į tai, siekiant ateityje išsaugoti mokyklų tinklą mažesnėse savivaldybėse, reiktų daugiau dėmesio skirti infrastruktūros, socialiniam, ekonominiam ir kultūriniam kontekstui gerinti, bei jaunų šeimų skatinimui likti ir atvykti gyventi kaime. Jeigu būtų užtikrinamos palankios gyvenimui, darbui ir ugdymui (si) bei mokymui (si) sąlygos arčiau namų, sumažėtų asmenų neturinčių darbo skaičius ir tuo pačiu pagerėtų mokinių motyvacija siekti aukštesnių įvertinimų. Visos sąlygos būtų palankios tam, kad būtų užtikrintos lygios galimybės kiekvienam į oru ir kokybišką gyvenimą bei švietimą.
3. Atliktas tyrimas parodo, kad formuojant mokyklų tinklo formavimo taisykles nacionaliniu lygmeniu svarbu įvertinti skirtingą Lietuvos savivaldybių kontekstinę situaciją, todėl tikslinga palikti didesnę savarankiškumą savivaldybėms spręsti dėl mokyklų tinklo konkrečioje savivaldybėje.
4. Atlikus empirinį ir kokybinį tyrimą nustatyta, kad Vilniaus rajono savivaldybė, siekiant užtikrinti švietimo kokybę ir prieinamumą daugiausia dėmesio skiria racionaliam lėšų paskirstymui, tačiau nekelia prioriteto mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimui. Tuo tarpu Šalčininkų rajono savivaldybė bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metų bendrajame plane numatė uždavinius ir pagrindinius jų įgyvendinimo rezultatus, siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius. O atliktas tyrimo metu ekspertinis interviu leido iš arti susipažinti su visomis mokyklų tinklo formavimo subtilybėmis ir sužinoti ekspertų nuomonę apie mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo realizavimą savivaldybėje.

REKOMENDACIJOS

Vilniaus rajono savivaldybei rekomenduojama atlikti išsamią mokinių pasiekimų pažangos ir atotrūkių analizę. Remiantis analizės rezultatais turėtų būti formuojamas mokyklų tinklo pertvarkos pagrindinis tikslas ir numatomos konkrečios priemonės.

Šalčininkų rajono savivaldybei rekomenduojama toliau laikytis esamų mokyklų tinklo formavimo taisyklių, atliekant prieš tai mokinių pasiekimų analizę. Taip pat ateityje numatyti savivaldybėje ugdymo pagalbos centrą skirtą gerosios patirties sklaidai, mokytojų kvalifikacijos kėlimui ir pagalbai mokiniams reikalaujantiems pagalbos.

Nacionaliniu lygmeniu formuoti holistinį požiūrį į Mokyklų tinklo pertvarkos politiką efektyviau taikant subsidiarumo principą ir skatinant tarp sektorinio bendradarbiavimo požiūrį, kuris apimtų visas regioninės politikos dimensijas, kad savivaldybės galėtų racionaliau apibrėžti mokyklų tinklo pertvarkos tikslus dermėje su regioninės politikos tikslais.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. Ališauskas, Ričardas. Lietuvos švietimas: sėkmės įrodymų paieškos. *Pedagogika*, (2009) 13-23.
<https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=128454>
2. Bagdanavičius, Juozas. *Žmogiškasis kapitalas: Mokymo metodinė priemonė*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. 2002.
3. Bakonis, Evaldas. (2020), „*Lietuvos miestų ir kaimų mokinių pasiekimai: skirtumai, jų priežastys, galimi įveikos būdai*“ . Švietimo problemos analizė, Nr. 5 (183), p.1-12.
https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/09/Miesto-ir-kaimo-mokiniu-pasiekimai_elektroninis.pdf
4. Balevičienė, Sandra. (2013) „Švietimo kokybė“ . Švietimo problemos analizė, Nr. 10 (96), p.1-12.
https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/bs_Svietimo-kokybe-2013-11.pdf
5. Bitinas, Bronislovas, Rupšienė, Liudmila, Žydzžiūnaitė, Vilma. *Kokybinių tyrimų metodologija Vadovėlis*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2013.
6. Bružienė, Rūta. (2020), „*Politinis dialogas švietime: kaip siekiame?*“ . Švietimo problemos analizė, Nr. 1 (179), p.1-8
https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/05/Politinis-dialogas-svietime_internetinis.pdf
7. Budreika, Donatas. „*Regioninė politika Europoje*“ . Mokomoji knyga. Vilniaus universitetas (2013)
http://www.gkk.gf.vu.lt/images/leidiniai/ERP.11.11vadovelis.Fin_.pdf
8. Gaižauskaitė, Inga, Valavičienė, Natalija. *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2016.
9. Jevsejevienė, Jolanta. (2018), „*Bendrojo ugdymo tobulinimas. Ką gali savivaldybė?*“ . Švietimo problemos analizė, Nr. 1 (171), p.1-12
https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/11/Bendrojo-ugdymo-tobulinimas.-Ka-gali-savivaldybe_2018.pdf
10. Jucevičienė, Palmira. *Organizacijos elgsena*. Kaunas. 1996, 48.
11. Kardelis, Kęstutis. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Vadovėlis*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2016, 94-100
12. Kuliešis, Gediminas Vidickienė, Dalia. „*Lietuvos kaimo gyventojų nuomonės tyrimai dėl kaimo infrastruktūros gerinimo*.“ Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas straipsninis Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. 2008, Nr. 1 (12), 96-104.
<https://www.laei.lt/?mt=mokslo-publikacijos&straipsnis=132&metai=2008>

13. Mačerinskienė, Irena, Sabaitė, Ginta. *Basic Issues on Regional Development Policies. Regionų plėtra*. 2001, 177-180.
14. Melnikas, Borisas. „Regionų socialinė ekonominė raida: inovacijos ir „oazių“ politika“ Viešoji politika ir administravimas. (2003) Nr. 6
<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/13815/2483-5290-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
15. Mikienė, Svajonė, Gailiūtė, Edita, (2020). „Pažangos samprata mokyklose (pagal mokyklų įsivertinimo duomenys), Tyrimo ataskaita“. Nacionalinė švietimo agentūra, p.1-37
https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/04/Pazangos_samprata_mokyklose.pdf
16. Pavlavičienė, Renata. „Geros mokyklos koncepcija kviečia dialogui apie prasmę“. Geros mokyklos link. Kokybės vadybos stiprinimas bendrojo ugdymo mokyklose (modelių sukūrimas). Straipsnių leidinys. (2015): 34-40.
http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/2015_Geros_mokyklos_link.pdf/c7f9894a-10fc-44cf-86ab-d0f144266a0b
17. Targamadžė, Vilija „ Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimo linkmės“. Mokslo studija. Vilniaus universiteto leidikla, Vilnius. (2017) 20-90.
https://www.vu.lt/leidyba/images/knygos/Filosofija/Geros_mokyklos_koncepcijos_%C4%AFgyvendinimo_linkmes_V.Targamadze.pdf
18. Tidikis, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vadovėlis*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras. 2003, 340- 355
19. Trakšėlys, Kęstutis. „Švietimo prieinamumas - visuomenės socialinio teisingumo rodiklis.“ Socialinių mokslų studijos. (2015): Nr. 7 (2), 232-246.
<https://www3.mruni.eu/ojs/societal-studies/article/view/4305>
20. Trakšėlys, Kęstutis, Martišauskienė Dalia, (2016). *Švietimo paslaugų kokybė: efektyvumas, rezultatyvumas, prieinamumas*. Tiltai, ISSN 2351-6569 2016, Nr. 1, p.191-206
https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB_0001:J.04~2016~1491582812674/J.04~2016~1491582812674.pdf
21. Schiefelbeinas, E., McGinnas, N. (2011). *Mokomės ugdyti: siūlymai Lotynų Amerikos švietimui pertvarkyti*. Vilnius: Vaistų žinios
22. Šliavaitė, Kristina. „Ar galimas neoliberalus socialinis teisingumas? Lietuvos mokyklų tinklo optimizavimo interpretacijos ir patirtys“. Kultūra Ir Visuomenė : Socialinių Tyrimų žurnalas, 2018, Nr. 9 (2), (2018) p. 37-60.

- http://culturesociety.vdu.lt/wp-content/uploads/2018/08/KN92_4_Ar-galimas-neoliberalus-socialinis.pdf
23. Zabulionis, Algirdas. „*Tarptautinio švietimo tyrimo OECD PISA Lietuvos ir kaimyninių šalių duomenų tikslinė antrinė analizė*“. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija Nacionalinė švietimo agentūra. (2020): 3-48.
<https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/09/Tarptautinio-svietimo-tyrimo-OECD-PISA-2018-m.-Lietuvos-ir-kaimyniniu-saliu-duomenu-tiksline-antrine-analize.pdf>
24. Education and Training Monitor 2019 Estonia Factsheet
https://ec.europa.eu/education/node/612_ka
25. Bourne, Angela. „*Regional Europe*“. Oxford University Press, European Union Politics, (2003) Vol. 1, 278-293
26. Patton, Michael Quinn. *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications. Newbury Park London New Delhi. 1990, 169-189.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/nur.4770140111>
27. OECD Reviews of School Resources: Estonia (2016)
https://www.researchgate.net/publication/301673867_OECD_Reviews_of_School_Resources_Estonia
28. Education and Training Monitor 2019 Poland Report
https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/education-and-training-monitor-2019-poland-report_en
29. LR ŠMM įsakymas „*Dėl Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos patvirtinimo*“ 2008/ Nr. ISAK-3219. Žiūrėta 2021m. kovo 1 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.332022/asr>
30. LR VRM įsakymu „*Dėl regioninės plėtros departamento prie vidaus reikalų ministerijos nuostatų ir administracijos struktūros patvirtinimo*“ 2010/ Nr. IV-720. LRS. Žiūrėta 2020 m. gegužės 2 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.388970/asr>
31. LRV Nutarimas „*Dėl respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo*“ Žin. 2001, Nr. 24-794. LRV. Žiūrėta 2020 m. gegužės 2 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.126110/asr>
32. LR regioninės plėtros įstatymas 2020 m./ Nr. XIII-3041. Žiūrėta 2020 lapkričio 10d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ab78cdf0b15c11ea9a12d0dada3ca61b>
33. LRV nutarimas „*Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo*“.2016 /Nr. 376. LRS Žiūrėta 2020 m lapkričio 10 d.

- <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.402875/asr>
34. LR vietos savivaldos įstatymas 1994/ Nauja redakcija 2008/ Nr. X-1722. Žiūrėta 2021m. vasario 15.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/asr>
35. LR Švietimo ir mokslo ministerija. *Rekomendacijų paketas dėl mokyklų tinklo pertvarkos*. 2018, Vilnius, p.3- 72
<https://www.upc.smm.lt/projektai/pasirengimas/apie/Rekomendaciju-paketas-del-mokyklu-tinklo-pertvarkos.pdf>
36. „Regionų plėtra“. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. Žiūrėta 2020 m. gegužės 2 d.
<https://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/regionu-pletra>
37. Valstybinio audito ataskaita „Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus“ 2020-09-14 Nr. VAE-11 https://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2
38. Žodynas –regionas. <https://www.vle.lt/Straipsnis/regionas-78899>

Kežun A. E. . *Švietimo įstaigų formavimas regionuose siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius.*
Vadovė Prof. dr. Jolanta Urbanovič.- Mykolo Romerio universitetas, Viešojo valdymo ir verslo fakulteto,
Viešojo administravimo institutas, 2021.-

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe atlikta švietimo įstaigų formavimo regionuose apžvalga, siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius. Teorinėje dalyje apžvelgta regioninės politikos samprata. Taip pat regioninės politikos fone buvo apžvelgtas švietimo paslaugų prieinamumas ir švietimo kokybės užtikrinimo galimybės Lietuvoje. Empirinėje dalyje atlikus ekspertinį vertinimą bei dokumentų lyginamąją analizę, buvo identifikuoti mokyklų tinklo formavimo kriterijai, kuriais remiantis Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse formuojami mokyklų tinklo planai. Tyrimo metu buvo išanalizuoti mokyklų tinklo pertvarkymo Vilniaus ir Šalčininkų rajonų planai, kur buvo nustatyti prioritetingi uždaviniai sąlygojantis mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimą. Pabaigoje pateiktos išvados bei rekomendacijos.

Pagrindiniai žodžiai: Regiono politika, Vilniaus ir Šalčininkų rajono savivaldybės, mokyklų tinklas, švietimo kokybė, mokinių pasiekimų atotrūkių, atskirties mažinimas, lygių galimybių užtikrinimas.

Kežun A. E. *Formation of a Network of Educational Institutions in the Regions in order to Bridge the Achievement Gap for Students/* The master thesis of Education and Science Policy and Management. Supervisor prof. dr. J. Urbanovič – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Governance and Business, 2021

ANOTATION

The master's thesis contains the analysis of factors which impact the students achievement gap and the possibilities of forming a network among educational institutions in municipalities in order to bridge the students achievement gap. The qualitative analysis of documents, which includes the analysis of the general plan for the reorganization of the formal education school network in Vilnius and Šalčininkai district municipalities in 2016-2020, was carried out. The qualitative analysis of the documents has determined the priority guidelines which help to improve the quality of education in each municipality. Additionally, the practice of the efforts to bridge students achievement gap in the formation of school transformation planning, was presented as well.

The master's thesis contains an expert interview, which allowed to get acquainted with all the subtleties of school network formation and to find out the expert opinions on the implementation of bridging the students achievement gap in the municipalities.

Key words: regional policy, network among educational institutions, students achievement gap, quality of education.

Kežun A. E. *Švietimo įstaigų formavimas regionuose siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius.*
Vadovė Prof. dr. Jolanta Urbanovič.- Mykolo Romerio universitetas, Viešojo valdymo ir verslo fakulteto,
Viešojo administravimo institutas, 2021.-

SANTRAUKA

Regioninės politikos plėtros netolygumai lemia nepalankų socialinį ir ekonominį kontekstus, kurie turi tiesioginę įtaką tokių vietovių mokinių pasiekimas. Švietimo prieinamumas, lygios ugdymo (si) ir mokymo (si) galimybių užtikrinimas yra prioritetinės gairės „Lietuva 2030“ strategijoje.

Mokinių pasiekimai panašiose savivaldybėse labai skiriasi. Mokinių pasiekimų atotrūkis bėgant metams yra labai išaugęs. Įvairūs veiksniai turi įtakos mokinių pasiekimų atotrūkiams, tačiau dar nėra nustatyta, kokie veiksniai yra lemiantis. Todėl, tam kad būtų mažinami mokinių pasiekimų atotrūčiai, vyriausybė, savivaldybė ir mokyklos bendruomenė privalo siekti vieningo tikslo- gerinti švietimo kokybę ir užtikrinti kiekvienam kokybišką, prieinamą ir šiuolaikišką ugdymą nepaisant lyties, religinių įsitikinimų, tautybės ar gyvenamosios vietos.

Magistro baigiamajame darbe analizuojami mokinių pasiekimų atotrūkio veiksniai bei švietimo įstaigų tinklo savivaldybėse formavimo galimybės mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimui. Magistro darbo objektas- mokyklų tinklo formavimas siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūki. Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybės atvejai. Tikslas- išanalizuoti mokinių pasiekimų atotrūkio veiksnius ir švietimo įstaigų tinklo savivaldybėse formavimo galimybes atotrūkių sumažinimui. Tikslui pasiekti buvo išskirti tokie uždaviniai: išanalizuoti mokinių pasiekimų atotrūkių veiksnius; atskleisti regioninės politikos prielaidas ir mokyklų tinklo savivaldybėse formavimo kriterijus, lemiančius mokinių pasiekimo atotrūkių mažinimą; atlikus empirinį tyrimą atskleisti mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo tikslo raišką formuojant mokyklų pertvarkos planus bei jo įgyvendinimo praktiką Vilniaus rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse bei pasiūlyti rekomendacijas ir priemones naujam tinklo pertvarkos planavimo periodui 2021-2025 metams.

Kokybinio tyrimo metu buvo atliktas kokybinė dokumentų analizė, kuri apima Vilniaus ir Šalčininkų rajonų savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkymo 2016-2020 metais bendrojo plano analizę. Kokybinės dokumentų analizės metu buvo atskleistos prioritetinės kiekvienos savivaldybės gairės siekiant gerinti švietimo kokybę savivaldybėje. Taip pat buvo atskleista mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo tikslo raiška formuojant mokyklų pertvarkos planus.

Magistro baigiamajame darbe taip pat buvo atliktas ekspertinis interviu, kuris leido iš arti susipažinti su visomis mokyklų tinklo formavimo subtilybėmis ir sužinoti ekspertų nuomonę apie mokinių pasiekimų atotrūkių mažinimo realizavimą savivaldybėje.

Kežun A. E. *Formation of a Network of Educational Institutions in the Regions in order to Bridge the Achievement Gap for Students/* The master thesis of Education and Science Policy and Management. Supervisor prof. dr. J. Urbanovič – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Governance and Business, 2021

SUMMARY

The inequalities in the development of regional policy tend to lead to unfavorable socio-economic contexts which have a direct impact on students achievements in such areas. The access to education, ensuring equal opportunities for education and training, are priority guidelines in Lithuania's progress strategy "Lithuania 2030".

Students achievements in similar municipalities vary widely and over the years, the achievement gap has significantly increased. Various factors influence gap in students achievements, however the decisive factors are not clearly determined. Therefore, in order to reduce the gap in students achievements, the government, the municipality and the school community must pursue the united goal – to improve the quality of education and to ensure a high quality, accessible and modern education for all, regardless of gender, religion, nationality or place of residence.

The master's thesis contains the analysis of factors which impact the students achievement gap and the possibilities of forming a network among educational institutions in municipalities in order to bridge the students achievement gap. The object of the master's thesis is the formation of a network of educational institutions in order to bridge the achievement gap for students. Case of municipalities of Vilnius district and Šalčininkai district was analyzed. The aim of the master's thesis is to analyze the factors of students achievement gap, as well as, the possibilities of forming a network among educational institutions in municipalities to bridge the gap. In order to achieve this aim, the following objectives were set: to analyze the factors which affect students achievement gap; to demonstrate the assumptions of regional policy and the criteria for the formation of the school network in municipalities, which determine the bridging of students achievement gap; basing on the empirical research results, to present the school transformation plan and its implementation practice in Vilnius district and Šalčininkai district municipalities, and to propose recommendations and measures for the new network transformation planning period, in 2021 – 2025.

The qualitative analysis of documents, which includes the analysis of the general plan for the reorganization of the formal education school network in Vilnius and Šalčininkai district municipalities in 2016-2020, was carried out. The qualitative analysis of the documents has determined the priority guidelines which help to improve the quality of education in each municipality. Additionally, the practice of the efforts to bridge students achievement gap in the formation of school transformation planning, was presented as well.

The master's thesis contains an expert interview, which allowed to get acquainted with all the subtleties of school network formation and to find out the expert opinions on the implementation of bridging the students achievement gap in the municipalities.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2021-05-08

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

__Viešojo valdymo ir verslo fakulteto , Viešojo administravimo instituto, Švietimo ir mokslo politikos ir vadybos programos _____

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

studentas (-ė) __Alina Evelina Kežun _____,

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„**Švietimo įstaigų tinklo formavimas regionuose siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius** _____“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Žinau, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

Alina Evelina Kežun

(vardas, pavardė)

PRIEDAI

Klausimai ekspertiniam interviu- E-3

1. *Kuo vadovaujate rengiant tinklo formavimo projektą?*

E-1 :Visų pirmą vadovaujame LR Vyriausybės nutarimais. Darbo komisija apibendrina gautus duomenis, remiasi savivaldybėje atliktais tyrimais, analizėmis.

2. *Į ką dažniausiai atsižvelgiama rengiant tinklo formavimo projektą?*

E1: Atsižvelgiame į gimstamumo rodiklius savivaldybėje. Taip pat analizuojame vaikų skaičiaus tendencijas. Taip pat yra svarbi pasiekimų ugdymo kokybė, mokinių pasiekimo patikrinimų rezultatai. Į visą tai atsižvelgiame ir jau tada pradėdame rengti tinklo formavimo projektą. Projekto rengimo etape jį koreguojame, taisome, papildome pagal poreikį ir būtinybę.

3. *Kaip vykta mokyklų tinklo formavimo procesas?*

E1:Taryba tvirtina projektą, jo priedus. Prieduose nurodoma, kada bus pertvarkomas mokyklų tinklas. Kada jau ateina terminas, tada yra inicijuojamas pats dokumentas. Kiekvienais metais yra atliekama stebėseną visų švietimo įstaigų kurios yra mūsų rajono savivaldybės teritorijoje, Jeigu yra būtinybė, tada pradėdami tinklo pokyčiai konkrečioje įstaigoje.

4. *Kas yra įtrauktas į šį procesą?*

E1:Politikai ir vietos bendruomenė.

5. *Kokį vaidmenį mokyklų tinklo formavime atlieka bendruomenė?*

E1:Patariamasis balsas. Visos švietimo įstaigų bendruomenės, kai eina kalba būtent apie jų ugdymo įstaiga labai aktyviai dalyvauja mokyklų tinklo formavimo procese. Aktyvūs tėvai, mokytojai ir net mokiniai. Dar nebuvo taip, kad bendruomenė būtų apatiška ir nesidomėtų pokyčiais, kas iš tikrųjų labai džiugina. Tai rodo, kad dirbame su gyvais žmonėmis, o ne su popieriais. Daug ko galime nežinoti arba nematyti, todėl bendruomenių dėka stengiamės keisti arba koreguoti projektą taip, kad visi liktų patenkinti pokyčiais. Taip pat svarbu, kad suprastų kodėl šie pokyčiai turi įvykti.

6. *Kokį vaidmenį atlieka savivaldybė mokyklų tinklo formavimo projekto įtvirtinimo stadijoje?*

E1: Savivaldybė yra iniciatorė. Būtent mes inicijuojame remiantis faktais. Būtinai prieš tai konsultuojamės su vietos bendruomenę. Tenka kartais keisti savo nuomonę po bendruomenės argumentų išsakymo ir gilios analizės.

7. *Kaip Jūsų savivaldybėje yra vykdomas mokytojų kvalifikacijos kėlimas?*

E1: Mokykla turi planą metams, turi krepšelį kuriame yra metams numatytas biudžetas mokytojų kvalifikacijos kėlimui. Čia kalbu apie veikiančias švietimo įstaigas. Jeigu mokyklų tinklo pertvarkos metu yra uždaroma mokykla, tai mokytojams padedame rasti darbą kitoje mokykloje. Kad mokytojai neliktų be darbo. Dažnai mokytojai ieško papildomo darbo, nes per mažas krūvis būna. Jeigu kalbėti apie mokyklų uždarymą, stengiamės to nedaryti o ieškoti įvairių išeičių. Tačiau kai mokinių skaičius būna ant ribos, deja kitos išeities neturime.

8. *Ką Jūsų manymu reikėtų pakeisti/patobulinti/ įtraukti mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimo ir įgyvendinimo kriterijus?*

E1: Mokyklų tinklo pertvarka yra labai natūralus procesas. Svarbu, kad patys politikai jo nedarytų „nenatūralaus“. Tai turi būti pačios savivaldybės pagrindinis vaidmuo, nes dabar atrodo taip, kad nauja valdžia ateina ir nori viską daryti iš naujo ir tą pačią akimirką. Savivaldybė patiria didelį spaudimą iš ŠMSM ir kitų politikų dėl tinklo pertvarkos proceso ir kitų dalykų. Savivaldybės nėra pasiruošusios greitai pokyčiams, kurių reikalauja kasmet visa naujų. Mano nuomonė, kai nuolat yra pertvarkomas mokyklų tinklas, labiausiai kenčia ugdymo kokybė. O dažnai jos iš vis nėra. Tai ilgas procesas, kuris reikalauja racionalių ir pagrįstų pokyčių bei valdymo.

9. *Kaip savivaldybė kaupia informaciją apie mokinių pasiekimus?*

E1: Na šiais laikais didelio įdirbio nereikia. Vyкта įvairūs pasiekimų patikrinimai pvz. PISA tyrimo duomenys, Nacionaliniai mokinių patikrinimai, brandos egzaminų rezultatai. Taip pat mokyklos pačios kasmet atlieka įsivertinimą. Šie duomenys yra apdorojami ir analizuojami savivaldybėje.

10. *Kaip manote kas lemia mokinių pasiekimų atotrūkius Jūsų savivaldybėje?*

E1: Na su didmiesčiais savo savivaldybės negalime liginti. Bet pvz. liginant su panašia savivaldybę, tai pasiekimų atotrūkis mūsų savivaldybėje nėra didelis. Kas tiksliai lemia mokinių pasiekimų atotrūkius labai sunku pasakyti, nes lemia daug įvairių faktorių: šeimos ekonominė padėtis, gyvenamoji vieta, gerų specialistų trūkumas mokykloje ir pan.

11. *Kokia pagalba yra suteikiama didžiausius pasiekimų atotrūkius turinčiai mokyklai?*

E1: Šiomet papildomai skyrėme lėšas 12 klasių mokinių konsultavimui. Rengėme konsultacijas su įvairių dalykų mokytojais –specialistais, kad kiekvienas abiturientas galėtų pasinaudoti galimybe gauti kokybiškas konsultacijas ir pamokas. Kaip ir sakiau, kai kurios mokyklos tiesiog neturi stiprių specialistų, kurie galėtų paruošti abiturientus brandos egzaminams. Stengiamės suteikti galimybes mokiniams, kurie nori mokytis gauti kokybišką pagalbą. Aišku priversti mokytis visus mokinius mes negalime. Ir dažnai tie mokiniai, kuriems labiausiai reikia pagalbos jos nenori priimti. Šiuo klausimu intensyviai bendradarbiaujame su mokyklomis.

Klausimai ekspertiniam interviu. Eksperto kodas- E-2

1. Kuo vadovaujatės rengiant tinklo formavimo projektą?

Pirmiausia remiamės dokumentais t.y teisės aktais kurie reglamentuoja mokyklų tinklo taisykles kurios yra patvirtintos LR Vyriausybės nutarimu. Taip pat konkrečia analizės situacija iš kiekvienos Šalčininkų rajone esančios mokyklos. Savivaldybė be abejo mato kokia yra situacija visose švietimo įstaigose. Atliekam kasmetinį monitoringą dėl mokinių skaičiaus klasėse ir kasmet mes iki gegužės 1 dienos nustatom, o iki rugsėjo 1 dienos patikslinam mokinių skaičiaus klasėse pokytį pačioje mokykloje. O vasario mėnesį mes tvirtinam mokyklų tinklo pertvarkymo bendrojo plano pakeitimus, jeigu jie yra reikalingi. Iš praktikos galiu pasakyti, kad kasmet mes peržiūrime ir papildome arba pakeičiame numatytus pertvarkymus.

2. Į ką dažniausiai atsižvelgiama rengiant tinklo formavimo projektą?

Visu pirmą atsižvelgiame į mokinių klasėse skaičių. Nes nuo mokinių skaičiaus priklauso mokyklų finansavimas, kiek savivaldybė turi lėšų švietimui finansuoti ir kiek lėšų gaus iš vyriausybės. Na ir aišku atsižvelgiame į mokyklų tinklo formavimo poreikį. Šioje vietoje apžvelgiame koks yra atstumas nuo mokyklos iki mokinių namų. Apžvelgiame taip pat galimybes mokinius pavėžėti iki mokyklos. Pvz. Jeigu matome, kad 11-12 klasių mokinių skaičius klasėse yra per mažas, kad juos išlaikyti konkrečioje mokykloje, numatome mokinių vežiojimą į artimiausias didesnes mokyklas, tam kad būtų užtikrintas mokinių kokybiškas ugdymas. Aišku prie tai atsižvelgiame kokiu atstumu yra atitolusios mokyklos ir pan. . Na bet svarbiausi tai mokinių skaičius, finansavimas ir gyvenvietės poreikiai.

3. Kaip vykta mokyklų tinklo formavimo procesas?

Na tas mokyklų tinklo formavimo procesas neatsiranda iš karto. Tinklas jau yra susiformavęs jau daugelį metų, na tik tiek kad yra nuolatinis tinklo stebėjimas ir žiūrime kokie yra pokyčiai. Žiūrime kokie vyksta pokyčiai ir kokie atsiranda gyventojų poreikiai ir į tai yra reaguojama. Na taip pat kokie yra ŠMSM reikalavimai mokinių klasės komplektui finansuoti. Jeigu pavyzdžiui komplekte pagal reikalavimus turi būti klasėje 12 mokinių, o susirenka tik 10 mokinių grupė, tokios grupės negauna finansavimo iš Vyriausybės. Juos išlaikyti turi savivaldybė naudojant savivaldybės lėšas, iš savo biudžeto. Aišku, kaskart vyksta įvairūs pokyčiai, kurie daro įtaka mokinių komplektų finansavimui, bet pokyčiai yra ir į juos reikia reaguoti. Kažkada buvo mokinių krepšelio lėšos, vėliau klasės krepšelio lėšos o dabar yra ugdymo lėšos. Ir šios ugdymo lėšos yra taip paskirstytos, kad pvz. nulinėje klasėje turi būti 10 vaikų. Jeigu nėra 10 vaikų priešmokyklinėje grupėje, tada finansavimas yra mažinamas. Jeigu nuo 1-10 klasės nėra 8 mokinių klasėje, pvz. yra tik 5. Tada iš valstybės gaunama tik pusė krepšelio, o 11-12 klasėje jeigu nėra 12 vaikų, tai Valstybė visai neskyrė finansavimo komplektuoti tokias klases. Pasikartosiu, kad savivaldybė gali iš savo lėšų išlaikyti tokias klases, bet negauna jokių papildomų lėšų už tai. Kitas dalykas, jeigu kalbame apie finansavimą tai dabar yra ugdymo lėšos, kitos yra valdymo lėšos, išlaikymo

ir pagalbos lėšos. Jeigu ugdymo lėšos skiriamos atsižvelgiant į mokinių skaičių, tai pagalbos lėšos kurios yra skiriamos mokinio pagalbos specialistams išlaikyti, jų neužtenka. Tai yra finansavimo sunkumai, kuriuos išspręsti turi savivaldybė. Na ir be abejo tai lemia mokyklų tinklo formavimą, arba atvirkščiai mokyklų tinklo formavimas lemia lėšų paskirstymą. Aišku, mes galime uždaryti mažas mokyklas, kur mažas mokinių skaičius ir tada aišku savivaldybėje užteks viskam lėšų ir visai neatsižvelgti į mokinių gerovę. Mokiniais tektų važinėti kasdien 1,5 valandos iki mokyklos ir atgal. Ir tada neužtektų lėšų mokinių pavėžėjimui, nes mokinių savivaldybė turi pasirūpinti mokinių pavėžėjimu. Na yra labai daug įvairių niuansų į kurios mokyklos savininkas, žiūri kad, būtų išspręstos mokyklos problemos na ir rastas geriausias kompromisas. Kad lėšų pakankamai užtektų viskam finansuoti, kad klasės mokyklose būtų sukomplektuotos na ir kad būtų užtikrinta galimybė kiekvienam mokytis arčiausiai namų ir kad šis ugdymas būtų kokybiškas. Norėčiau pabrėžti, kad mažose gyvenvietėse labai svarbu, kad būtų mokykla. Tada yra didesnė tikimybė, kad jaunos šeimos liks gyventi toje gyvenvietėje, jų vaikai turės galimybę mokytis arti namų na r galiausiai neištuštės Lietuvos kaimai, miesteliai ir vienkiemiai. Tada toks miestelis turi ateitį. Tai va, yra toks požiūris, kad savivaldybės mąsto visai skirtingai negu ŠMSM. Nes daugiausia jie sprendimus priimą atsižvelgiant gal į didžiuosius miestus, o mums mažoms savivaldybėms yra viskas svarbu ir mokyklos ir kokybė ir gyventojai.

4. Kas yra įtrauktas į šį procesą?

Mokyklos bendruomenė. Kiekviena mokykla rengia savo strateginį planą. Į patį procesą yra įtraukti tėvai, mokytojai, socialiniai partneriai, seniūnijos ir pan. Taip pat yra įtrauktas savivaldybės švietimo skyrius, kuris betarpiškai bendrauja su mokyklos bendruomenę sprendžiant įvairius klausimus. Švietimo komitetas na ir galų gale yra įtraukta savivaldybės Taryba, kuri ir tvirtina patį planą

5. Kokį vaidmenį mokyklų tinklo formavime atlieka bendruomenė?

Mokyklos bendruomenė mokyklų tinklo formavimo procese atlieka pagrindinį vaidmenį. Kadangi jie komplektuoja, jie numato savo mokyklos ateitį, je numato vaikų skaičių kurie tik dar ateis į mokyklą. Mokyklos bendruomenė analizuoja ta visą situaciją, analizuojant mokyklų tinklą aplink. Jeigu tai tarkim gimnazija, ji mato kokios yra aplik pagrindinės mokyklos iš kurių ateis dar naujų mokinių mokytis. Todėl pirmiausia yra bendruomenė, kuri teikia komplektavimo sąlygas, kiek yra numatoma komplektuoti klasių komplektų. O vėliau mes, savivaldybė matome kaip ši mokykla atrodo bendrame rajono fone ir tada jau komplektuojame visą tinklą.

6. Kokį vaidmenį atlieka savivaldybė mokyklų tinklo formavimo projekto įtvirtinimo stadijoje?

Tai būtent savivaldybės taryba yra tas organas, Taryba yra vykdomoji organizacija, atstovaujamoji savivaldybės organizacija. Savivaldybė yra mokyklos savininkė, o savivaldybės Taryba tvirtina mokyklų tinklo pertvarkymo bendrąjį planą, mokyklų reorganizaciją. Viską tvirtina Taryba, tai yra aukščiausias organas.

7. Kaip Jūsų savivaldybėje yra vykdomas mokytojų kvalifikacijos kėlimas?

Kiekviena mokykla turi mokytojų kvalifikacijos kėlimo planą, tas kvalifikacijos kėlimo planas atitinka mokyklos strateginio plano tikslams ir metų tikslams. Mokyklos pačios organizuoja įvairius seminarus, kursus, arba nukreipia mokytojus dalyvauti kursuose ir įvairiuose mokymuose bei seminaruose aktualiomis mokyklos bendruomenės temomis. Deja savivaldybė neturi švietimo centro, bet savivaldybės švietimo ir sporto skyrius yra atsakingas už mokytojų kvalifikaciją, stebi visą procesą ir jeigu atsiranda aktuali šiais metais tema, tai mes organizuojame tokius bendrus seminarus, mokymus, pvz. kaip švietimo įstaigų vadovų kompetencijų mokymai. Taip pat bendradarbiaujame su aukšto mokslo įstaigomis. Raginame mokytojus įgyti papildomos kvalifikacijos, kurios padėtų užtikrinti tokiems mokytojams galimybę dirbti pagal dvi specialybes. Taip pat, bendradarbiaujame su Lenkijos Respublika. Kasmet mokytojai dalyvavo įvairiuose seminaruose mokymuose, turėjo galimybę gilinti savo žinias ir įgyti naujas.

8. Ką Jūsų manymu reikėtų pakeisti/patobulinti/ įtraukti mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimo ir įgyvendinimo kriterijus?

Na aš manau, kad tikrai turi būti atsižvelgta į pačios savivaldybės nuomonę. Aišku kriterijai turi būti, bet manau reikėtų leisti daugiau laisvės savivaldybėms pačioms spęsti. Nes kiekvienos savivaldybės situacija yra visiškai skirtinga. Žiedinių savivaldybių poreikiai labai skiriasi nuo mažų savivaldybių poreikių. Tad manau, jeigu būtų daugiau laisvės pačioms savivaldybėms jos atsižvelgtų į savo poreikius, na ir galėtų gauti atitinkama finansavimą. Valstybė turi atsižvelgti į konkrečią regiono specifiką. Juk savininkas, savivaldybė, dirba tam, kad būtų užtikrinta švietimo kokybė.

9. Kaip savivaldybė kaupia informaciją apie mokinių pasiekimus?

Savivaldybės švietimo skyrius nuolat stebi pagrindinių mokyklų patikrinimo rezultatus ir juos analizuojame, analizuojame brandos egzaminų rezultatus ir darome išvadas. Tuo pačiu mes analizuojame rajono olimpiadų rezultatus, stebime kokie yra gabių mokinių pasiekimai. Na ir be abejo analizuojame nacionalinius mokinių pasiekimų patikrinimų rezultatus. Ir tada mokyklos dar atlieka individualiai, kiekvienoje mokykloje atliekamą mokinių pasiekimų stebėseną ir jos rezultatus.

10. Kaip manote kas lemia mokinių pasiekimų atotrūkius Jūsų savivaldybėje?

Jeigu matome, kad vienoje mokykloje kelis metus iš eilės blogai išlaikomi kažkokios srities egzaminai, savivaldybė atlieka pasiekimų analizę ir ieško sprendimų. Atsižvelgiame į mokyklos aplinką, mokytojų kvalifikaciją ir kitus veiksnius. Ir tada matome kur galime padėti, pareguliuoti.

11. Kokia pagalba yra suteikiama didžiausius pasiekimų atotrūkius turinčiai mokyklai?

Nėra tokios mokyklos, kur būtų tik prasti mokinių pasiekimai. Mokykloje mokosi įvairių gabumų mokiniai. Žinote, gali taip atrodyti, kad Šalčininkų rajono mokiniai turi blogesnius pasiekimus negu Vilniaus miesto mokiniai. Tai gali lemti, kad Šalčininkų rajono mokiniai neturi galimybės pasinaudoti ugdymo korepetitorių

paslaugomis, kurie pagelbėja mokiniams, paaiškina labiau, pagilina jų žinias. Nes niekas neįvertina, koks yra korepetitorių vaidmuo mokinių pasiekimams.

Klausimai ekspertiniam interviu- E-1

3. Kaip vykta mokyklų tinklo formavimo procesas?

Formavimo procesas pradamas nuo gautų mokinių skaičiaus kaitos rezultatų. Kiek žinau, savivaldybė atsižvelgia į mokinių pasiekimų rezultatus (brandos egzaminai, PUP rezultatai ir pan.) ir tada darbo grupė pradeda teikti formavimo pilotinį planą. Tokiame plane yra numatytas mokyklų tinklo pertvarkymo planas savivaldybėje. Ir jeigu pvz. mūsų mokykla yra įtraukta į mokyklų tinklo pertvarkymą/reorganizavimą ir pan. , tai mokyklos vadovas yra supažindinamas su planuojamais pakeitimais. Na vadovas supažindina mokyklos tarybą su gautu raštu ir tada yra aptariama ar bendruomenė pritaria pakeitimams ar ne. Na čia jums pateikiau tokį labiau suspaustą mokyklų tinklo formavimo procesą iš vadovo pusės.

4. Kas yra įtrauktas į šį procesą?

Į procesą yra be abejo įtraukta mokyklos bendruomenė, savivaldybės taryba na ir kartais, dažniausiai įtraukiami taip pat politikai.

5. Kokį vaidmenį mokyklų tinklo formavime atlieka bendruomenė?

Manyčiau bendruomenės vaidmuo mokyklų tinklo formavimo procese yra svarbiausias. Taip galiu teigti, nes kas gi geriau žino apie savo mokykla už bendruomenę? Ogi niekas, taip galiu Jums atsakyti. Būtent mokyklos bendruomenės balsas mokyklų tinklo formavimo procese yra svarbiausias. Jeigu matome, kad be jokio pagrindo norima ką nors reorganizuoti/ sujungti arba pakeisti ir mes su tuo nesutinkame, reiškiamo savo nuomonę. Aišku, kartais yra labai baisu reikšti savo nuomonę. Tačiau, kai dėl tam tikrų pokyčių patvirtinimo esi kategoriškai nusiteikęs ir turi būrį bendraminčių, iš ties yra lengviau.

Mokyklos bendruomenė taip pat turi teisę teikti savo pasiūlymus mokyklų tinklo formavimo procese. Sutikti su mokyklų tinklo formavimo procesu metu numatytais pakeitimais arba teikti savo pasiūlymus, mokyklos bendruomenė gali tik 15 kalendorinių dienų bėgyje. Po termino datos prieštarauti ir keisti nieko bendruomenė negali. Taigi me, mokyklos bendruomenė turime tik vieną galimybę tarti savo žodį šiame mokyklų tinklo formavimo procese. Todėl aktyvus bendruomenės darbas tikrai yra matomas.

6. Kokį vaidmenį atlieka savivaldybė mokyklų tinklo formavimo projekto įtvirtinimo stadijoje?

Savivaldybės taryba tvirtina mokyklų tinklo formavimo planą, atsižvelgia į visus švietimo kokybės gerinimui reikalaujančius aspektus.

7. Kaip Jūsų savivaldybėje yra vykdomas mokytojų kvalifikacijos kėlimas?

Mokykla savo strateginiame plane numato mokytojų kvalifikacijos kėlimą ir įgyvendina užsibrėžtus tikslus. Savivaldybės švietimo skyrius teikia sisteminius pasiūlymus mokytojų kvalifikacijos kėlimui. Organizuoja nemagamus seminarus ir metodines konsultacijas mokytojams. Taip pat savivaldybė bendradarbiauja su Lenkijos Respublikos mokytojų kvalifikacijos kėlimo centrais. Todėl mokytojai kurie dirba lenkų tautinių mažumų mokyklose turi galimybę nemokamai, arba už nedidelį mokestį kelti savo kvalifikaciją užsienį. Kai dar nebuvo karantino tokią galimybę buvo suteikta dideliame mokytojų skaičiui.

8. Ką Jūsų manymu reikėtų pakeisti/patobulinti/ įtraukti mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimo ir įgyvendinimo kriterijus?

Manyčiau, reikėtų daugiau galimybių pasireikšti duoti pačiai mokyklose bendruomenei ir savivaldybei. Dažnai savivaldybė yra įspausta į rėmus ir kartais politikų spaudimas yra labai jaučiamas priimant vienus arba kitus sprendimus. Manau būtent mokyklų tinklo formavimo procese neturi likti vietos politikavimui. Tegul švietimu užsiima savo srities specialistai.

9. Kaip savivaldybė kaupia informaciją apie mokinių pasiekimus?

Visi mokinių patikrinimai, olimpiados, egzaminai ir panašiai yra savivaldybės analizuojami ir rezultatai yra kaupiami. Šiuo klausimu užsiima savivaldybės švietimo skyrius

10. Kaip manote kas lemia mokinių pasiekimų atotrūkius Jūsų savivaldybėje?

Na tikrai tas atotrūkis buvo ir bus. Sunku pasakyti kas tiksliai gali lemti mokinių pasiekimų atotrūkį. Manyčiau labiausiai lemia tai mokinio mikroklimas ir socialinė padėtis. Kokioje aplinkoje gyvena, kokie mokinio tėvai. Daugiausia mokymosi sunkumų patiria mokiniai iš socialiai remtinų šeimų, tačiau tai nėra kažkokia taisyklė. Mūsų mokykloje yra tikrai nemažai mokinių iš nepasiturinčių šeimų, kurių mokymosi rezultatai tikrai yra aukšti. Todėl vienareikšmiškai teigti, kad nuo to tik priklauso mokinių pasiekimų atotrūkis negalime teigti.

11. Kokia pagalba yra suteikiama didžiausius pasiekimų atotrūkius turinčiai mokyklai?

Tokiems mokiniams yra suteikiama specialistų pagalba. Socialinis, specialusis pedagogas, psichologas ir našiai. Labi priklauso nuo pačio mokinio poreikių, kokios pagalbos reikalauja. Taip pat mūsų mokykloje tiekiamos mokytojų konsultacijos. Aišku šiuo sunkiu laikotarpiu, mokiniai turintys didelį pasiekimų atotrūkį gali mokytis iš mokyklos kur jiems padeda socialistai.

Klausimai ekspertiniam interviu- E-4

1. Kuo vadovaujatės rengiant tinklo formavimo projektą?

2. Į ką dažniausiai atsižvelgiama rengiant tinklo formavimo projektą?

3. Kaip vykta mokyklų tinklo formavimo procesas?

Yra tris stadijos- inicijavimo stadija, kada savivaldybė renka iš esamų savivaldybės mokyklų informaciją apie mokinių skaičiaus pokytį, poreikius ir problemas. Taip pat šioje stadijoje savivaldybė jau paruošta mokyklų tinklo formavimo pirminį planą raštu pateikia mokyklos bendruomenė. Šiame etape daug darbo turi būtent mokyklose bendruomenė, nes per gan trupą laiką turi apsvarstyti pateiktus pakeitimus mokykloje. Vėliau yra įgyvendinimo stadija, kur visi patvirtinti pakeitimai mokyklų tinklo formavimui yra įgyvendinami savivaldybė ir ŠMSM. Na ir galiausiai yra įtvirtinimo stadija, kur turi vykti pertvarkytų, reorganizuotų ir pan. mokyklų stebėseną bei suteikiama pagalba toms švietimo įstaigoms.

4. Kas yra įtrauktas į šį procesą?

Į šį procesą visų pirma yra įtraukiami ŠMSM, savivaldybė, politikai ir mokyklos bendruomenė.

5. Kokį vaidmenį mokyklų tinklo formavime atlieka bendruomenė?

Kaip jau sakiau, daug darbo įtvirtinimo procese tenka mokyklos bendruomenei. Kai gauname oficialų raštą nuo savivaldybės apie planuojamą mokyklos tinklo pertvarkymą, pakeitimą arba kitą veiklą, lieka labai mažai laiko priimti sprendimą. Mažai laiko todėl, kad reikia sukviesti mokyklos tarybą, kad kartu būtų priimti ir apžvelgti sprendimai. Aišku dažniausiai mokykla kovoja dėl savo teisių, argumentuoja kodėl jos pvz. nereikia reorganizuoti arba dar blogiau likviduoti. Tikrai ne išeitis uždaryti kaimo vietovėse mažas mokyklas ir leisti mokiniams važinėti kartais net keliasdešimt kilometrų iki mokyklos ir atgal. O perpildytos klasės didžiosiose gimnazijose? Argi tai gerai, na nemanau. Kiekviena mokykla tikrai turi teisę į egzistavimą, juk čia visa istorija, mokyklos tradicijos ir pan. . O mokytojai? Jeigu bus uždaromos mokyklos, tai tikrai ne visi mokytojai turės galimybę tęsti darbą kitoje mokykloje. Čia labiausiai nukenčia vyresnio amžiaus pedagogai. Todėl svarbu, kad kiekviena mokyklose bendruomenė kuri susiduria su mokyklų tinklo formavimu turi tvirtai atstovauti savo mokyklos interesus, visų pirma savo mokinių interesus. Juk tose mažose kaimo mokyklose mokosi įvairių gabumų mokiniai, kaip ir kiekvienoje mokykloje. Nesu girdėjusi, kad būtų kažkokia viena mokykla kur mokytųsi vien silpnų gabumų mokiniai. Taip tiesiog nebūna.

6. Kokį vaidmenį atlieka savivaldybė mokyklų tinklo formavimo projekto įtvirtinimo stadijoje?

Tvirtina galutinį mokyklų tinklo formavimo planą ir viešai skelbia apie nutarimą.

7. Kaip Jūsų savivaldybėje yra vykdomas mokytojų kvalifikacijos kėlimas?

Taip be abejo. Švietimo skyrius aktyviai siūlo įvairius mokamus ir nemokamus kvalifikacijos kėlimo kursus, seminarus, mokymus. Šiuo metu yra didelis pasirinkimas būtent nuotoliniu būdu organizuojamų seminarų mokytojams. Kas yra ir patogus iš vienos pusės ir gaila iš kitos. Nes gyvo bendravimo, kaip jau supratome niekuo nepakeisi. Taip pat mes savo strateginiame mokyklos plane numatome mokytojų kvalifikacijos kėlimą. Prisiminiau dar vieną dalyką. Savivaldybė aktyviai ragina mokytojus įgyti papildomą specialybę, tam kad vienas

mokytojas sugebėtų mokyti ne vieno o kelių dalykų. Tokiu būdu mokyklų tinklo formavimo procese tokie mokytojai tikrai neliks be darbo. Pavyzdžiui mūsų pedagoginiame personale yra keli mokytojai kurie neseniai įgijo papildomą kvalifikaciją ir dabar turi pakankamai kontaktinių valandų vienoje mokykloje, ko pasėkoje neprivalo ieškoti papildomo darbo kitur jeigu tik patys to nenori.

8. Ką Jūsų manymu reikėtų pakeisti/patobulinti/ įtraukti mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimo ir įgyvendinimo kriterijus?

Gal jau kartojuosi, tačiau mano nuomone turėtų pasikeisti mokyklos bendruomenei suteiktas laikas skirtas mokyklų tinklo formavimo plano pakeitimams, pasiūlymams teikti. Na 15 kalendorinių dienų dar tiek to, bet būna situacijų kada reikia viską pateikti skubos tvarka per 7 dienas. Absurdas.

9. Kaip savivaldybė kaupia informaciją apie mokinių pasiekimus?

Kiekviena mokykla švietimo skyriuje turi savo kuratorių kuriam teikia pagrindinius duomenys apie mokinių pasiekimus olimpiadose, egzaminuose, patikrinimuose ir panašiai. Šie duomenys yra kaupiami ir analizuojami. Vėliau pateikiamos tyrimo išvados mokslų metų švietimo ataskaitoje. Ten mes matome kokioje pozicijoje yra mūsų visa savivaldybė Lietuvos atžvilgiu, na ir kokie laimėjimai ir kokie rezultatai buvo pasiekti.

10. Kaip manote kas lemia mokinių pasiekimų atotrūkius Jūsų savivaldybėje?

Ugdymo kokybė daro didelę įtaką mokinių pasiekimų atotrūkio mažinimui. Jeigu stiprus pedagoginis personalas, kuris sugeba gerai dirbti užtikrinant kokybišką ugdymą mokiniams, manau atotrūkis tikrai bus mažesnis. Dar aišku priklauso nuo mokinio arčiausios aplinkos. Pastebėjome, kad mokiniai kurių tėvai domisi mokyklos gyvenimu, mokinio pasiekimais ir ugdymo kokybę, tokio mokinio pasiekimai yra aukščiau vidurkio. Tokių mokinių ugdymo (si) motyvacija yra žymiai didesnė. Tačiau būna įvairių atvejų. Manau sunku nuspėti visus veiksnius lemiančius mokinių pasiekimų atotrūki.

11. Kokia pagalba yra suteikiama didžiausius pasiekimų atotrūkius turinčiai mokyklai?

Čia ganėtinai sunkus klausimas ir ne visai tiksliai galiu į jį atsakyti. Na manau savivaldybės švietimo skyrius labiau kreipia dėmesį į tokią mokyklą, gal atlieka kokius papildomus tyrimus. Jeigu iš tikrųjų apie tokią mokyklą, kuri turi labai daug prastai besimokančių mokinių nesu girdėjusi. Bet jeigu pasitaiko, tai manau anksčiau ar vėliau tokią mokyklą priskiria prie didesnės mokyklos. O ten galimai stipresnis pedagoginis personalas, kuris gali padėti mokiniams mažinti pasiekimų atotrūki.

Klausimai ekspertiniam interviu- E-5

1. Kuo vadovaujate rengiant tinklo formavimo projektą?
2. Į ką dažniausiai atsižvelgiama rengiant tinklo formavimo projektą?

3. Kaip vykta mokyklų tinklo formavimo procesas?

Mokykla iš savivaldybės gauna oficialų raštą apie ketinamus mokyklos tinklo formavimo pokyčius. Tada mes apsvarstome pakeitimus ir jeigu nesutinkame turime apie tai pranešti oficialiai savivaldybei. Dažniausiai savivaldybė sprendimai atitinka mokyklos poreikius, tačiau būna sprendimų su kuriais nesutinkame, arba tiesiog turime geresnę idėją ir ją pateikiame. Šiuo atveju labai aktyviai dalyvauja mokinių tėvų komitetas, kurie atstovauja tiek mokinių tiek visos mokyklos interesus.

4. Kas yra įtrauktas į šį procesą?

Aišku, kad į šį procesą įtraukta mokykla ir visa mokyklos bendruomenė, savivaldybė, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Kartais yra įtraukiami suinteresuotos grupės arba asmenys, dažniausiai politikai.

5. Kokį vaidmenį mokyklų tinklo formavime atlieka bendruomenė?

Mokyklos bendruomenė šiame mokyklų tinklo formavimo procese atlieka labai svarbų vaidmenį, tačiau nėra galutinė sprendimo priminėtoje. Nes mes gi kalbame apie mokyklos gertuvę. Ko tiksliai reikia mokyklai geriausiai privalo žinoti mokykla ir jos bendruomenė. Pavyzdžiui jeigu mokyklų tinklo formavimo procese nėra numatomas mokyklos patalpų remontas, o apie tai buvo jau daug kartų kreiptasi raštu į savivaldybę, tai aišku mes mokyklų tinklo formavimo įtvirtinimo stadijoje argumentuosime, kad mūsų mokykla reikalauja renovacijos. Tikrai labai aktyviai dalyvauja mokinių tėvai, kurie taip pat raštiškai kreipiasi į savivaldybę dėl geresnių ugdymo (si) ir mokymo (si) sąlygų suteikimo. Jų balsas yra tikrai labai svarbus, ne jų vaikai lanko šią mokyklą ir aišku, kad kiekvienas savo vaikui linki tik geriausio.

6. Kokį vaidmenį atlieka savivaldybė mokyklų tinklo formavimo projekto įtvirtinimo stadijoje?

Savivaldybė prieš rengiant mokyklų tinklo formavimo planą atlieka įvairias apklausas, taip pat neseniai turėjome auditą. Tai išorinio audito išvadamis rėmėsi, mokyklų pateikta informacija apie problemas, poreikius ir mokyklos pasiekimus. Na gal ne iki galo savivaldybė atsižvelgia į mokyklos poreikius, bet tai nieko baisaus. Todėl ir yra mokyklos vadovas bei bendruomenė, kad tvirtai galėtų atstovauti savo mokyklos interesus.

7. Kaip Jūsų savivaldybėje yra vykdomas mokytojų kvalifikacijos kėlimas?

Savivaldybės švietimo skyriaus darbuotojai informuoja mokyklas apie planuojamus mokymus, seminarus ir kvalifikacijos tobulinimo galimybes. Bet taip pat mes patys tikrai nemažai gauname informacijos iš įvairių mūsų partnerių apie planuojamus mokymus ir pan. Šiuo metu tikrai yra didelis pasirinkimas nuotolinių mokymų kiekvienos srities specialistams, o ir mūsų mokytojai aktyviai ieško pagal savo poreikius mokymus ir juose dalyvauja. Mokykla turi lėšas skirtas mokytojų kvalifikacijos tobulinimui ir tikrai per metus visos lėšos būna išnaudotos iki cento.

8. Ką Jūsų manymu reikėtų pakeisti/patobulinti/ įtraukti mokyklų tinklo pertvarkos bendrųjų planų rengimo ir įgyvendinimo kriterijus?

Tiksliai negaliu pasakyti ką pakeisčiau. Bet galbūt reikėtų daugiau konkretumo šiame įstatyme. Manau konkrečiau apibrėžti mokyklų tinklo formavimo kriterijai palengvintų tiek savivaldybės tiek mokyklos darbą.

9. Kaip savivaldybė kaupia informaciją apie mokinių pasiekimus?

Na yra organizuojamos įvairaus masto olimpiados, konkursai kur yra matomi mokinių ir mokyklų pasiekimai. Šiaip šiuo klausimu daugiausia dirba švietimo skyrius savivaldybėje. Mokyklos pateikia mokinių pasiekimų suvestinę ataskaitą ir taip savivaldybė mato mokinių pasiekimus. Dar be abejo brandos egzaminų rezultatai, PUP, standartizuoti testai ir panašiai. Visus rezultatus savivaldybė kaupia ir analizuoja.

10. Kaip manote kas lemia mokinių pasiekimų atotrūkius Jūsų savivaldybėje?

Labai sunkų klausimą uždavėte, bet bandysiu atsakyti. Manychiau čia nuo beveik visko priklauso. Mokinių pasiekimų atotrūkį gali lemti tiek mokyklos ugdymo ir mokymo kokybė, gali lemti socialinė kultūrinė mokinių aplinka, kur jie gyvena ir su kuo bendrauja. Taip gali lemti dvikalbystė. Čia labiau pakomentuosiu. Dvikalbystė tokiam požiūryje, kad pvz. lenkų mokykloje dažnai susiduriama su problema, kad mokiniai daugiausia tarpusavyje pertraukų metų ir po pamokų kalba rusų kalba. Pasitaiko, kad apart lenkų kalbos pamokų kitose pamokose kalba rusiškai arba maišant dvi kalbas. Ir to pasėkoje labai kenčia mokinių ne tik lenkų kalbos lygis bet taip pat lietuvių kalba. Mokiniai noriai renkasi rusų kalbą bendravimui su bendraamžiais. Negaliu pasakyti, kad rusų kalbos mokėjimas yra blogai, ne. Tačiau tos kalbos aktyvus naudojimas tikrai kenkia mokinių pasiekimams. Taigi pasikartosiu, daug nuo ko priklauso mokinių pasiekimų atotrūkis ir manau tikrai jis visada išliks ir niekur nedings. Aišku, mes mokykla darome viską ką tik yra mūsų galioje, kad tas atotrūkis sumažėtų.

11. Kokia pagalba yra suteikiama didžiausius pasiekimų atotrūkius turinčiai mokyklai?

Kiek žinau savivaldybė daugiau dėmesio skiria tokiai mokyklai, mokytojų kvalifikacijos kėlimui.

ŠALČININKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL ŠALČININKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ
TINKLO PERTVARKOS 2016-2020 METŲ BENDROJO PLANO PATVIRTINIMO

2016 m. rugpjūčio 30 d. Nr. T-526
Šalčininkai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 28 straipsnio 8 dalimi, 58 straipsnio 1 dalies 3 punktu, remdamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 patvirtintomis Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklėmis, Šalčininkų rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a**:

1. Patvirtinti Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrąjį planą (pridedama).
2. Pavesti Šalčininkų rajono savivaldybės administracijai vykdyti Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016-2020 metų bendrojo plano įgyvendinimo stebėseną.

Savivaldybės meras

Zdzislav Palevič

PATVIRTINTA
Šalčininkų rajono
savivaldybės tarybos
2016 m. rugpjūčio 30 d.
sprendimu Nr. T-526

ŠALČININKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS 2016–2020 METŲ BENDRASIS PLANAS

I. ĮVADAS

Mokyklų tinklas Šalčininkų rajono savivaldybėje 2012–2015 metais buvo tvarkomas vadovaujantis Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos:

2012 m. kovo 21 d. sprendimu Nr. 376 „Dėl Šalčininkų rajono bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2012–2015 metų bendrojo plano patvirtinimo“;

2015 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. 93 „Dėl Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2012 m. kovo 21 d. sprendimo Nr. 376 „Dėl Šalčininkų rajono bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2012–2015 metų bendrojo plano“ priemonių pakeitimo“;

2015 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. 1385 „Dėl Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2012 m. kovo 30 d. sprendimo Nr. 376 „Dėl Šalčininkų rajono bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2012–2015 metų bendrojo plano“ priemonių pakeitimo“.

2012–2015 metų plano strateginis tikslas – pagerinti ugdymo(si) kokybę racionaliai panaudojant turimus materialinius, finansinius ir žmogiškuosius išteklius.

Jau 2013–2015 metų Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo bendrajame plane buvo pažymėta, kad Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo kaitą lemia ne tik bendri visai šaliai veiksniai (socialinė-ekonominė infrastruktūra, demografinė situacija ir valstybės švietimo politika), bet ir gana sudėtingas geografinis rajono kaimų ir miestelių ir juose esančių mokyklų pasiskirstymas bei ugdymo poreikiai daugiakalbėje aplinkoje.

Keliami vis didesni reikalavimai ugdymo organizavimui, mokyklų veiklai ir aptarnavimui. Siekiama, jog švietimo sistemoje būtų įgyvendintas socialinis teisingumas, lygios galimybės, veiksmingumas, būtų atsakingas valdymas ir aukšta darbo kokybė, o drauge ir racionaliai panaudojami turimi išteklių. Šiuos reikalavimus ir tikslus sėkmingai bei efektyviai galima įgyvendinti tuomet, kai yra sureguliuotas mokyklų tinklas. Be to, mokyklų kaitai ir tinklo pokyčiams nuolat įtaką daro vis dar mažėjantis mokinių skaičius bei naujos gyvenimo realijos.

Savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius kasmet tiria mokinių skaičiaus pokyčius ir įstaigų veiklos tendencijas bei rengia Šalčininkų rajono savivaldybės tarybai sprendimų projektus dėl grupių ir klasių komplektavimo mokyklose ir įstaigų pertvarkos.

Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2016–2020 metais bendrasis planas (toliau – Bendrasis planas) leis sėkmingiau įgyvendinti formaliojo ir neformaliojo švietimo reikalavimus, ugdymo programas, nuolat atnaujinti mokymosi bazę, optimaliai sureguliuoti mokinių skaičių klasėse, didinti švietimo prieinamumą, sutvarkyti mokinių vežiojimo reikalus, spręsti mokytojų įdarbinimo klausimus, prognozuoti nenaudojamų pastatų ar patalpų pritaikymą kitoms reikmėms. Bendrasis planas įteisins siekiamybę, kad visi mokiniai gautų aukštos kokybės privalomąjį ugdymą, reikiamą psichologinę, socialinę, specialiąją ir profesinio informavimo pagalbą ir sėkmingai įgytų pageidaujamą išsilavinimą.

Rengiant Tinklo pertvarkos planą vadovaujamosi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 28 straipsnio nuostata, jog švietimo teikėjų tinklo paskirtis – užtikrinti visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvoje, privalomojo ir visuotinio švietimo prieinamumą, jo įvairovę, galimybes mokytis visą gyvenimą. Tinklo pertvarkos planas orientuojamas į mokyklų išdėstymo optimalumą pagal vykdomas pradinio, pagrindinio, vidurinio ir

suaugusiųjų švietimo programas, užtikrinant asmenų teisę ugdytis ir mokytis ne tik valstybine kalba bet ir tautinių mažumų kalbomis.

Tinklo pertvarkos planas kuriamas vadovaujantis šiais principais:

- mokyklų tinklas yra socialiai teisingas, užtikrina švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo įgijimą;
 - mokyklų tinklas atitinka nuolat kintančias visuomenės poreikius;
 - mokyklų tinklas sudaro prielaidas siekti geros kokybės rezultatų sumaniai ir taupiai naudojant turimus išteklius, nuolat vertinant, analizuojant ir planuojant veiklą, laiku ir tinkamai priimant sprendimus.
- Tinklo pertvarkos plano strateginis tikslas – siekti visapusiško mokymo proceso dalyvių poreikių tenkinimo optimizuojant švietimo sistemą.

Tinklo pertvarkos plano prioritetas – plėtoti geros kokybės privalomąjį ir visuotinį švietimą, didinti jo prieinamumą už protingą savivaldybei pakeliamą kainą.

Tinklo pertvarkos plano uždaviniai:

- sudaryti sąlygas mokiniams įgyti išsilavinimą pagal įvairias ugdymo programas ir kalbas;
- garantuoti tolygų mokinių pasiskirstymą ir lanksčiai valdyti mokytojų kaitos procesus;
- užtikrinti saugias, šiuolaikiškas ugdymosi sąlygas ir racionalų švietimo infrastruktūros panaudojimą.

II. RAJONO ŠVIETIMO TIKROSIOS BŪKLĖS ANALIZĖ IR PROGNOZĖS

Švietimo kontekstas

Švietimo raidos perspektyvoms savivaldybėje įtakos turi gyventojų teritorinis pasiskirstymas ir tankumas, gyventojų struktūra pagal amžių, darbo rinkoje vykstantys procesai, socialinės rizikos šeimų statistika, mokyklų skaičius, jų dydžiai, bendrojo ugdymo mokyklų teikiamų programų įvairovė, iš dalies mokyklų pavaldumas. Šie veiksniai yra svarbūs planuojant savivaldybės mokyklų tinklą, siekiant užtikrinti švietimo prieinamumą, socialinį teisingumą ir lygias galimybes, veiksmingumą ir kokybę, užtikrinti ugdymą gimtąja kalba bei sukurti prielaidas mokymuisi visą gyvenimą.

Demografinis kontekstas

Statistikos departamento duomenimis Šalčininkų rajone 2015 m. sausio 1 d. gyveno 32705 žmonės.

Gyventojų iki 18 metų dalis sudaro 17,2 proc.

Nuo 2002 metų gyventojų skaičius rajone sumažėjo 6396 žmonėmis arba 16,4 proc. Gyventojų skaičiaus mažėjimą lemia gyventojų migracija ir natūralaus gyventojų prieaugio mažėjimas. Per paskutinius trejus metus stebimas gimstamumo stabilizavimasis. Kiekvienais metais gimsta apie 350 vaikų.

Demografinė situacija rodo, kad mokinių skaičius Šalčininkų rajono savivaldybėje toliau mažės.

Mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus tendencija – nuolatinis mažėjimas. Per paskutiniuosius 5 metus (2011–2015 m.) mokinių skaičius sumažėjo 336 mokyklinio amžiaus vaikais. Vienodai įstaigose ugdoma priešmokyklinio amžiaus ugdytinių (per 5 metus sumažėjimo nėra), tačiau padaugėjo ugdomų ikimokyklinio amžiaus vaikų (per penkerius metus padaugėjo 79 asmenimis). Planuojama, kad bendrojo lavinimo mokyklose nuo 3333 mokinių 2015 m. rugsėjo 1 d. gali sumažėti iki 2983 mokinių 2020 m. rugsėjo 1 d. Planuojama, kad 2020 m. rugsėjo 1 d. į mokyklas ateis 2983 mokiniai. Sumažės ir klasių skaičius nuo 237 klasių (neskaičiuojant Šalčininkų specialiosios mokyklos ir suaugusiųjų klasių) 2015–2016 mokslo metais iki 225 klasių 2020–2021 mokslo metais. Didžiausias sumažėjimas bus pagrindinio ugdymo programos klasių koncentre – 10 klasių. Pradinio ugdymo programos koncentre sumažės 2 klasėmis, vidurinio ugdymo programos koncentre – 1 klase.

Per 2016–2020 metus rajono savivaldybėje bus 5 mokyklos, kurios pagrindinio ugdymo programos koncentre turės po 2 jungtines klases. Jose tik lietuvių, lenkų kalboms ir matematikos mokytojams susidarys kontaktinių valandų pusė krūvio. Kitų dalykų mokytojams susidarys trečdalis ar mažiau krūvio. Chemijos, informacinių technologijų, fizikos mokytojams tokiose mokyklose tesusidarys 2–3 pamokų per savaitę krūvis.

Ekonominis ir socialinis kontekstas

Gyventojų natūrali kaita ir migracija sąlygoja savivaldybės gyventojų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes. Darbingo amžiaus (16–65 metų) gyventojai sudaro 63,0 proc. visų Šalčininkų rajono savivaldybės gyventojų, 17,0 proc. – gyventojai iki 15 metų ir 19,8 proc. – pensinio amžiaus. Lyginant savivaldybės rodiklius su šalies vidurkiu, gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes yra panašus į respublikos vidurkį.

Socialinės rizikos šeimų rajone mažėja. Jeigu 2011 metais socialinės rizikos šeimų buvo 127, tai 2015 metais – 106 šeima. Socialinės paramos (nemokamo mokinių maitinimo) teikimas taip pat mažėja. Jeigu 2012 metais nemokamą maitinimą gavo 2633 mokiniai (58,36 proc.), tai 2015 metais – 1879 mokiniai (45,66 proc.).

Ugdymosi poreikių tenkinimo būklės kontekstas

Vienas iš svarbiausių švietimo lygį savivaldybėje apibūdinančių rodiklių yra švietimo prieinamumas. Jis vertinamas pagal švietimo sistemos struktūrą ir ugdymo poreikius, kuris užtikrina asmenų išsilavinimą.

Mažėjant mokyklinio amžiaus mokinių skaičiui, Šalčininkų rajono bendrojo lavinimo mokyklų tinklas keitėsi nežymiai. Nuo 2012 m. pradinio ugdymo skyrių sumažėjo 4 vienetais ir liko 4 skyriai, pagrindinių mokyklų skaičius kito nuo 9 iki 6 – trys tapo mokyklomis–daugiafunkciniais centrais.

Dailidžių mokykla-daugiafunkcis centras 2015 metais buvo uždarytas. Rajone neliko vidurinių mokyklų, yra 13 gimnazijų, 1 specialioji mokykla, neformaliojo švietimo ugdymo įstaigų veikia – 4, lopšelių-darželių – 10, vienas universalus daugiafunkcis centras, viena specialioji mokykla.

Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai ugdomi Šalčininkų rajono bendrojo ugdymo mokyklose bei Šalčininkų specialiojoje mokykloje.

Rajono mokyklose ir jų skyriuose sudarytos galimybės teikti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas. Mokyklos nelankantiems ikimokyklinio amžiaus vaikams ir jų tėvams mokyklos pagal galimybes teikia pagalbą ir konsultacijas dėl ugdymo. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo poreikiai tenkinami pakankamai. 2015 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtu Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimu nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. šalyje įvedamas privalomas priešmokyklinis ugdymas. Tobulinant mokyklų tinklą reikia atsižvelgti, kad kiekvienam šešiamečiam vaikui būtų užtikrintos saugios sąlygos nuvykti į ugdymo įstaigą ir grįžti iš jos į namus.

Šalčininkų rajono savivaldybės taryba yra įsteigusi Pedagoginę psichologinę tarnybą, kuri teikia įvairiapusę pedagoginę-psichologinę pagalbą, nuosekliai didina specialiųjų poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių asmenų ugdymosi veiksmingumą, įvertina asmens specialiuosius ugdymosi poreikius, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas (tokių paslaugų reikia mažiausiai 16 proc. rajono mokinių).

Kaimo mokyklos ir mokyklos-daugiafunkciniai centrai sudaro 54,0 proc. visų bendrojo ugdymo mokyklų, jose mokosi 32,5 proc. visų mokinių, kitą dalį sudaro miesto ir miestelių mokyklos ir jose besimokantys

mokiniai. Šalčininkų ir Eišiškių miestuose bei Jašiūnų miestelyje mokosi 66,0 proc. visų rajono mokinių. Dviem pamainomis dirbančių mokyklų rajone nėra.

Rajone beveik 80 proc. gyventojų lenkai, 10,4 proc. – lietuviai, 5,0 proc. – rusai, todėl rajone yra poreikis mokytis tautinių mažumų kalbomis. Rajone veikia viena pagrindinė ir 3 gimnazijos, kuriose ugdymas vyksta lietuvių kalba. Švietimo ir mokslo ministerijos pavaldumo veikia 2 pagrindinės mokyklos ir 2 gimnazijos, kuriose ugdymas vyksta lietuvių kalba. Lenkų kalba ugdymas vyksta 5 pagrindinėse mokyklose ir 8 gimnazijose, rusų kalba - 1 pagrindinėje ir 1 gimnazijoje.

Savivaldybės teritorijoje yra Dieveniškių technologijų ir verslo mokykla, įgyvendinanti vidurinio ugdymo bei profesinio mokymo programas.

Šalčininkų „Santarvės“ gimnazijoje pagal suaugusiųjų formaliojo švietimo programas mokosi itin mažai suaugusiųjų (III G kl.- 12 asmenų, IV G kl. – 12 asmenų), nes labai daug X klasių mokinių, baigusiu pagrindinio ugdymo programą, toliau tęsia mokymąsi gimnazijose ar profesinio mokymo įstaigose, pvz.: 2014 m. tokių buvo 95,2 proc. nuo baigusiu X klasę, 2015 m. – 94.6 proc. Yra pavienių atvejų, kuomet suaugusieji norėtų įgyti pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą savo gyvenamose vietose, tačiau tai yra atokesnių miestelių ir kaimų gyventojai ir dėl nepakankamo pageidaujančiųjų mokytis skaičiaus tose vietovėse neįmanoma sukomplektuoti atskirų klasių.

Mokyklų tinklo pertvarka 2012-2015 metais

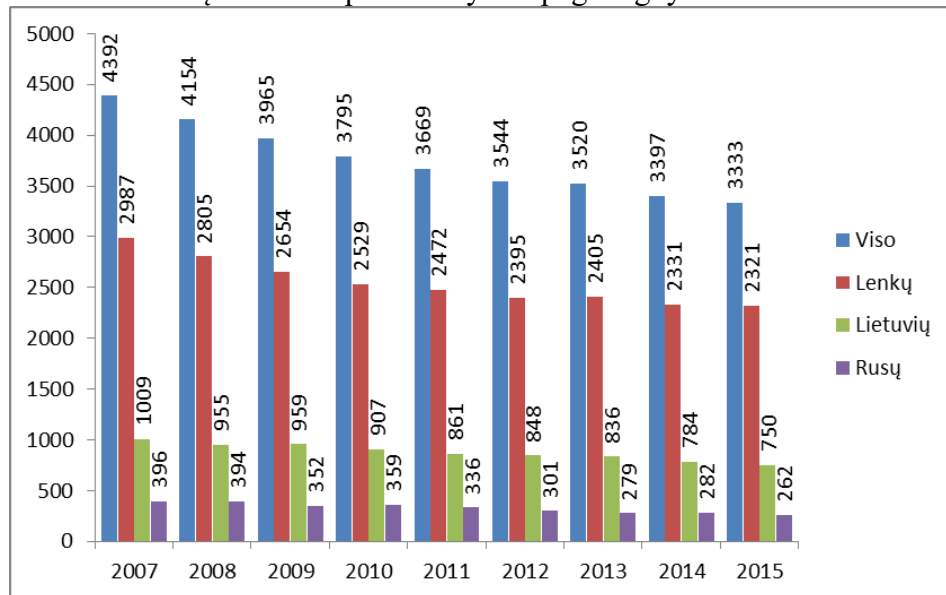
Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius kasmet atliko mokyklų ugdytinių bei mokinių skaičiaus pokyčių stebėseną ir inicijavo siūlymus Savivaldybės tarybai dėl mokyklų pertvarkos, grupių ir klasių komplektavimo.

Metai	Veiklos
2012	
2013	Šalčininkų rajono Butrimonių Anos Krepšul vidurinė mokykla pertvarkyta į gimnaziją
2014	Šalčininkų rajono Jašiūnų Mykolo Balinskio ir „Aušros“, Turgelių Povilo Ksavero Bžostovskio vidurinės mokyklos pertvarkytos į gimnazijas. Likviduotas Šalčininkų r. Akmenynės mokykla-daugiafunkcis centras
2015	Pakeistas Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkymo 2013–2015 metais bendrasis planas. Numatyta, kad 2015 metais mokyklų tinklo pertvarka nevykdoma Šalčininkų r. Baltosios Vokės „Šilo“ ir Elizos Ožeškovos, Dieveniškių Adomo Mickevičiaus ir „Ryto“ vidurinėse mokyklose, o 2015 m. Baltosios Vokės „Šilo“ ir Elizos Ožeškovos, Dieveniškių Adomo Mickevičiaus ir „Ryto“ vidurinės mokyklos pertvarkytos į gimnazijas. Baigta vidurinių mokyklų pertvarka: Šalčininkų rajono Baltosios Vokės „Šilo“ ir Elizos Ožeškovos, Dieveniškių Adomo Mickevičiaus ir „Ryto“, Kalesninkų Liudviko Narbuto ir „Santarvės“ vidurinės mokyklos pertvarkytos į gimnazijas. Likviduotas Šalčininkų r. Dailidžių mokykla-daugiafunkcis centras. Sukurtas optimalus gimnazijų tinklas. Išplėtotas priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimas.

Mokinių skaičiaus kaita ir prognozės

Šalčininkų rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose mokinių skaičius 2015–2016 mokslo metais, palyginus su 2007–2008 mokslo metais, sumažėjo 1059 mokinių arba 24,11 procento, palyginus su 2011–2012 mokslo metais, sumažėjo 336 mokiniais arba 9,00 procento. Prognozuojant tolimesnę mokinių skaičiaus kaitą, 2016–2017 mokslo metais dar numatomas 2,0 procentų mokinių skaičiaus mažėjimas, o tolimesniais metais mokinių skaičiaus mažėjimas lėtėja ir prognozuojama, kad 2019–2020 mokslo metais sumažės tik 50 mokinių.

Prognozuojama, jog savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius stabilizuosis tik apie 2019 metus. Mokinių skaičiaus pasiskirstymas pagal ugdymo kalbas:

Mokyklų skaičiaus kaitai, jų įgyvendinamoms programoms tiesioginės įtakos turi mokinių skaičius. Savivaldybei priklausančių mokyklų mokinių skaičius sparčiai mažėja (plg.: 2005-2006 m. m. mokėsi 4997 mokiniai, 2009-2010 m. m. –3965 mokiniai, 2011–2012 m. m. – 3669 mokiniai, o 2015-2016 m. m. –3333 mokiniai). Pastaruosius ketverius mokslo metus vidutiniškai per metus sumažėjo po 80 mokinių. I–VIII klasėse mokinių skaičiaus mažėjimas yra stabilizavęsis, o IX-XII – nežymiai mažėjantis. Nuo 2017 m. (po devynerių metų laikotarpio) vėl pradės sparčiau mažėti pradinė klasių mokinių skaičius.

Mokinių skaičiaus prognozės Šalčininkų rajone 2015–2020 metais pagal 2016 m. kovo mėn. mokyklų duomenis:

Mokslo metai	Mokinių skaičius pagal klasių koncentrus				Iš viso mokinių
	I–IV klasės	V–VIII klasės	IX–X klasės IG-IIIG	IIIIG-IVG klasės	
2015 09 01	1087	1068	563	497	3215
2016 09 01	1052	1091	534	486	3163
2017 09 01	1048	1055	552	494	3149
2018 09 01	1061	1050	539	480	3130
2019 09 01	1032	1083	504	490	3109
2020 09 01	1033	1066	550	485	3134

2020 m. moksleivių skaičius žymiai nepadidės. Mažėja pradinė klasių moksleivių skaičius.

Mokinių skaičiaus pokytis 2015-2020 metais pagal mokyklą

Mokyklos pavadinimas	Mokinių skaičius 2015.09.01	Prognozuojamas mokinių skaičius 2020.09.01
Šalčininkų „Santarvės“ gimnazija	157	133
Šalčininkų Jano Sniadeckio gimnazija	723	743

Šalčininkų r. Baltosios Vokės „Šilo“ gimnazija	117	132
Šalčininkų r. Baltosios Vokės Elizos Ožeškovos gimnazija	107	117
Šalčininkų r. Butrimonių Anos Krepštul gimnazija	163	153
Šalčininkų r. Čiužiakampio pagrindinė mokykla	50	41
Šalčininkų r. Dainavos pagrindinė mokykla	48	49
Šalčininkų r. Dieveniškių „Ryto“ gimnazija	105	74
Šalčininkų r. Dieveniškių Adomo Mickevičiaus gimnazija	127	91
Šalčininkų r. Eišiškių gimnazija	452	398
Šalčininkų r. Stanislovo Rapolionio gimnazija	341	313
Šalčininkų r. Jašiūnų „Aušros“ gimnazija	173	134
Šalčininkų r. Mykolo Balinskio gimnazija	257	236
Šalčininkų r. Jašiūnų pagrindinė mokykla	110	96
Šalčininkų r. Kalesninkų Liudviko Narbuto gimnazija	139	114
Šalčininkų r. Pabarės pagrindinė mokykla	86	63
Šalčininkų r. Poškonių pagrindinė mokykla	42	32
Šalčininkų r. Šalčininkėlių pagrindinė mokykla	59	44
Šalčininkų r. Turgelių Povilo Ksavero Bžostovskio gimnazija	186	117
Šalčininkų r. Versekos mokykla-daugiafunkcis centras	17	0
Šalčininkų specialioji mokykla	40	41

Geriausiai mokinių skaičiaus pokyčio tendenciją (mažėjimą) galima nustatyti pagal I klasės mokinių skaičių 2000-2020 metais:

Metai	2000	2004	2008	2012	2016	2020
Pirmoju skaičius	340	271	252	297	252	256

Švietimo įstaigose priešmokyklinio amžiaus ugdytinių skaičius beveik nepakito (jų sumažėjo per 5 metus tik 1 asmeniu), tačiau padaugėjo ugdomų ikimokyklinio amžiaus vaikų (per penkerius metus padaugėjo 79 asmenimis).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2011 m.	Priešmokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2011 m.	Ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2012 m.	Priešmokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2012 m.	Ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2013 m.	Priešmokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2013 m.	Ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2014 m.	Priešmokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2014 m.	Ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2015 m.	Priešmokyklinio amžiaus vaikų skaičius 2015 m.
966	288	994	257	1018	261	1044	298	1045	287

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų kaita

III. UGDYMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO SITUACIJA

Informacija apie ugdymo organizavimą ir rezultatus viešai skelbiama mokyklų internetinėse svetainėse.

Rajono bendrojo lavinimo mokyklose vidutiniškai per paskutiniuosius trejus metus:

- pagrindinį išsilavinimą įgyja ir gauna išsilavinimo pažymėjimą 97,2 proc. dešimtokų, išklausiųjų X klasės programą (plg. 2014 m. šalies skaičiuotas vidurkis – 96,01 proc.);
- vidurinį išsilavinimą įgyja ir gauna brandos atestatą – 97,9 proc. abiturientų nuo išklausiųjų XII klasės programą (plg. 2014 m. šalies skaičiuotas vidurkis – 96,41 proc.);
- kurso kartoti paliekama 0,54 proc. mokinių nuo bendro mokinių skaičiaus (plg. 2014 m. skaičiuotas vidurkis – 0,70 proc.);
- vidutiniškai 95,6 proc. Šalčininkų rajono X (II gimnazijos) klasę baigusiu mokinių tęsia mokslą gimnazijose arba profesinio mokymo įstaigose (iš jų profesinio mokymo įstaigose – 12,5 proc.).

10 klasės mokinių tolimesnė veikla 2015 m.

Eil.n r.	Mokykla	Mokinių sk.	Tęsia mokslą 11 kl.	Mokosi profesinėje m-klose	Dirba	Nedirba ir nesimoko
1.	Baltosios Vokės Elizos Ožeškovos gimnazija	8	7	1		
2.	Baltosios Vokės „Šilo“ gimnazija	12	11	1		
3.	Butrimonių Anos Krepštil gimnazija	10	9			1
4.	Dieveniškių Adomo Mickevičiaus gimnazija	7	5	1		1
5.	Dieveniškių „Ryto“ gimnazija	9	7	2		
6.	Eišiškių gimnazija	33	31	2		
7.	Eišiškių Stanislovo Rapolionio gimnazija	28	27			2
8.	Jašiūnų „Aušros“ gimnazija	17	10	5		2

9.	Jašiūnų Mykolo Balinskio gimnazija	23	16	3		4
10.	Kalesninkų Liudviko Narbuto gimnazija	14	14			
11.	Turgelių Povilo Ksaverio gimnazija	16	11	3	2	
12.	Šalčininkų Jano Sniadeckio gimnazija	46	41	5		
13.	Šalčininkų „Santarvės“ gimnazija	13	11			
14.	Čiužakampio pagrindinė mokykla	-	-	-	-	-
15.	Dainavos pagrindinė mokykla	8	5	3		
16.	Jašiūnų pagrindinė mokykla	6	4	1		
17.	Pabarės pagrindinė mokykla	-	-	-	-	-
18.	Poškonių pagrindinė mokykla	5	3	2		
19.	Šalčininkėlių pagrindinė mokykla	9	5	4		
	Iš viso	264	217 82,2%	33 12,5 %	2 0,75 %	8 3,03%

Dauguma – 264 mokiniai, baigę 10 klasę, tęsia mokymąsi gimnazijose, 33 mokiniai mokosi profesinėse mokyklose, nesimoko 8 asmenys.

Abiturientų įstojimas į aukštąsias mokyklas 2013–2015 metais

Rodikliai	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Įstojusių į universitetus Lietuvoje abiturientų skaičius Procentas įstojusiųjų nuo visų brandos atestatus gavusių abiturientų	72	81	63
	26,5 proc.	27,6 proc.	25 proc.
Įstojusių į kolegijas Lietuvoje abiturientų skaičius Procentas įstojusiųjų nuo visų brandos atestatus gavusių abiturientų	60	63 proc	50
	22,0 proc	21,5 proc	20 proc.
Įstojusių į universitetus užsienyje abiturientų skaičius Procentas įstojusiųjų nuo visų brandos atestatus gavusių abiturientų	15	10	13
	5,5 proc	3,4 proc	5 proc.
Iš viso į aukštąsias mokyklas įstojusių abiturientų skaičius Procentas įstojusiųjų nuo visų brandos atestatus gavusių abiturientų	147	154	126
	54 proc	52,5 proc	50,8 proc.

2015 m. spalio 1 d. Pedagogų registro duomenimis 24 rajono bendrojo lavinimo mokyklose dirbo 472 pedagogai (skaičiuoti tik pirmosiose pareigose dirbantys pedagogai). Rajono mokyklose iš 328 dirbančių 5–12 kl. ir gimnazijų I-IV kl. ir atskirus dalykus dėstančiu pagrindinėje darbovietėje mokytojų dauguma yra dalyko specialistai (96,6 %) ir turi pedagogo kvalifikaciją (97,2%), t. y. atitinka nustatytus reikalavimus

kvalifikacijai ir išsilavinimui pagal dėstomas programas. Atestuota – 430, t. y. 91 proc. pedagogų (plg., 2012 m. rajone – 86,8 proc.). Vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją buvo įgiję 56,3 proc. (2012 m. – 54,4 proc.), mokytojo metodininko – 13,1 proc. (2012 m. – 12,3 proc.), mokytojo eksperto – 0,4 proc. (2012 m. – 0,4 proc.) pedagogų iš kvalifikacinę kategoriją turinčių mokytojų.

Iš viso Savivaldybės mokyklose dirba 28 kiti pedagoginiai darbuotojai – pagalbos specialistai. Pagalbos specialistai (be psichologų) atestuoti: 14 – specialisto, 11 – vyresniojo specialisto, 2 – metodininko kvalifikacinėms kategorijoms.

Mokyklų vadovų pateiktais duomenimis, 2016–2020 m., artėjant dalies mokytojų pensiniam amžiui, prognozuojamas šių dalykų mokytojų trūkumas: fizikos – 5, chemijos – 6, matematikos – 8, technologijų ir pradinių klasių – po 3, biologijos, istorijos, lietuvių kalbos, muzikos, dorinio ugdymo (etikos) – po 2, kūno kultūros- 1, logopedo – po 3.

Savivaldybės mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui turimas išsilavinimas ir kvalifikacija atitinka Švietimo įstatyme ir švietimo ir mokslo ministro nustatytus reikalavimus.

2015 metais švietimo įstaigose dirbo 44 vadovai (direktoriai ir pavaduotojai), atestuotų – 77,2 proc. (plg. 2010 m. – dirbo 60 vadovų (direktoriai ir pavaduotojai), atestuotų – 74 proc.). II vadybinę kategoriją turi 18 vadovų, III vadybinę kategoriją – 16 vadovų.

Mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis ir mokinių skaičius klasėje yra vieni iš rodiklių, kuriuos didinant mažinamos išlaidos ugdymo planų įgyvendinimui.

Rodikliai		2014 metai	
		Šalčininkų r. savivaldybės rodiklis	Šalies rodiklio vidurkis
Vidutinė vienam Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklos mokiniui tenkanti Mokinio krepšelio lėšų suma (EU)		2224	1604
Mokiniui tenkanti Mokinio krepšelio lėšų suma (EU), panaudota vadovėlių ir mokymo priemonių pirkimui		170,9	38,8
Vidutinė 1 mokiniui tenkanti aplinkos lėšų suma (EU)	Kaimo pagrindinėse mokyklose	1313	1218
	Kaimo vidurinėse mokyklose	885	954
	Kaimo gimnazijose	797	907
	Miesto gimnazijose	529	412
1 mokiniui tenkantis mokyklos mokymo patalpų plotas (kv. m./mok.)	Kaimo pagrindinėse mokyklose	9,7	8,8
	Kaimo vidurinėse mokyklose	6,9	7,3
	Kaimo gimnazijose	12,1	7,9
	Miesto gimnazijose	4,4	4,4
Įvairios įrangos, tenkančios 100 mokinių, skaičius (interaktyvių lentų ir daugialypės terpės projektorių)	Kaimo pagrindinėse mokyklose	1,7 / 2,6	1,0 / 4,4
	Kaimo vidurinėse mokyklose	1,2 / 1,8	0,8 / 4,0
	Kaimo gimnazijose	3,3 / 3,9	1,1 / 4,1
	Miesto gimnazijose	2,0 / 2,7	0,9 / 4
Vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius	Kaimo pagrindinėse mokyklose	3,6	5,1
	Kaimo vidurinėse mokyklose	5,8	6,3
	Kaimo gimnazijose	6,5	6,9
	Miesto gimnazijose	9,4	11,3

Vienam administracijos personalo nariui tenkančių mokinių skaičius	Kaimo pagrindinėse mokyklose	39,5	51,2
	Kaimo vidurinėse mokyklose	61,6	67,6
	Kaimo gimnazijose	74,7	86,8
	Miesto gimnazijose	139,5	154,6
Mokytojų dalis pagal amžių proc. nuo visų mokytojų (iki 30 metų amžiaus)	Kaimo pagrindinėse mokyklose	9,4	5,2
	Kaimo vidurinėse mokyklose	12,3	5,9
	Kaimo gimnazijose	7,9	7,6
	Miesto gimnazijose	4,9	3,1
Mokytojų dalis pagal amžių proc. nuo visų mokytojų (pensinio amžiaus)	Kaimo pagrindinėse mokyklose	9,4	7,7
	Kaimo vidurinėse mokyklose	4,6	8,8
	Kaimo gimnazijose	7,9	9,6
	Miesto gimnazijose	4,9	7,6
Vidutinis pedagoginio personalo amžius (metais)	Kaimo pagrindinėse mokyklose	49	47
	Kaimo vidurinėse mokyklose	42	47
	Kaimo gimnazijose	45	47
	Miesto gimnazijose	46	48
Vienam pagalbos mokiniui specialistui tenka mokinių	Kaimo pagrindinėse mokyklose	92	90,7
	Kaimo vidurinėse mokyklose	140,9	108
	Kaimo gimnazijose	112	112
	Miesto gimnazijose	234	227

Vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte:

Savivaldybės	Vidutinis mokinių skaičius klasės komplekte		
	1-4 klasių komplektuose	5-10 ir gimnazijos 1-2 klasių komplektuose	11-12 ir gimnazijos 3-4 klasių komplektuose
Šalčininkų r. 2014-2015 m.m.	13	14	17
Šalies savivaldybių rodiklis	15,7	18	23
Šalčininkų r. 2015-2016 m.m.	13	13	15

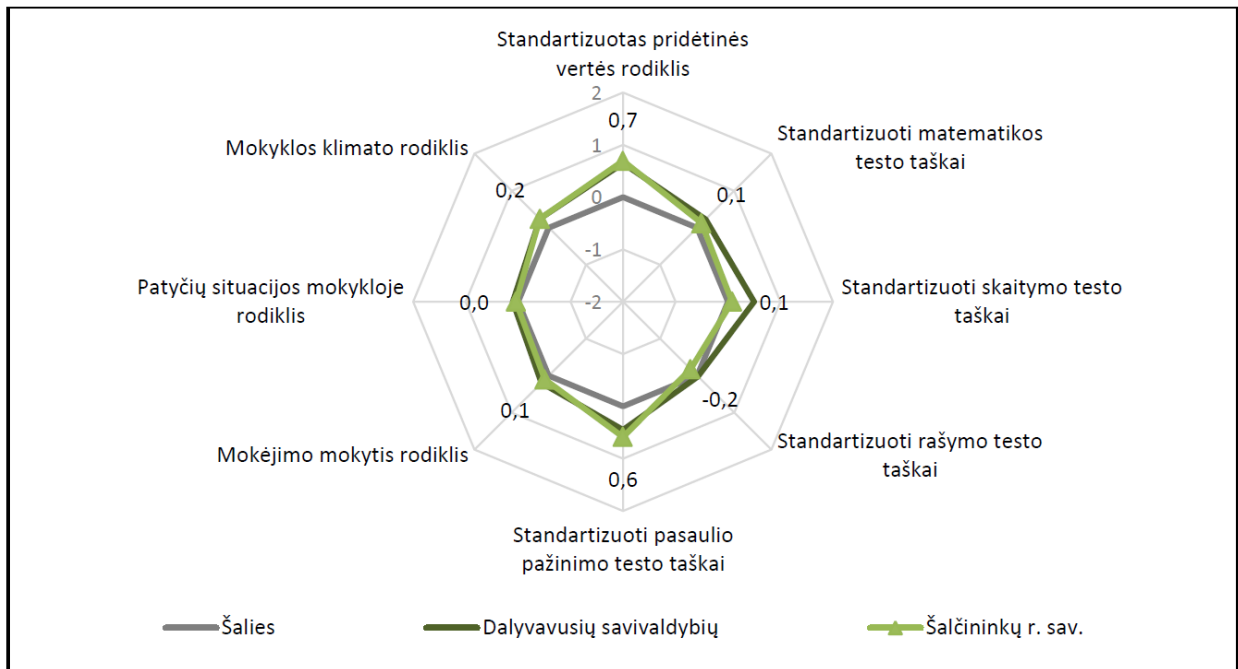
Vidutiniškai vienam mokytojui tenkančių kontaktinių valandų skaičius per savaitę pagrindinėse mokyklose – 15,6, gimnazijose kaime – 18,8, gimnazijose mieste – 18,9. Vienas veiksnys, nuo kurių priklauso mokytojo atlyginimas, yra mokytojo darbo krūvis. Darbo krūvis nėra stabilus. Demografinės problemos daro įtaką mokinių skaičiaus mažėjimui ir lemia mokytojų darbo krūvio mažėjimą. Mažėjant mokinių skaičiui savivaldybėse skirtingai sprendžiami mokytojų atleidimo klausimai. Neretai mokyklose susitariama pasidalinti darbo krūviu. Taip išsaugomos darbo vietos, bet mažėja darbo užmokestis.

Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų rezultatai

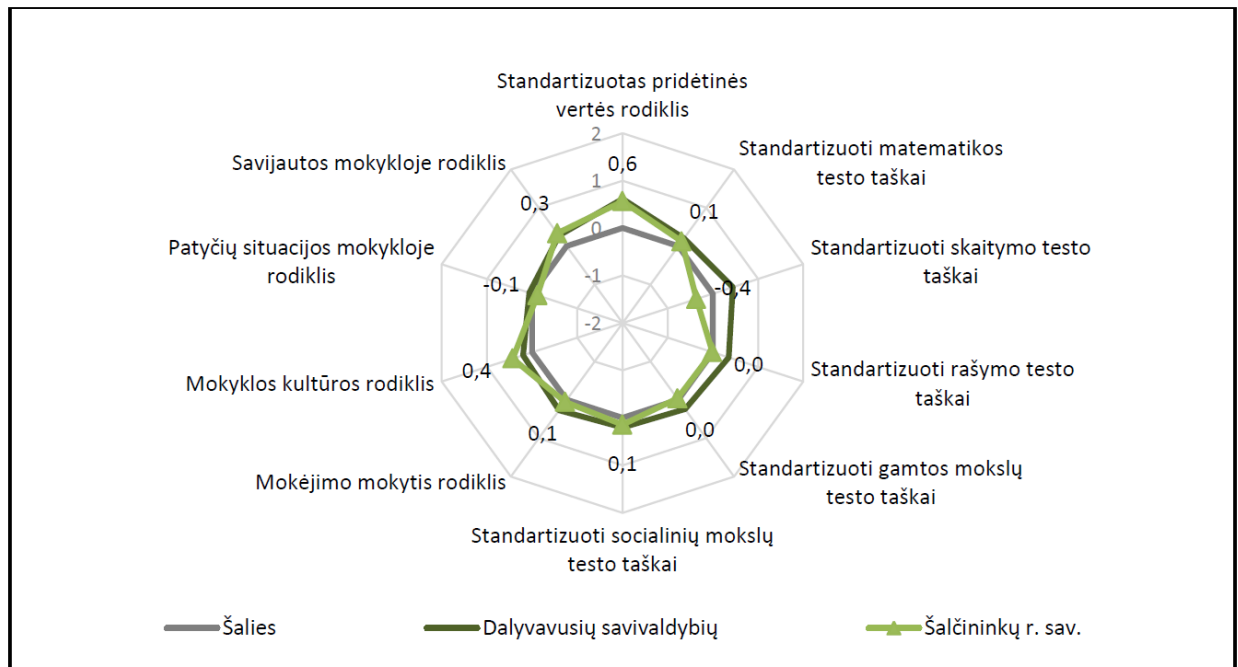
Mokymosi kokybę atskleisti padės Savivaldybės mokyklų 4 ir 8 klasių mokinių 2015 m. pasiekimų palyginimas su šalies standartizuotų testų pasiekimais. Jei rodiklio reikšmė mažesnė už nulį, tai parodo, kad mokiniams toje srityje sekasi prasčiau nei šalies mastu, jei reikšmė didesnė už 0 – geriau. 4 klasių geresni nei šalies buvo matematikos, mokyklos klimato, skaitymo, pasaulio pažinimo, mokyklos klimato testų

rodikliai. Blogesnis 4 klasių rašymo testo rezultatas. Išnagrinėjus 2015 m. 8 klasių diagramą ir įvertinus atskirų sričių pasiekimus, nustatyta, kad nežymiai geresni nei šalies matematikos, skaitymo, savijautos mokykloje, mokyklos kultūros rodikliai, mažesnis rašymo testo rodiklis. Apibendrinta rodiklių analizė Savivaldybės lygmeniu rodo, kad mokyklos neturėtų mažinti dėmesio patyčių prevencijos programų įgyvendinimui, o mokinių rašymo ir skaitymo pasiekimų gerinimas išlieka prioritetinga mokyklų veiklos sritis.

4 klasė

8 klasė

Mokyklų išorės vertinimo rezultatai

Mokyklų veiklos stipriąsias ir tobulintinas veiklos sritis išryškina Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros atliekamas veiklos išorės vertinimas, savivaldybės mokyklose prasidėjęs nuo 2013 m. 2013–2015 m. įvertintos 4 mokyklos, tai yra 16,6 %. Planuojama, kad iki 2018 m. bus įvertinta 50% visų Savivaldybės

mokyklų. Vertintų mokyklų, kaip stipriosios veiklos sritys, įvardintos: geranoriški ir pagarbūs bendruomenės narių tarpusavio santykiai, estetiška ir saugi aplinka, kuriamos ir puoselėjamos tradicijos, bendruomenės nariai tapatinasi su atvira ir svetinga mokykla, mokiniai skatinami gerai mokytis ir siekti pažangos bei 5 sritys „Mokyklos strateginis valdymas“ ir šios srities rodikliai: vadovai telkia bendruomenę pokyčiams, geras mokytojų ir aptarnaujančio personalo darbo organizavimas, lyderystė mokykloje, dirba išsilavinę ir kvalifikuoti mokytojai. Mokyklų išorinio vertinimo ataskaitose iš kitų mokyklos veiklos sričių kaip stiprybės yra: iš 2 srities „Ugdymas ir mokymas“ įvardinti rodikliai: mokytojo ir mokinio dialogas stiprina pasitikėjimą ir skatina mokymąsi, neformaliojo švietimo veikla orientuojama į mokinių gebėjimų ugdymą, ugdymo ir mokymosi procese vyksta mokinių ir mokytojų dialogas, grįstas pagarba ir pasitikėjimu. Tobulintinos mokyklų veiklos sritys daugiausia susijusios su 2 srities „Ugdymas ir mokymasis“ veiklos rodikliais: pamokos struktūros kokybė, skirtingų gebėjimų ir poreikių mokinių ugdymo diferencijavimas bei individualizavimas, kasdienės mokytojų veiklos planavimas, vertinimo metu gaunamos informacijos panaudojimas planuojant mokinių pažangą. Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros ataskaitose pažymima, kad Šalčininkų mokyklų veiklos išorės vertinimo rezultatai yra patenkinami.

Mokyklų aprūpinimas, pastatai ir edukacinės aplinkos.

Higienos ir saugos reikalavimus atitinkanti mokyklų pastatų ir patalpų būklė yra vienas iš svarbiausių veiksnių, leidžiančių ugdytiniams, mokiniams ir darbuotojams ugdytis ir dirbti saugioje aplinkoje bei gauti aukštesnės kokybės paslaugas.

Šalčininkų rajono savivaldybė švietimo įstaigų pastatų atnaujinimui skiria itin didelį dėmesį. 2011-2015 metais gavusi finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Šalčininkų vietos veiklos grupės ir kitų fondų bei programų, Šalčininkų rajono savivaldybė įgyvendino nemažai projektų, skirtų švietimo įstaigų atnaujinimui ir modernizavimui. Šiai sričiai per tą laikotarpį skirta apie 3 mln. eurų.

Planingai vykdomas Savivaldybės mokyklų pastatų renovavimas. 2013–2015 m. atnaujinti 4 mokyklų pastatai ES struktūrinių fondų, valstybės ir Savivaldybės biudžeto lėšomis. Tačiau dar ne visose švietimo įstaigose geros ir saugios darbo sąlygos ugdytiniams, mokiniams bei mokytojams. Dalyje mokyklų reikia atlikti vidaus remonto darbus, pakeisti langus ir grindis, atnaujinti sanitarinius mazgus, tvarkyti stogus, rekonstruoti šildymo, elektros, vandentiekio ir kanalizacijos sistemas. Tik penkios įstaigos iš dalies yra pritaikytos mokytis ir ugdytis neįgaliems vaikams.

Pagal Šalčininkų regiono plėtros planą iš Švietimo ir mokslo ministerijos numatytų bei valstybės ir savivaldybės biudžetų kooperuotų lėšų mokyklų tinklo efektyvumo didinimui 2016–2020 metais planuojama skirti: Šalčininkų r. Baltosios Vokės „Silo“ ir E.Ožėškovo gimnazijoms (vidaus patalpoms atnaujinti ir pritaikyti ugdymui) – 1,5 mln. Eurų bei Šalčininkų „Santarvės“ gimnazijai (vidaus patalpų įrengimui) – 230,00 tūkst. eurų.

2016 m. sausio 1 d. duomenimis leidimus-higienos pasus turi visos rajono mokyklos.

ES lėšomis finansuoti mokyklų pastatų 2013-2015 metais renovavimo projektai

Projekto pavadinimas	Projekto finansavimas	Pasiekti rezultatai
Jančiūnų lopšelio-darželio pastato pritaikymas universaliam daugiafunkciniam centrai	Bendra vertė – 596.494,52 eurų. ES finansavimas – 507.020,10 eurų.	Įgyvendinus projektą atliktas Jančiūnų lopšelio-darželio pastato kapitalinis remontas, įrengiant jame universalų daugiafunkcį centrą (toliau - UDC) kaimo bendruomenės poreikiams tenkinti. Teikiamos paslaugos: ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas, pradinis ugdymas, vaikų ir suaugusiųjų neformalus švietimas, kultūrinė veikla.

Stanislavo Moniuškos menų mokyklos pastato ir teritorijos sutvarkymas	Bendra vertė – 623.836,31 eurų. ES finansavimas – 577.048,59 eurų.	Projekto įgyvendinimo metu buvo atnaujintas mokyklos pastatas (pakeistas stogas, sutvarkytas fasadas, balkonas, angokraščiai, įstiklinti langai, pakeisti lauko durys, įrengtas tinkama pastato apšvietimas), bei sutvarkyta aplinkinė teritorija su jai priklausančia infrastruktūra (įrengta asfaltbetonio danga, šaligatviai, automobilių stovėjimo aikštelė, pastatyti kelio ženklai, sutvarkytas apželdinimas, įrengta vaikų žaidimo aikštelė).
Baltosios Vokės lopšelio – darželio pastato kapitalinis remontas	Projekto vertė – 292 000 eurų. Skirtas finansavimas – 200 000 eurų „Wspólnota Polska”.	Projekto metu apšiltintas ir atliktas pastato fasado remontas, įrengta ventiliacinė ir priešgaisrinė sistemos, suremontuotas stogas, pakeisti langai ir durys, renovuota ir įrengta valgykla.
Šalčininkų „Santarvės“ gimnazijos modernizavimas	Projekto vertė – 825 417,05 eurų. Skirtas finansavimas - 825 417,05 eurų. Valstybės biudžeto lėšos.	Projekto metu atlikto darbai: atnaujinta fojė, atnaujinti chemijos, fizikos, biologijos, technologijų, tikybos ir penki pirmojo aukšto kabinetai, kuriuose veikia J. Sniadeckio gimnazijos pradinės klasės, o taip pat mokytojų kambarys, modernizuota ir naujausia įranga aprūpinta valgykla, suremontuoti koridoriai, kabinetai aprūpinti reikalinga įranga, kiekviename kabinate veikia interneto ryšys.
Šalčininkų Jano Sniadeckio gimnazijos bendrabučio renovavimas	Projekto vertė – 180 097 eurų. Skirtas finansavimas – 180 097 eurų. „Wspólnota Polska”, Valstybės biudžeto lėšos	Buvo atliktas pastato išorės sienų remontas, langų ir durų keitimo bei sienų šiltinimo darbai, dalinio I-o aukšto patalpų remonto. Taip pat remontuojami logopedo ir medicinos darbuotojo kambariai, virtuvė, skalbykla, sandėliukas, bendro naudojimo sanitarinis mazgas.
Turgelių Povilo Ksaverio Bžostovskio gimnazijos renovacija	Projekto vertė – 377 541 eurų. Skirtas finansavimas – 377 541 eurų.	Projekto metu vyko pastato sienų šiltinimas, koridorių remontas, durų keitimas,

	„Wspólnota Polska”	cokolio šiltinimas ir nuogrindos įrengimas, įėjimo į mokyklos pastatą remontas. Taip pat buvo atliktas sporto salės remontas, kurio metu paklota speciali grindų danga, nudažytos sienos, pakeistos elektros bei vedinimo sistemos.
Kalesninkų Liudviko Narbuto gimnazijos vidaus patalpų remontas	Projekto vertė – 101 030 eurų. Skirtas finansavimas – 101 030 eurų „Wspólnota Polska”.	Buvo atliktas sporto salės ir II-o aukšto patalpų remontas: suremontuotas koridorius bei klasės.

Mokyklos pagal galimybes yra aprūpintos bendrojo ugdymo programoms įgyvendinti reikalinga mokymo įranga ir mokymo priemonėmis, sukurta tinkama edukacinė aplinka. Savivaldybės mokyklos 2009–2015 m. dalyvavo Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos inicijuotose Europos Sąjungos Estruktūrinių fondų finansuojamuose 6 projektuose. Pagal „Bendrojo lavinimo mokyklų modernizavimo“ projektą buvo sukurtos šiuolaikinėmis technologijomis aprūpintos mokytojų darbo vietos Butrimonių Anos Krepštil, Jašiūnų M. Balinskio, „Aušros“, Eišiškių S.Rapolinio ir Eišiškių bei J.Sniadeckio gimnazijose.

Pagal projektą „Bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekų modernizavimas“ bibliotekos aprūpintos modernia įranga ir baldais (nupirkta 15 pavadinimų baldų ir įrangos). Projektu „Technologijų, menų ir gamtos mokslų infrastruktūra“ buvo siekiama atnaujinti technologijų, gamtos ir menų mokymo priemones bei įrangą Jašiūnų „Aušros“, Šalčininkų J.Sniadeckio, Eišiškių S.Rapolinio bei Eišiškių gimnazijose. Iš viso, finansuojant tris projektus, panaudota 164806 Eur.

Savivaldybės mokyklų aprūpinimas kompiuterine įranga sparčiai gerėja, kadangi planingai vykdoma šios srities šalies strategija bei kiekvienais metais iš sutaupytų aplinkos, MK ir rėmėjų lėšų mokyklos įsigyja naujų kompiuterių, kuriuos naudoja vietoj pasenusių ir nebetinkamų naudoti. Nuo 2013 iki 2015 m. Savivaldybės mokyklose kompiuterių padaugėjo nuo 1002 iki 1136, t. y. 134 kompiuteriais. Atnaujintos naujais kompiuteriais Jašiūnų M. Balinskio ir „Aušros“, Turgelių P.K.Bžostovskio, Eišiškių S.Rapolinio ir Eišiškių, Šalčininkų J.Sniadeckio gimnazijos.

Išlieka aktualūs mokinių vežiojimo reikalai. Šalčininkų rajono savivaldybėje mokinių pavėžėjimas organizuojamas keturiais būdais: geltonaisiais autobusais, vietinio reguliaraus susisiekimo maršrutiniais autobusais, specialiaisiais reisais, taip pat išimties atvejais kompensuojama tėvams už vežiojimą (šis būdas taikomas tik tais atvejais, kai nevažiuoja joks autobusas ir reikia pavežti 1–2 mokinius).

Mokinių pavėžėjimas organizuojamas derinant vietinio reguliaraus susisiekimo maršrutus ir geltonųjų autobusų maršrutus, kad vieni kitų nedubliuotų. Gana dažnai mokiniai į mokyklą atvyksta maršrutiniu autobusu, o namo parvyksta geltonuoju autobusu. Sugedus autobusui, jis nedelsiant pakeičiamas kitu, dėl to nesutrunka mokinių pavėžėjimo procesas.

2015 m. rudenį buvo pavežami 1626 mokiniai, t.y. 48,7 proc. visų rajono mokinių. Mokykliniais autobusais vežami 357 mokiniai, specialiais reisais 180 mokinių.

Mokiniais yra sudarytos galimybės dalyvauti neformaliojo švietimo veiklose. Švietimo skyriaus duomenimis, savivaldybė kompensavo kelionių, skirtų mokinių dalyvavimui olimpiadose, konkursuose, varžybose, tarpmokykliniuose susitikimuose bei vykimui į pažintinius renginius. Tačiau švietimo įstaigoms nepasiseka optimaliai sureguliuoti mokinių vežiojimo ir neformaliojo švietimo, organizuojamo pačiose įstaigose, užsiėmimų grafikų. Dalis mokinių yra priversti rinktis labai nedaug užsiėmimų ar net jų atsisakyti, kad galėtų laiku parvažiuoti į namus.

Nepavežamų mokinių Šalčininkų rajone nėra.

Mokinių pavėžėjimas savivaldybei kasmet kainuoja apie 259961 eurų (valstybės mokyklos – 52250 eurų, savivaldybės mokyklos – 207711,23 eurų).

Vykiant švietimo įstaigų pertvarką, mokinių pavėžėjimo problema visuomet yra sprendžiama. Visų pirma siekiama, kad mokiniai kuo patogesniu laiku atvažiuotų į artimiausią jiems esančią mokyklą. O mokiniams, kurie pasirenka mokymąsi tolimesnėje mokykloje, ne visada įmanoma suderinti vežiojimo grafikus. 2016 m. duomenimis į artimiausią mokyklą Šalčininkų rajone važiavo 311 mokinių. Dėl 2016–2020 metais planuojamų vykdyti Švietimo įstaigų tinklo pertvarkos darbų ir tikėtinų klasių komplektavimo problemų gali reikėti papildomai organizuoti pavėžėjimą 65 mokiniams. Atsižvelgiant į tai, kad 2016–2020 metais sumažės mokinių skaičius beveik 150 (dėl to mažės ir važinėjančių į mokyklą mokinių skaičius), bendra išlaidų suma, skiriama mokinių vežiojimui, dėl vykdomos pertvarkos neturėtų padidėti.

IV. ESAMOS ŠVIETIMO BŪKLĖS PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

Privalumai:

Geras švietimo paslaugų prieinamumas (nuo ikimokyklinio iki neformalaus švietimo). Itin išplėtotas įstaigų, teikiančių ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, tinklas (realiai visoms kaimo mokykloms sudarytos sąlygos organizuoti ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą).

Kokybiškai organizuotas ugdymo procesas.

Sutvarkytas gimnazijų tinklas.

Profesionalūs žmoniškieji išteklių (didelė patirtis, tinkama mokyklų vadovų ir pavaduotojų kompetencija, aukšta pedagogų kvalifikacija).

Pedagogams sudarytos sąlygos nuolat tobulėti (kelti kvalifikaciją).

Aktyvi mokyklų pilietinė, kultūrinė ir pažintinė veikla.

Nemaža dalis mokyklų turi gerą, atitinkančią šiuolaikinius reikalavimus, materialinę bazę (ypač galimybę naudotis informacinėmis technologijomis ugdymo procese, vykdyti informacijos sklaidą per elektroninį dienyną).

Veikia Šalčininkų S.Moniuškos menų mokykla, Eišiškių ir Jašiūnų muzikos mokyklos, o mokinių sportinį lavinimą vykdo Eišiškių sporto mokykla. Šias įstaigas lanko ne tik Šalčininkuose ir Eišiškesė gyvenantys, bet ir kitų rajono vietovių mokiniai (jiems važinėjimo išlaidos kompensuojamos).

Gerai organizuojami pasiekimų patikrinimai ir brandos egzaminai.

Mokyklos tinkamai aprūpintos mokymo priemonėmis.

Dalis mokyklų pastatų (patalpų) – renovuota.

Tinkama bendroji rūpinimosi mokiniams politika, teikiama reikiama švietimo pagalba ir kuriama saugi mokykla.

Stiprėja mokyklos vaidmuo vietos bendruomenėje.

Nėra dviem pamainomis dirbančių mokyklų.

Mokyklos turi finansinį savarankiškumą

Trūkumai ir pavojai:

Sparčiai mažėja mokinių skaičius (ypač kaimo vietovėse), didėja jungtinių klasių skaičiaus augimo tikimybė.

Dalies mokinių žema mokymosi (ypač pagal pagrindinio ugdymo programą) motyvacija, stokojama socialinių gebėjimų ir elgesio kultūros.

Vis daugiau mokytojų dirba keliose įstaigose, todėl sunku juos įtraukti į mokyklos veiklos tobulinimą ir sudėtingiau išlaikyti tinkamą ugdymo proceso kokybę. Mažai į rajoną atvyksta dirbti jaunųjų specialistų.

Mokyklose trūksta (ypač pagrindinėse mokyklose) psichologų ir logopedų, kurie galėtų profesionaliai ir operatyviai spręsti mokinių problemas ir teiktų kvalifikuotą konsultacinę, metodinę pagalbą tėvams, pedagogams ir įstaigų vadovams.

Nepakankamas mokyklos bendradarbiavimas su socialiniais partneriais ir mokinių tėvais bei pedagoginės pagalbos ir informacijos teikimas jiems.

Lėtai vykdomas ugdymo turinio individualizavimas ir diferencijavimas, nepakankamai skiriama veiklų ugdymo kokybės gerinimui

Nepakankamai išplėtota suaugusiųjų bendrojo ugdymo sistema.

Dėl didelio važinėjančių mokinių skaičiaus dalyje mokyklų labai sunku organizuoti neformalųjį švietimą. Nepalankus socialinis kontekstas (didelė migracija, daugėja neigiamų reiškinių visuomenėje, daug ekonominių ir socialinių problemų).

Dalis tėvų nepakankamai rūpinasi savo vaikų mokymusi bei elgesiu ir nėra iniciatyvūs bendradarbiaudami su mokyklos bendruomene.

Pagal Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodiką trūksta mokykloms finansavimo. MK metodika nepakankamai atitinka ugdymą daugiakalbėje aplinkoje.

Dalyje švietimo įstaigų nesutvarkytos sporto stadionai, neaptvertos mokyklų teritorijos.

Mokyklose nemaža dalis kabinetų neįrengta pagal šiuolaikinius reikalavimus.

Lėtai atnaujinama kompiuterinė įranga.

Netobula mokinių vežiojimo išlaidų kompensavimo tvarka (išlaidos kompensuojamos ir tiems I–VIII klasių mokiniams, kurie mokosi ne artimiausioje mokykloje).

V. MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS STRATEGINIS TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR PAGRINDINIŲ REZULTATŲ RODIKLIAI

Šalčininkų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos tikslas – sudaryti prielaidas ir sąlygas Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo įstaigoms įgyvendinti visuomenės lūkesčius, užtikrinant ugdytiniais ir mokiniams kokybišką ugdymą(si) ir mokymą(si).

Uždaviniai, kurių realizavimas leistų veiksmingiausiai įgyvendinti pertvarkos tikslą:

užtikrinti ugdytinių ir mokinių kokybišką ugdymą(si) ir mokymą(si) bei teikti profesionalias paslaugas; sureguliuoti mokyklų klasėse mokinių skaičių;

sudaryti švietimo įstaigose saugią ir patrauklią aplinką.

Šalčininkų rajono mokyklų tinklo pertvarkos strateginio tikslo ir uždavinių įgyvendinimui matuoti nustatomi pagrindinių rezultatų rodikliai 2019–2020 mokslo metams: **Tikslas – sudaryti prielaidas ir sąlygas Šalčininkų rajono savivaldybės švietimo įstaigoms įgyvendinti visuomenės lūkesčius, užtikrinant ugdytiniais ir mokiniams kokybišką ugdymą(si), mokymą(si) ir gerovę.**

Uždaviniai	Pagrindiniai rezultatų rodikliai	
	Realus 2014–2015 mokslo metų rodiklis	2016 metais planuojamas 2019–2020 mokslo metų rodiklis
1. Užtikrinti ugdytinių ir mokinių kokybišką ugdymą(si) ir mokymą(si) bei teikti profesionalias paslaugas	97,2 proc. mokinių įgijo pagrindinį išsilavinimą ir gavo išsilavinimo pažymėjimą	98,2 proc. mokinių įgis pagrindinį išsilavinimą ir gaus išsilavinimo pažymėjimą
	96,2 proc. įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą mokinių tęsia mokymąsi toliau	97,5 proc. įgijusiųjų pagrindinį išsilavinimą mokinių tęs mokymąsi toliau
	12,5 proc. X klasės mokinių tęsia mokslą profesinio mokymo įstaigose	20 proc. X klasės mokinių tęs mokslą profesinio mokymo įstaigose
	87,5 proc. IX–XII klasių mokinių mokosi gimnazijų klasėse	Visi IX–XII klasių mokiniai mokysis gimnazijų klasėse

	97,9 proc. mokinių įgijo vidurinį išsilavinimą nuo išklausiusių XII klasės kursą	Ne mažiau kaip 98 proc. mokinių įgis vidurinį išsilavinimą nuo išklausiusių XII klasės kursą
	0,54 proc. mokinių kartoja kursą	Kursą kartos ne daugiau kaip 0,3 proc. mokinių
	Suaugusiesiems sąlygos mokytis pagal pagrindinio ugdymo programos II dalį bei vidurinio ugdymo programą sudarytos Šalčininkų „Santarvės“ gimnazijoje (kitur poreikio nebuvo)	Pagal poreikį bus sudarytos sąlygos suaugusiesiems mokytis pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas trijose rajono mokyklose
	Nuotoliniu mokymosi būdu rajone nemokama	Vienoje švietimo įstaigoje bus mokoma nuotoliniu mokymosi būdu
	Iškritusių iš švietimo sistemos asmenų iki 16 metų nėra (išskyrus asmenis, išvykusius į užsienį)	Iškritusių iš švietimo sistemos asmenų iki 16 metų nebus (išskyrus asmenis, išvykusius į užsienį)
	96,6 proc. mokomųjų dalykų pamokų veda mokytojai specialistai	100 proc. mokomųjų dalykų pamokų ves mokytojai specialistai
	Atestuota 91 proc. mokytojų	Ne mažiau kaip 95 proc. mokytojų bus atestuoti
2. Sureguliuoti mokyklų klasėse mokinių skaičių.	Vidutinis mokinių skaičius 1-10 klasėse: 13 mokinių. Gimnazijose 11-12 klasėse – 15 mokinių	Vidutinis mokinių skaičius klasėje (arba klasės koncentre) nebus mažesnis nei numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės bei Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktuose ¹⁷
	Savivaldybės mokyklose yra 15 jungtinių 1-4 klasių ir 12 jungtinių komplektų 5-8 klasėse. klasių (3 mokyklose 3 jungtinės klasės).	Mažės jungtinių klasių (pavieniais atvejais taikomas dalinis jungimas per atskirų mokomųjų dalykų pamokas)

3. Sudaryti švietimo įstaigose saugią ir patrauklią aplinką	Vertinimas buvo vykdytas 2014 m. (analizuotas pastatų, inžinerinių tinklų atnaujinimas, edukacinių erdvių įrengimas, pastatų pritaikymas neįgaliesiems ir apsaugos sistemų sutvarkymas). 84 proc. gimnazijų naudojamų pastatų yra visiškai arba iš dalies atnaujinti.	90 proc. gimnazijų pastatų bus visiškai atnaujinta ir atitiks 90–100 proc. mokyklos tipui keliamus reikalavimus.
	30 proc. gimnazijų pastatų pritaikyta (arba iš dalies pritaikyta) neįgaliesiems	60 proc. įstaigų pastatų bus pritaikyta (arba iš dalies pritaikyta) neįgaliesiems
	31 kompiuteris – 100 mokiniams	1 kompiuteriu (ne senesniu negu 4 metai) naudosis ne daugiau kaip 4 mokiniai
	Technologijų kabinetai iš dalies atnaujinti 5 gimnazijose mokyklose, edukacinės erdvės- 13 įstaigų	Visose mokyklose pilnai bus atnaujinti technologijų kabinetai ir edukacinės erdvės
	2 švietimo įstaigos neturi Higienos paso-leidimo	Visos švietimo įstaigos turės Higienos pasus-leidimus
	30 proc. gimnazijų pastatų pritaikyta (arba iš dalies pritaikyta) neįgaliesiems	60 proc. įstaigų pastatų bus pritaikyta (arba iš dalies pritaikyta) neįgaliesiems

Numatomas mokyklų tinklo pertvarkos vertinimas

Sprendimai	Socialinis poveikis	Ekonominis poveikis
Suformuotas optimalus švietimo įstaigų tinklas savivaldybėje	Visi vaikai bei suaugusieji gali gauti formaliojo ir (ar) neformaliojo švietimo paslaugas.	Švietimui skirtos lėšos naudojamos racionaliau. Nepanaudotos tuščių mokymosi vietų ir nesuformuotų klasių finansavimo lėšos skiriamos ugdymo kokybei ir mokymo bazei gerinti. Sumažėjusios 1 mokinio mokymo išlaidos.
Pagerinta pedagogų kokybinė sudėtis	Ugdytinius ugdo ir mokinius moko didesnis aukštesnės kvalifikacijos specialistų skaičius ir dėl to mokiniai pasiekia geresnių mokymosi rezultatų.	Padidėja lėšų poreikis pedagogų kvalifikacijos tobulinimui.
Užtikrintos lygios mokymosi galimybės ir	Visi vaikai turi sąlygas pasirengti mokyklai ir pradėti ją lankyti. Visiems, kuriems reikia, teikiama pedagoginė,	Mažiau lėšų išleidžiama antramečiams mokytis. Mažiau mokama bedarbio pašalpa.

garantuota aukštesnė ugdymo kokybė	socialinė pedagoginė, psichologinė, specialioji pedagoginė, profesinio informavimo ir konsultavimo bei kita pagalba. Visi mokiniai pagal poreikius gauna kokybišką ugdymą, pagal savo gebėjimus daro pažangą. Mažėja mokinių, kurie kartoja kursą arba nebaigę pagrindinio ugdymo programos palieka mokyklą. Daugiau mokinių ir suaugusiųjų įgyja pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą, sėkmingai mokosi toliau ir įsitvirtina darbo rinkoje.	
Atnaujinti mokyklų pastatai, gerėja švietimo aprūpinimas	Didesnis mokinių skaičius mokosi atnaujintuose mokyklų pastatuose, šiltesnėse klasėse ir turi daugiau modernių mokymo priemonių, gali naudotis atnaujintomis ar įkurtomis edukacinėmis erdvėmis.	Daugiau lėšų skiriama edukacinių erdvių atnaujinimui (įrengimui) ir ugdymo proceso modernizavimui.
Vežiojami visi kaime gyvenantys priešmokyklinukai ir mokiniai, kurie gyvena toliau kaip 3 km. nuo mokyklos	Geros ugdytinių ir mokinių ugdymo(si) bei mokymo(-si) sąlygos.	Iš Savivaldybės biudžeto papildomų išlaidų nereikėtų, nes mažėja vežiojamų mokinių skaičius

VI. MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS STRATEGINIO TIKSLO IR UŽDAVINIŲ ĮGYVENDINIMO FINANSINIS PAGRINDIMAS

Šalčininkų rajono savivaldybė, atsižvelgdama į vykdomus mokyklų tinklo pertvarkos darbus bei siekdama sudaryti kuo geresnes sąlygas mokiniams ugdytis, planuoja įstaigų tinklo pertvarkos metu nepanaudotas ir sutaupytas lėšas panaudoti švietimo reikmėms. Dalis finansuotinių darbų numatyta Šalčininkų rajono 2016–2020 metų strateginiame plėtros plane.

VII. PLANUOJAMA MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKA 2016 – 2020 METAIS

Planuojama Šalčininkų rajono mokyklų tinklo pertvarka 2016–2020 metais pateikiama Šalčininkų rajono mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metais siūlymų plane (pridedamas).

VILNIAUS RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS 2016–2020 METŲ BENDRASIS PLANAS

I. ĮVADAS

Įgyvendindama Vilniaus rajono savivaldybės 2016-2018 metų strateginio veiklos plano Švietimo kokybės ir prieinamumo gerinimo programą ir Vilniaus rajono savivaldybės 2016-2023 metų strateginio plėtros plano pirmo prioriteto – Kokybiško ir prieinamo švietimo, laisvalaikio bei socialinių paslaugų visuomenei užtikrinimas – tikslus ir uždavinius, susijusius su švietimu, Vilniaus rajono savivaldybė tęsia efektyvaus, prieinamo ir kokybės reikalavimų atitinkančio mokyklų tinklo savivaldybėje kūrimą, norėdama pakankamai turėti pradinio, pagrindinio, vidurinio bei neformaliojo švietimo programų teikėjų, sudarydama sąlygas visiems vietos bendruomenės nariams ugdytis bei siekdama užtikrinti pedagoginę, psichologinę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, kokybiško išsilavinimo įgijimą.

Įgyvendinus užsibrėžtus siekius, Vilniaus rajone funkcionuos racionalus, gyventojų poreikius atitinkantis ugdymo įstaigų tinklas, bus suteiktos visos galimybės gauti aukštos kokybės išsilavinimą arčiausiai namų esančiose įstaigose.

Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų pertvarkos bendrasis planas parengtas 2016–2020 metams.

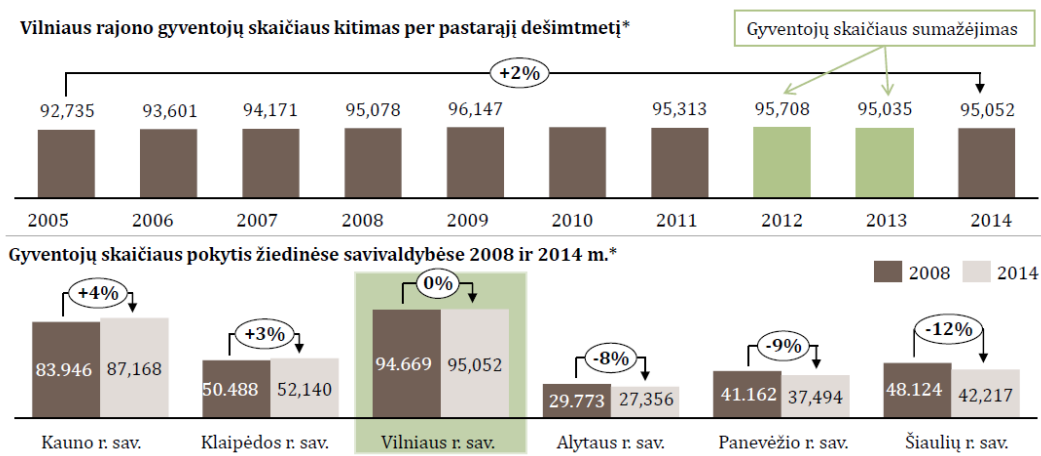
II. VILNIAUS RAJONO ESAMOS ŠVIETIMO BŪKLĖS ANALIZĖ IR PROGNOZĖS

Vilniaus rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu sudaryta darbo grupė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“, rengdama Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metų bendrąjį planą (toliau – Bendrasis planas) atliko Vilniaus rajono savivaldybės ugdymo įstaigų esamos būklės analizę, įvertino demografinius, ekonominius, socialinius bei kultūrinius aspektus, ugdymosi poreikių tenkinimą, ugdymo kokybę, mokyklų tinklo efektyvumą, mokyklų pastatų būklę ir atitiktį mokyklos tipui.

1. Demografinio, ekonominio, socialinio, kultūrinio ir švietimo poreikių tenkinimo kontekstas:

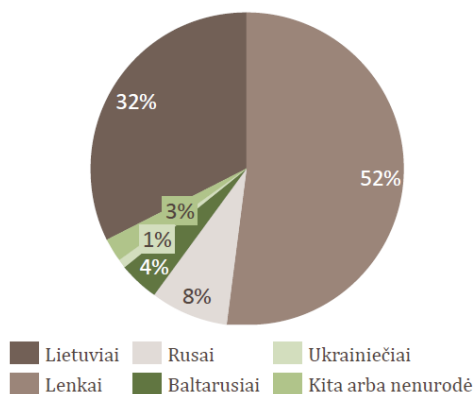
1.1. Demografinis kontekstas

Vilniaus rajono savivaldybės ugdymo įstaigų tinklą lemia demografinės tendencijos.

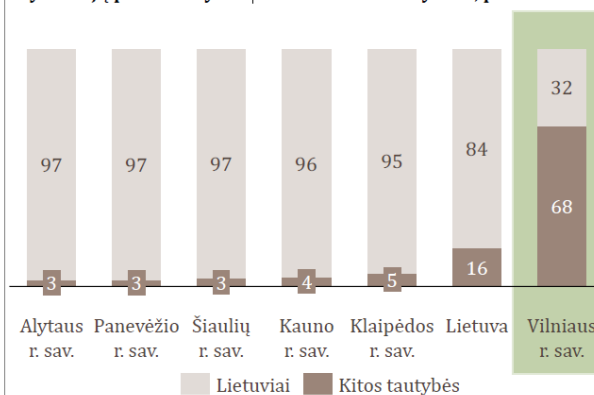

Vilniaus rajono savivaldybė pasižymi gyventojų augimu. Per pastarąjį dešimtmetį gyventojų skaičius išaugo 2 proc., kai tuo tarpu Lietuvoje gyventojų skaičius 2005–2014 m. sumažėjo 12 proc. Lyginant su kitomis žiedinėmis savivaldybėmis, Vilniaus rajone gyvena daugiausiai gyventojų (* Lietuvos statistikos departamentas).

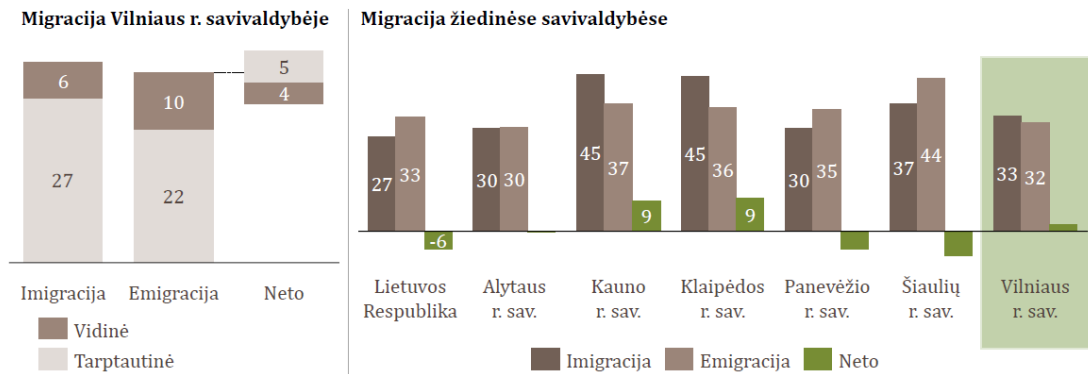
Gyventojų pasiskirstymas Vilniaus r. sav., proc.

Gyventojų pasiskirstymas žiedinėse savivaldybėse, proc.

Vilniaus rajono savivaldybė pasižymi įvairia tautine gyventojų sudėtimi. Labiausiai paplitusios kalbos Vilniaus rajone – lenkų, lietuvių ir rusų**. Vilniaus rajone ne lietuvių tautybės gyventojai sudaro 68 proc., lenkų tautybės gyventojai sudaro 52 proc. visų gyventojų, rusai – 8 proc. (** 2011 m. visuotinis gyventojų ir būstų surašymas).

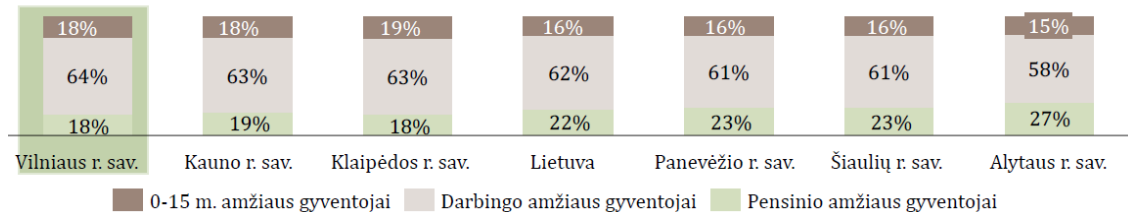

2013 m. emigracijos mastai Vilniaus rajone buvo mažesni negu imigracijos. Tuo Vilniaus rajono savivaldybė išsiskyrė nuo Alytaus r., Panevėžio r. ir Šiaulių r. savivaldybių, kuriose neto migracija 2013 m. vis dar buvo neigiama. 2013 m. atvykstančiųjų skaičius 1 000-čiui gyventojų Vilniaus rajono savivaldybėje viršijo Lietuvos vidurkį, o išvykstančiųjų skaičius nors ir nežymiai, tačiau pirmą kartą buvo mažesnis negu Lietuvos vidurkis* (* Lietuvos statistikos departamentas).

1.2. Ekonominės ir socialinės būklės kontekstas

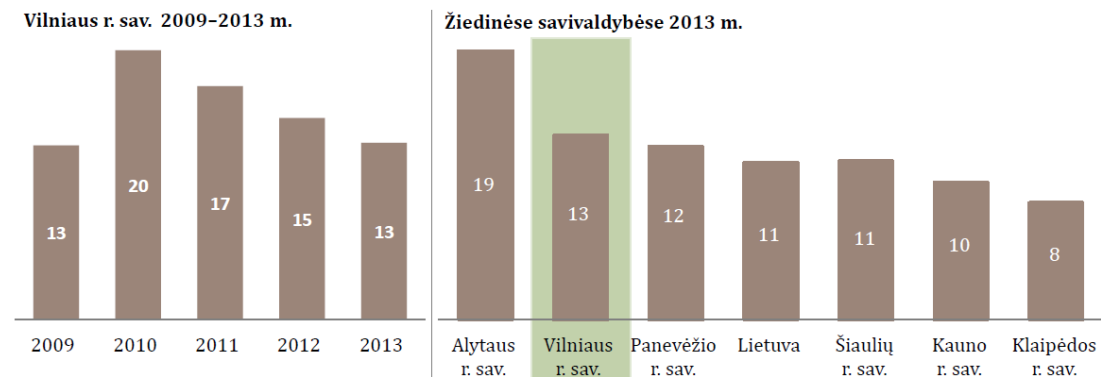
Savivaldybės darbo rinkoje vykstantys procesai daro įtaką gyventojų užimtumui, o šis savo ruožtu – gyventojų švietimo poreikiams.

Gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes 2013 m. pr.

Vilniaus rajonas pasižymi mažu pensinio amžiaus žmonių skaičiumi, tenkančiu 1 000-čiui gyventojų, didžiausia populiacija tarp lyginamųjų savivaldybių bei gyventojų jaunumu: 15–60 m. amžiaus gyventojų dalis rajone yra didžiausia tarp lyginamųjų savivaldybių ir viršija šalies vidurkį* (* Lietuvos statistikos departamentas).

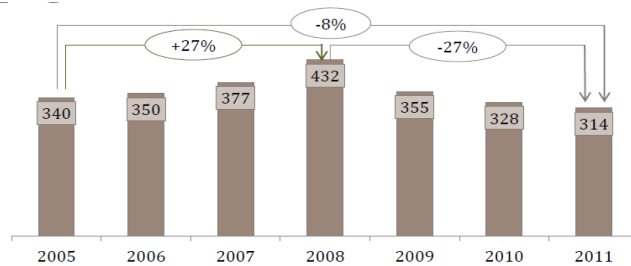
Bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, procentais:

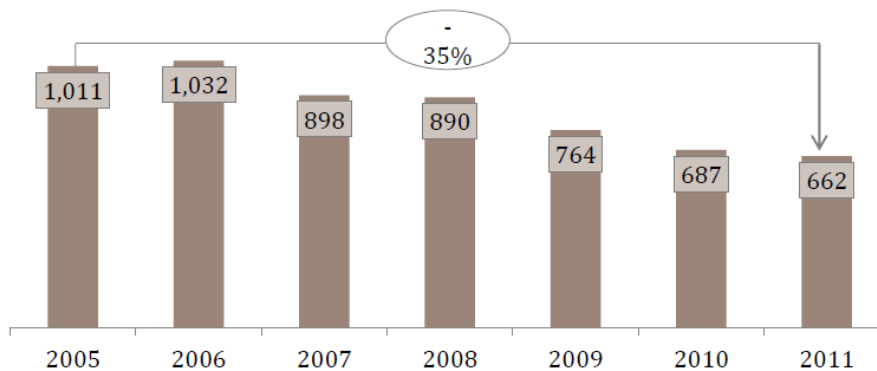
Bedarbių skaičius Vilniaus rajone 2009–2010 m. ženkliai išaugo, tačiau šis išaugimas daugiausiai buvo sąlygotas buvusios ekonominės krizės. Pastaraisiais metais bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis Vilniaus rajone mažėja.

Darbingo amžiaus gyventojų dalis Vilniaus rajone viršija šalies vidurkį (Vilniaus rajone 64 proc., Lietuvoje 62 proc.), pensinio amžiaus gyventojų dalis nesiekia Lietuvos vidurkio (Vilniaus rajone sudaro 18 proc., Lietuvoje – 22 proc.). Vidutinis gyventojų amžius 2013 m. Vilniaus rajono savivaldybėje siekė 39 m. Lietuvoje 2013 m. minėto rodiklio reikšmė buvo 41 m.** (**Lietuvos statistikos departamentas).

Socialinės rizikos šeimų skaičius Vilniaus rajono savivaldybėje augo iki 2008-ųjų metų:

Po 2008-ųjų metų socialinės rizikos šeimų skaičius pradėjo mažėti. Skaičiaus sumažėjimas sietinas su padidėjusiais migracijos srautais. Nuo 2005-ųjų iki 2011-ųjų socialinės rizikos šeimų oficialiai sumažėjo 8 proc.

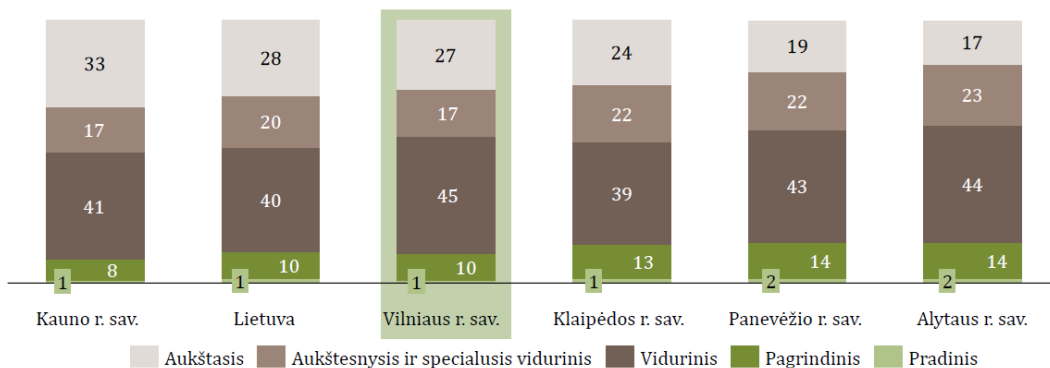

Nuo 2005-ųjų metų socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius sumažėjo trečdaliu. Skaičiaus sumažėjimas sietinas su padidėjusiais migracijos srautais.

1.3. Kultūrinės būklės kontekstas

Vilniaus rajono savivaldybė pasižymi gyventojų augimu. Verta paminėti, kad Vilniaus rajono savivaldybė pasižymi įvairia tautine gyventojų sudėtimi. Labiausiai paplitusios kalbos Vilniaus rajone – lenkų, lietuvių ir rusų.

Lyginant su kitomis savivaldybėmis bei Lietuvos vidurkiu Vilniaus rajonas nepasižymi didesne 20–59 metų amžiaus gyventojų su aukštesniu išsilavinimu dalimi* (* 2011 m. visuotinis gyventojų ir būstų surašymas):

Daroma prielaida, kad visuotinio gyventojų surašymo duomenys nepateikia realios Vilniaus rajono gyventojų išsilavinimo situacijos, todėl, kad dalis Vilniaus rajone gyvenančių naujakurių yra registruoti kitose Lietuvos seniūnijose. Didelė dalis Vilniaus rajono naujakurių yra aukštesnes pajamas gaunantys asmenys, todėl tikėtina, kad ir jų išsilavinimas yra aukštasis.

1.4. Ugdymosi poreikių tenkinimo būklės kontekstas

Mokyklų tinklo tankumas ir jų pasiekiamumas atskleidžia bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo prieinamumą pagal savivaldybės gyventojų poreikius ir gebėjimus bei lygias ugdymosi galimybes.

Vilniaus rajone 2012–2013 m. m. buvo 20 (1 871 vaikų) ikimokyklinių įstaigų, 6 mokyklos-darželiai, 3 pradinės mokyklos, 11 pagrindinių mokyklų, 17 vidurinių mokyklų, 9 gimnazijos, 3 neformaliojo švietimo (muzikos, meno ir sporto) įstaigos. 2015–2016 m. m. Vilniaus rajone yra 18 (1 552 vaikų) ikimokyklinio ugdymo įstaigų, 5 mokyklos-darželiai ir 1 mokykla-darželis-daugiafunkcis centras, 2 pradinės mokyklos, 12 pagrindinių mokyklų ir 1 pagrindinė mokykla-daugiafunkcis centras, 3 vidurinės mokyklos, 21 gimnazija, 4 neformaliojo švietimo įstaigos.

2012–2013 m. m. priešmokyklinio ugdymo grupes lankė 462 vaikai. 2015–2016 m. m. priešmokyklinio ugdymo grupes lankė 475 vaikų.

Nuo 2012–2013 m. m. nėra mokinių besimokančių antroje pamainoje.

2015–2016 m. m. Vilniaus rajone veikia 21 gimnazija (su skyriais), 6-iose iš jų ugdymas vyksta daugiau nei viena kalba (lietuvių, lenkų, rusų), 6 – lietuvių bei 9 – lenkų mokomosiomis kalbomis. Taip pat rajone veikia 3 vidurinės mokyklos: 2 – lenkų, 1 – rusų mokomosiomis kalbomis, kurios ruošiasi vidurinio ugdymo programos akreditacijai ir siekia gimnazijų statuso. Be šių ugdymo įstaigų Vilniaus rajono teritorijoje yra 12 pagrindinių mokyklų (kartu su skyriais) ir 1 pagrindinė mokykla-dagliafunkcis centras, iš kurių vienoje ugdymas vyksta lietuvių mokomąja kalba, likusiose 12 – lenkų mokomąja kalba. Vilniaus rajone veikia 2 pradinės mokyklos lietuvių mokomąja kalba. Iš 5 mokyklų-darželių ir 1 mokyklos-darželio-dagliafunkcio centro 4-iose ugdoma lietuvių-lenkų kalbomis, 2-jose – lietuvių mokomąja kalba.

2. Mokinių skaičiaus kaita

Vaikų ir mokinių skaičius Vilniaus rajono savivaldybės pavaldumo bendrojo ugdymo mokyklose nuo 2012 metų iki 2016 metų sumažėjo 3,8 proc., nuo 8 774 iki 8 435 mokinių:

Ištaigos tipas	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Mokyklos-darželiai ir daugiafunkcis centras	179	170	164	171	160
Pradinės mokyklos	77	67	82	75	76
Pagrindinės mokyklos ir daugiafunkcis centras	816	792	767	728	826
Vidurinės mokyklos	3 653	3 183	2 687	1 450	336
Gimnazijos	3 534	3 784	4 057	5 191	6 138
Iš viso mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklose:	8 259	7 996	7 757	7 615	7 581
Priešmokyklinio ugdymo vaikų skaičius mokyklose	515	585	666	388	475
Ikimokyklinio ugdymo vaikų skaičius mokyklose				389	379
Iš viso mokinių skaičius:	8 774	8 581	8 423	8 392	8 435
Nesimokančių vaikų skaičius (išvyko į užsienį)		254 (248)	293 (283)	356 (335)	

2012-2016 metų mokinių skaičiaus kaitos analizė rodo mokinių skaičiaus mažėjimo tendenciją dėl išvykimo į užsienį.

3. Mokyklų tinklo efektyvumas

Mokinių skaičiaus vidurkis klasėse pagal klasių grupes ne visur atitinka Mokinio krepšelio metodikoje nustatytą mokinių skaičių klasėse, pagal kurį yra apskaičiuojamas Mokinio krepšelis, dėl demografinės padėties, greta esančių mokyklų, kuriose mokoma skirtingomis mokomosiomis kalbomis (Juodšilių mikrorajonas, Kalvelių mikrorajonas, Maišiagalos mikrorajonas, Paberžės mikrorajonas, Nemenčinės miestas) ir Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje veikiančių ne savivaldybės pavaldumo švietimo įstaigų.

Vienas iš rodiklių, užtikrinančių tinkamą teikiamų švietimo paslaugų kokybę, bendrojo ugdymo programų prieinamumą ir jų įvairovę, yra mokyklų finansavimas. Pagrindiniai mokyklų finansavimo šaltiniai yra: tikslinių valstybės dotacijų, Vilniaus rajono savivaldybės biudžeto, Europos struktūrinių fondų ir kitų lėšų. Ugdymo procesas finansuojamas iš tikslinės valstybės dotacijos pagal mokinio krepšelio apskaičiavimo ir paskirstymo metodiką. Šios lėšos skiriamos pedagogų darbo užmokesčiui, socialinio draudimo įmokoms, IKT paslaugų diegimui ir naudojimui, vadovėliams, kitoms mokymo priemonėms, mokytojų kvalifikacijos tobulinimui, pažintinei veiklai, profesiniam orientavimui. Savivaldybės biudžeto lėšos skiriamos mokyklos personalo darbo užmokesčiui, socialinio draudimo įmokoms, mokinių maitinimui, komunalinėms, ryšių paslaugoms, transporto išlaikymui, ilgalaikio materialiojo turto

einamajam remontui bei kitoms prekėms ir paslaugoms. 2 procentų mokesčių mokėtojų, rėmėjų bei projektų lėšos skiriamos turimos materialinės bazės išlaikymui arba jos gerinimui.

Mokinio krepšelio lėšos Vilniaus rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų vienam sutartiniam mokiniui kasmet nuosekliai didėjo:

Metai	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Bazinis mokinio krepšelio dydis, Eur	958,64 (3310 Lt)	958,64 (3310 Lt)	958,64 (3310 Lt)	969,65 (3348 Lt)	980,0	1014,0

Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigų išlaikymui skiriama daugiau kaip 50 proc. Savivaldybės biudžeto, vienam mokiniui vidutiniškai tenka apie 2,8 tūkst. Eur.

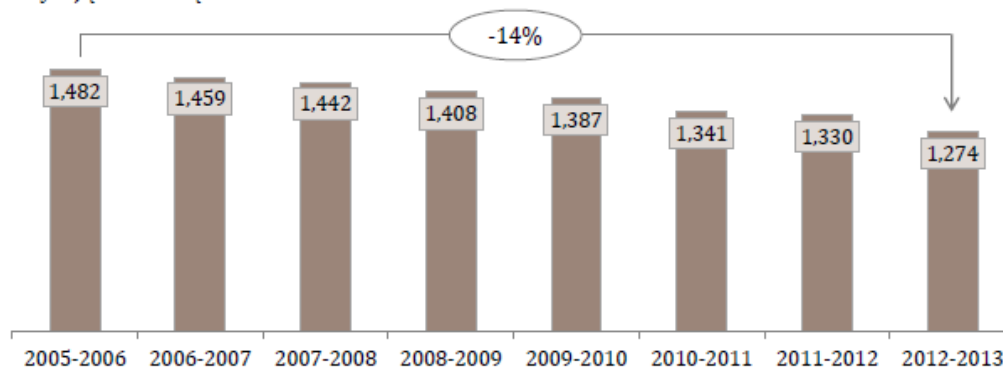
Švietimo įstaigų finansavimas 2012-2015 metais pagal finansavimo šaltinius, tūkst.Eur:

	Finansavimo šaltiniai	2012m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
1.	Savivaldybės savarankiškos funkcijoms finansuoti	9170,1 (31 662,5 tūkst. Lt)	9 846,3 (33 997,3 tūkst.Lt)	11 770,2 (40 640,0 tūkst.Lt)	11 429,8	10 914,3
2.	Mokinio krepšeliui finansuoti, iš jų NVŠ	15 282,3 (52 766,6 tūkst. Lt)	14720,2 (50 826,0 tūkst.Lt)	15 936,6 (55 026,0 tūkst.Lt)	16 293,6 73,1	16905,0
3.	Valstybinėms (perduotoms Savivaldybėms) funkcijoms finansuoti	793,8 (2741,0 tūkst. Lt)	690,5 (2 384,2 tūkst.Lt)	736,9 (2 544,5 tūkst.Lt)	616,4	661,6
4.	Biudžetinių įstaigų pajamos programoms finansuoti	432,5 (1493,5 tūkst. Lt)	483,4 (1 669,0 tūkst.Lt)	647,9 (2 236,9 tūkst.Lt)	896,6	616,0
5.	Investiciniai projektai	-	-	1104,0 (3 812,0 tūkst.Lt)	1 608,4	469,9
	Iš viso	25 678,7 (88 663,6 tūkst.Lt)	25740,4 (88876,5 tūkst.Lt)	30 195,6 (104 259,4 tūkst.Lt)	30 844,8	29566,8

4. Mokyklų vadovai ir mokytojai

Švietimo sistemos gebėjimą padėti vaikams ir jaunuoliams pasiręsti ateityje gyventi prisitaikant prie sparčios socialinės, ekonominės ir kultūrinės kaitos lemia mokytojų pajėgumas suvokti visuomenės poreikius ir su išsilavinimu siejamus lūkesčius. Todėl viena svarbiausių švietimo kokybės sąlygų yra mokytojų dalykinė ir profesinė kompetencija.

Mokytojų ir vadovų skaičius

Stebimas laipsniškas mokytojų ir vadovų mažėjimas, kuris yra įtakojamas mažėjančio mokinių skaičiaus rajone.

Lyginant 2013 m. spalio 1 d., 2014 m. spalio 1 d. ir 2015 m. spalio 1 d. duomenis bendras mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų skaičius rajono mokyklose sumažėjo 7,5 %. Lyginant 2014 ir 2015 metus, mokytojų, neturinčių kvalifikacinės kategorijos, skaičius sumažėjo 0,3 %; turinčių mokytojo kvalifikacinę kategoriją skaičius padidėjo 0,9 %; vyresniojo mokytojo – 0,3 %; mokytojo metodininko – 1 %; vyresniojo pagalbos mokiniui specialisto – 0,1 %.

2015 m. spalio 1 d. duomenimis Vilniaus rajono savivaldybės švietimo įstaigose dirbo 1069 mokytojai:

Dirbančių pagrindinėse pareigose mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų skaičius	Neatestuotų mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų skaičius	Suteiktos kvalifikacinės kategorijos						
		Mokytojams				Pagalbos mokiniui specialistams		
		Mokytojo	Vyresn. mokytojo	Mokyt. metod.	Eks-perto	Specia-listo	Vyresn. spec.	Metodi-ninko
1155 (2013 m. spalio 1 d.)	68 (5,9 %)	232 (19,4 %)	590 (51,1 %)	222 (19,2 %)	15 (1,3 %)	23 (2 %)	15 (1,3 %)	4 (0,3 %)
1102 (2014 m. spalio 1 d.)	75 (6,8 %)	185 (16,8 %)	554 (50,3 %)	221 (20,1 %)	16 (1,4 %)	32 (2,9 %)	13 (1,2%)	6 (0,5%)
1069 (2015 m. spalio 1 d.)	69 (6,5 %)	171 (15,9 %)	541 (50,6 %)	225 (21,1%)	15 (1,4 %)	29 (2,7 %)	14 (1,3 %)	5 (0,5 %)

Vilniaus rajono mokyklose 2016 m. sausio 1 d. duomenimis dirbo 126 vadovai: 61 direktorius, 62 direktoriaus pavaduotojai ugdymui, 3 skyrių vedėjai. Iš viso II vadybos kvalifikacinei kategorijai yra atestuoti 28 vadovai (22,2 proc.), III vadybos kvalifikacinei kategorijai – 59 (46,8 proc.), neatestuotų – 39 (31,0 proc.)

Vertinant bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų išsilavinimą Vilniaus rajone nuo 2012-2013 m. m. daugėjo vidurinį išsilavinimą turinčių mokytojų dalis nuo 0,7 iki 1,7 proc. Tai susiję su ikimokyklinio, priešmokyklinio arba pradinio ugdymo mokytojų trukumu. Be to, vidurinį išsilavinimą turintys mokytojai veda neformaliojo švietimo užsiėmimus. Aukštąjį išsilavinimą turinčių mokytojų skaičius beveik nepasikeitė, o aukštesnįjį išsilavinimą turinčių asmenų skaičius sumažėjo nuo 2,9 iki 2,4 proc.* (* Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenys):

Rodiklis/metai	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Vidurinis	0,7	0,7	1,0	1,4
Aukštesnysis	2,9	2,9	2,5	2,4
Aukštasis	96,4	96,4	96,5	96,2

5. Tinklo pertvarka 2012-2015 m.

2012 m. veikė 70 Vilniaus rajono savivaldybės pavaldumo švietimo įstaigų: 20 ikimokyklinio ugdymo, 46 bendrojo ugdymo mokyklos ir 4 neformaliojo švietimo įstaigos.

Iš viso per 4 metus pertvarkyta: 3 skyriai (lenkų ugdomąja kalba) likviduoti, 2 vaikų darželiai pertvarkyti į ikimokyklinio ugdymo skyrius, 1 mokykla-darželis reorganizuotas į mokyklą-daugiafunkcį centrą, 1 pradinė mokykla reorganizuota į pradinio ugdymo skyrių, 1 pagrindinė mokykla reorganizuota į mokyklą-daugiafunkcį centrą, 2 vidurinės mokyklos reorganizuotos į pagrindines mokyklas, 12-os vidurinių mokyklų akredituotos vidurinio ugdymo programos ir jos tapo gimnazijomis. Vilniaus rajono savivaldybės tarybos 2014 m. kovo 28 d. sprendimu Nr. T3-96 visos švietimo įstaigos, esant poreikiui ir galimybėms, nuo 2014-09-01 gali vykdyti ikimokyklinį ugdymą.

III. ESAMOS ŠVIETIMO BŪKLĖS PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

6. Privalumai:

- 6.1. pakankamas mokyklų skaičius;
- 6.2. mokyklos tenkina gyventojų poreikius ugdytis lietuvių, rusų ir lenkų kalbomis;
- 6.3 mokyklos tenkina gyventojų poreikį įgyti kokybišką išsilavinimą arčiausiai savo gyvenamosios vietos;
- 6.4. pakankamas neformaliojo švietimo įstaigų tinklas;
- 6.5. dalis mokyklų atnaujinta panaudojant valstybės investicijų programas, ES paramos, valstybės tikslinės dotacijos, Lenkijos Respublikos draugijos „Wspolnota Polska“ ir savivaldybės lėšas;
- 6.6. mokytojams, netekusiems darbo, pagal galimybes, siūlomos darbo vietos;
- 6.7. mokykloms talkina Pedagoginė psichologinė tarnyba, teikianti mokiniams pedagoginę ir psichologinę pagalbą;
- 6.8. mokytojams sudarytos sąlygos tobulinti kvalifikaciją;
- 6.9. 2015 m. iš mokinio krepšelio lėšų Savivaldybės švietimo įstaigos įsigijo mokymo priemonių, įrangos ir baldų už beveik 932 tūkstančių eurų. Visos mokyklos turi bibliotekas, kompiuterius. 2012 m. vidutiniškai 5,4 mokinio teko vienas kompiuteris; 2015 m. vidutiniškai 3,5 mokinio tenka vienas kompiuteris;
- 6.10. Vilniaus rajono savivaldybės tarybos patvirtintas Vilniaus rajono savivaldybės 2016-2018 metų strateginis veiklos planas. Šio plano „Švietimo kokybės ir prieinamumo gerinimo programoje“ numatytos priemonės leis užtikrinti, kad rajono ugdymo įstaigų tinklas patenkintų gyventojų poreikius ir pagerins ugdymo paslaugų kokybę Vilniaus rajono savivaldybės ugdymo įstaigose.

7. Trūkumai:

7.1. neoptimalus mokyklų, įgyvendinančiųjų formaliojo švietimo programas, tinklas dėl greta esančių skirtingo pavaldumo švietimo įstaigų;

7.2. dėl nepakankamo mokinių skaičiaus vidurkio klasėse, negu nustatytas Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikoje, dėl greta esančių skirtingo pavaldumo švietimo įstaigų bei dėl greta esančių švietimo įstaigų su skirtingomis mokomosiomis kalbomis, pagal poreikį skiriamos mokinio krepšelio ir Savivaldybės biudžeto lėšos pedagogų darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms.

8. Pavojai:

(prognozuojama situacija nekeičiant mokyklų tinklo)

8.1. padaugės mokyklų, kuriose mažės mokinių skaičius, t. y. sumažės vidutinis mokinių skaičius klasėje bei daugelyje mokyklų nebus reikiamo mokinių, nurodytų mokinio krepšelio metodikoje skaičiaus;

8.2. neužteks savivaldybės perskirstomų mokinio krepšelio lėšų mokykloms finansuoti.

8.3. didės nesveika konkurencija tarp skirtingo pavaldumo mokyklų dėl mokinių.

IV. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

9. Strateginis tikslas ir uždaviniai

Savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos **tikslas** – sudaryti sąlygas, garantuojančias kokybišką švietimą bei veiksmingą išteklių paskirstymą.

9.1. Uždaviniai:

9.1.1. sureguliuoti mokyklose ir klasėse mokinių srautus, leidžiančius veiksmingiau įgyvendinti ugdymo tikslus;

9.1.2. veiksmingiau panaudoti Mokinio krepšelio ir Savivaldybės mokyklų aplinkai išlaikyti skirtų lėšų ugdymo kokybei ir materialinei mokymo bazei gerinti;

9.1.3. pagerinti mokyklų pedagoginio personalo kokybinę sudėtį.

V. MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS PRIORITETAU IKI 2020 METŲ

10. Vilniaus rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos prioritetai:

10.1 sąlygų sudarymas visiems norintiems mokytis gimtąja kalba, arčiausiai savo gyvenamosios vietos pagal mokyklų teikiamas formaliojo ugdymo programas;

10.2. geresnių sąlygų sudarymas mokymosi kokybei užtikrinti, reorganizuojant mokyklas arba pertvarkant jų vidaus struktūrą;

10.3. galimybių įsidarbinti reorganizuojamų bei pertvarkomų mokyklų mokytojams ir darbuotojams sudarymas;

10.4. atskirų mokyklų struktūros pertvarkymas, racionaliau panaudojant švietimui skirtas lėšas.

VI. LAUKIAMI REZULTATAI IKI 2020 METŲ

11. Visi norintys mokosi **gimtąja kalba, arčiausiai savo gyvenamosios vietos pagal mokyklų teikiamas formaliojo ugdymo programas.**

12. Pagerėja mokinių mokymosi sąlygos užtikrinant programų pasirinkimo įvairovę (vidurinės mokyklos pertvarkomos į pagrindines mokyklas ir gimnazijas).

13. Reorganizuojamų ir pertvarkomų mokyklų mokytojams, pagal galimybes, bus pasiūlytos darbo vietos.

14. Pagerėja ugdymo kokybė ir mokymo bazė.

15. Išauga mokinių, besimokančių arti savo gyvenamosios vietos, saugumas.

VII. NUMATOMOS MOKYKLŲ TINKLO PERTVARKOS VERTINIMAS

Eil. Nr.	Sprendimai	Socialinis poveikis	Ekonominis poveikis
1.	Optimalus švietimo įstaigų tinklo savivaldybėje suformavimas	Bendrasis išsilavinimas bus prieinamas visiems vaikams pagal jų gebėjimus ir pasirinktą mokymosi formą ar mokyklos tipą	Švietimui skirtos lėšos panaudojamos ugdymo kokybei ir mokymo bazei gerinti.
2.	Lygių mokymosi galimybių užtikrinimas	Visi vaikai turės sąlygas pasirengti mokyklai ir pradėti ją lankyti. Visi norintys vaikai turės sąlygas mokytis pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas. Mokiniams, pagal poreikį, bus teikiamas diferencijuotas ugdymas, psichologinė, socialinė pedagoginė, pedagoginė, specialioji pedagoginė pagalba. Darbo vietos netekę pedagogai, esant pasiūlai, turės naujas darbo vietas.	Mažės būtinumas mokėti bedarbio pašalpas, nes mokytojams sudaromos įdarbinimo galimybės, atleidžiant pensinio amžiaus žmones organizuojant visuotinį priešmokyklinį ugdymą, sudarant galimybes visiems norintiems ugdytis pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, plėtojant pagalbą mokiniams.
3.	Aukštesnės ugdymo kokybės užtikrinimas	Daugiau mokinių, įgijusių pagrindinį išsilavinimą, sėkmingai mokysis toliau, pagerės pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų baigimo rezultatai. Daugiau mokytojų ir mokinių taikys ugdymo procese aktyvaus mokymo(si) metodus. Daugiau mokinių gebės savarankiškai mokytis, daugiau mokinių bus pasirengę studijuoti aukštosiose mokyklose.	Pagerėjus ugdymo kokybei, sumažės mokinių, kartojančių kursą, ir bus sutaupomos lėšos.
4.	Mokyklų pastatų atnaujinimas, švietimo aprūpinimo gerinimas	Užtikrinamos palankios ugdymosi sąlygos. Mokiniai mokysis atnaujintose mokyklų pastatuose, šiltesnėse klasėse, turės daugiau modernių mokymo priemonių	Mokyklų sutaupytos ūkio lėšos panaudojamos ugdymo poreikių tenkinimui. Nebus investuojama į neperspektyvių mokyklų kapitalinį remontą, lėšos bus skiriamos perspektyvioms mokykloms.